

**ULUSLARARASI WEBİNAR: İCRACI SANATÇILARIN
FİKRİ HAKLARI VE WIPO PEKİN ANLAŞMASI**

29 OCAK 2021

ETKİNLİK KİTABI

Açılış Konuşmaları – Panel Sunumları – WIPO Pekin Anlaşması Metni

Bu etkinlik Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın katkılarıyla düzenlenmiştir.

**Uluslararası Webinar: İcracı Sanatçuların Fikri Hakları ve WIPO Pekin Anlaşması
ETKİNLİK KİTABI**

29 Ocak 2021 | İstanbul | Türkiye | ISBN: 978-605-73705-0-1

Editör:
Emre Yetim

Yayımcı: BİROY Sinema Oyuncuları Meslek Birliği

Kapak Tasarımı: Sevdâ Kantarcı

Baskı: Net Kırtasiye Tanıtım ve Matbaa San. Tic. Ltd. Şti.

Yayın Yılı ve Yeri: Ocak 2022, İstanbul | **Dili:** Türkçe

ISBN: 978-605-73705-0-1

Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır.

“Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın desteği ile hazırlanan bu etkinliğin içeriği hiçbir surette Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın görüşlerini yansıtmamakta olup, içerik ile ilgili tek sorumluluk Sinema Oyuncuları Meslek Birliği BİROY'a aittir.”

ÖNSÖZ

Bu etkinlik, Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın desteği ile BİROY Sinema Oyuncuları Meslek Birliği Yönetim Kurulu Saymanı ve Beykent Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sahne ve Gösteri Sanatları Yönetimi Bölümü Araştırma Görevlisi Emre Yetim'in BİROY adına geliştirdiği ve yürütücüsü olduğu "Türkiye'de İcracı Sanatçılar Araştırması ve WIPO Pekin Anlaşmasının Türk Fikri Mülkiyet Sistemine Etkileri" başlıklı proje kapsamında; Beykent Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi ve Hukuk Fakültesinin işbirliği ve Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü WIPO, Uluslararası Aktörler Federasyonu FIA ve Telif Hakları Genel Müdürlüğü'nün katılımı ile "İcracı Sanatçıların Fikri Hakları ve WIPO Pekin Anlaşmasının Önemi" başlığı altında çok taraflı bir uluslararası anlaşma olan WIPO Pekin Görsel İşitsel İcralara Dair Pekin Anlaşması'nın incelenmesi ve irdelenmesi amacıyla 29 Ocak 2021 tarihinde çevrimiçi olarak tüm seyircilerin katılımına açık olarak gerçekleştirilmiştir. Katılımlarıyla bu etkinliğin gerçekleşmesini sağlayan değerli konuşmacılara, panelistlere ve katılımcılara teşekkürü borç biliriz.

İçindekiler

ULUSLARARASI WEBINAR: İCRACI SANATÇILARIN FİKRİ HAKLARI VE WIPO PEKİN ANLAŞMASI ETKİNLİĞİ.....	1
Etkinlik Programı	2
Panelistler.....	3
AÇILIŞ KONUŞMALARI.....	7
Prof. Dr. A. Murat FERMAN.....	8
Aslı ŞAHİN	10
Prof. Dr. Ali Necip ORTAN	13
Prof. Hamdi ÜNAL	14
Ferne DOWNEY	16
Dr. Ziya TAŞKENT	19
PANEL SUNUMLARI	20
Michele WOODS.....	21
Dominick LUQUER.....	26
Prof. Dr. Tekin MEMİŞ	34
Janset PAÇAL	59
Doç. Dr. Tuğçe Mine AKTULAY ÇAKIR	63
Dr. Ernst BREM	69
GÖRSEL İŞİTSEL İCRALARA DAİR PEKİN ANLAŞMASI METNİ	74

ULUSLARARASI WEBINAR: İCRACI SANATÇILARIN FİKRİ HAKLARI VE WIPO PEKİN ANLAŞMASI ETKİNLİĞİ

Çevrimiçi Etkinlik: 29 Ocak 2021 Cuma 18:00 – 20:45 İstanbul Türkiye

Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü (WIPO) Görsel İşitsel İcraların Korunması Diplomatik Konferansı, 20-26 Haziran 2012 tarihleri arasında Çin'in başkenti Pekin'de gerçekleştirilmiştir. WIPO çerçevesinde şimdiye kadar düzenlenen konferanslar arasında en yüksek katılım düzeyine ulaşan bu konferansa; 156 üye ülke, 6 hükümetler arası örgüt, 45 sivil toplum kuruluşu iştirak etmiştir. Ülkemizi temsilen Telif Hakları Genel Müdürlüğü'nün katılım sağladığı konferansta, WIPO kapsamında görsel işitsel icralara ilişkin çok taraflı bir uluslararası anlaşma müzakere edilmiş ve "WIPO Görsel İşitsel İcralara Dair Pekin Anlaşması" hazırlanarak imzaya açılmıştır. WIPO Pekin Anlaşması ile ilk kez sanatçıların görsel işitsel icraları uluslararası telif hakları çerçevesinde eskisinden daha kapsamlı bir şekilde küresel olarak korunmaya alınmıştır.

Pekin Anlaşması, imzacı 30 ülkenin onay sürecinin tamamlanmasını müteakip 30 Nisan 2020 tarihi itibarıyla uluslararası alanda yürürlüğe girmiştir. Ocak 2021 itibarıyla aralarında Avrupa Birliği ile ABD, Çin, İngiltere, Almanya, Fransa, Güney Kore, İspanya ve İtalya gibi gelişmiş film endüstrilerine sahip ülkelerin de yer aldığı toplam 91 ülke tarafından imzalanmış ve 37 ülke tarafından onaylanmıştır. Türkiye henüz Pekin Anlaşması'nı imzalayan ülkeler arasında yer almamaktadır.

Bu uluslararası çevrimiçi etkinlik; ulusal ve uluslararası düzeylerdeki güncel gelişmelerin ışığında oyuncu, müzisyen, dans sanatçısı ve diğer tüm icracı sanatçıların fikri haklarına ilişkin güncel gelişmeler ile WIPO Pekin Anlaşması'nın önemine ilişkin çok yönlü bir tartışma ve paylaşma ortamı oluşturmayı hedeflemektedir. Bunun yanında gerçekleşen uluslararası çevrimiçi etkinlik; Türkiye'nin WIPO Pekin Anlaşması'na taraf olarak fikri mülkiyet sisteminin güçlendirilmesi ve icracı sanatçıların fikri haklarının korunmasına katkı sağlanması amacıyla yapılmıştır.

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın maddi destekleriyle Sinema Oyuncuları Meslek Birliği (BİROY) tarafından organize edilen uluslararası etkinlik, Beykent Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi ile Hukuk Fakültesi'nin ortaklığı ile yapılmıştır. Kültür ve Turizm Bakanlığı Telif Hakları Genel Müdürlüğü, Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü (WIPO) ve Uluslararası Aktörler Federasyonu (FIA) kurumsal katılımlarıyla etkinliğe destek sunmuştur. Zoom programı üzerinden ilgili tüm katılımcılara açık olarak gerçekleştirilen etkinlik sırasında tüm konuşmacı ve katılımcılara Zoom programı

aracılığıyla İngilizce-Türkçe ve Türkçe-İngilizce simultane tercüme seçenekleri sunulmuştur. Etkinlik programı ile konuşmacıların isim ve unvanları aşağıdaki gibidir.

Etkinlik Programı

18:00 Açılış Konuşmaları

- **Prof. Dr. Murat FERMAN** – Beykent Üniversitesi Rektörü
- **Ash ŞAHİN** – Sinema Oyuncuları Meslek Birliği (BİROY) Başkan Yardımcısı
- **Prof. Dr. Ali Necip ORTAN** – Beykent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dekanı
- **Prof. Hamdi ÜNAL** – Beykent Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dekanı
- **Ferne DOWNEY** – Uluslararası Aktörler Federasyonu (FIA) Başkanı
- **Dr. Ziya TAŞKENT** – Kültür ve Turizm Bakanlığı Telif Hakları Genel Müdürü

18:15 Panel: Ulusal ve Uluslararası Alandaki Güncel Gelişmelerin Işığında İcracı Sanatçıların Fikri Hakları ve WIPO Pekin Anlaşması'nın Önemi

Panelistler* (**İsme göre alfabetik olarak sıralanmıştır.*)

- **Dominick LUQUER** – Uluslararası Aktörler Federasyon (FIA) Genel Sekreteri
- **Dr. Ernst BREM** – İsviçre Oyuncular Sendikası (SBKV) Eski Hukuk Danışmanı, İsviçre Bağlantılı Hak Sahipleri Meslek Birliği (SWISSPERFORM) Eski Yönetim Kurulu Üyesi, Fribourg Üniversitesi ve St. Gallen Üniversitesi Fikri Mülkiyet Hukuku Eski Öğretim Görevlisi
- **Janset PAÇAL** – Oyuncu, Sinema Oyuncuları Meslek Birliği (BİROY) Denetleme Kurulu Başkanı & Eski Yönetim Kurulu Başkanı
- **Michele J. WOODS** – Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü (WIPO) Telif Hakları Hukuku Şube Müdürü
- **Prof. Dr. Tekin MEMİŞ** – Beykent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi
- **Doç. Dr. Tuğçe M. AKTULAY ÇAKIR** – Beykent Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dekan Yardımcısı & Oyunculuk Bölüm Başkanı

Moderatör

- **Emre YETİM** – Oyuncu, BİROY Yönetim Kurulu Sayman Üyesi & Beykent Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sahne ve Gösteri Sanatları Yönetimi Bölümü Araştırma Görevlisi

Panelistler

Dominick LUQUER - Uluslararası Aktörler Federasyonu (FIA) Genel Sekreteri

Dominick LUQUER, 2001 yılından bugüne Uluslararası Aktörler Federasyonu'nun Genel Sekreteridir. Milan Katolik Üniversitesi'nden hukuk lisans derecesi ve Brugge Avrupa Koleji'nden Avrupa Hukuku alanında yüksek lisans derecesine sahiptir. Ana uzmanlık alanları arasında fikri mülkiyet hakları, sendikal eğitim, kaynak ve fon yaratma, lobi ve savunuculuk faaliyetleri ile sivil toplum yönetimi yer almaktadır.

Dr. Ernst BREM – Fikri Haklar Uzmanı

Dr. Ernst W. BREM, İsviçre Oyuncular Sendikası (SBKV) eski hukuk danışmanı ve İsviçre Bağlantılı Hak Sahipleri Meslek Birliği SWISSPERFORM eski yönetim kurulu üyesidir. Zürih Üniversitesi'nde hukuk lisans ve telif hakları alanında doktora derecesini almıştır. FIA delegasyonunun bir üyesi olarak, WIPO Pekin Antlaşması müzakerelerine katılmıştır. İsviçre telif hakkı yasasının modernizasyonu üzerine AGUR 12 çalışma grubu üyesidir. St. Gallen ve Fribourg Üniversiteleri'nde özellikle fikri mülkiyet hukuku dersleri vermiştir.

Janset PAÇAL - Oyuncu, BİROY Denetleme Kurulu Başkanı

Janset PAÇAL, 1990 yılından bugüne pek çok tiyatro, televizyon dizisi ve sinema filminde rol almıştır. 2011-2014 tarihleri arasında Oyuncular Sendikası yönetim kurulu üyeliği ve 2012-2016 arası BİROY Yönetim Kurulu Başkanlığı görevlerini yürütmüştür. 2016'dan günümüze BİROY Denetleme Kurulu Başkanlığını yürütmektedir.

**Michele J. WOODS – Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü (WIPO)
Telif Hakları Hukuku Direktörü**

Michele J. WOODS, 2012 yılından beri Dünya Fikri Mülkiyet Telif Hakkı Hukuku Bölümü Direktörüdür ve üye devletlere WIPO telif hakkı ve ilgili haklar anlaşmalarının onaylanması ve uygulanması ve ulusal telif haklarının güncellenmesi konusunda yardımcı olmak üzere çalışmaktadır. 2012'de WIPO Görsel-İşitsel

İceralara Dair Pekin Anlaşmasının kabul edildiği Diplomatik Konferansın sekreterliğini yapmıştır. WIPO'dan önce Amerika Birleşik Devletleri Telif Hakkı Bürosu'nda görev yapmıştır. Duke Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden lisans ve yüksek lisans (Uluslararası ve Karşılaştırmalı Hukuk) derecelerini almıştır. Aynı zamanda Princeton Üniversitesi sanat lisans ve Oxford Üniversitesi yüksek lisans derecelerine sahiptir. Bayan Woods, aynı zamanda, Uluslararası Fikri Mülkiyet Hakları dersi verdiği Amerika Katolik Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde misafir profesördür.

**Prof. Dr. Tekin MEMİŞ – Beykent Üniversitesi Hukuk
Fakültesi Öğretim Üyesi**

Prof. Dr. Tekin MEMİŞ, Beykent Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde öğretim üyesidir. 1990 yılında Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesinden mezun olmuştur. Yüksek lisansını ve doktorasının ardından Ticaret hukuku bölümünde 2004 yılında doçent, 2011 yılında profesör olmuştur. Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi, Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi ve İstanbul Şehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde öğretim görevlisi olarak çalışmıştır. Halen Beykent Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde öğretim üyesidir. Avrupa Birliği Fikri Mülkiyet hukukunun tarama süreçlerine katılmıştır. Fikri Mülkiyet Platformunun kurucu lideridir.

Doç. Dr. Tuğçe Mine AKTULAY ÇAKIR – Beykent Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dekan Yardımcısı & Oyunculuk Bölüm Başkanı

Doç. Dr. Tuğçe Mine AKTULAY ÇAKIR, 2006 yılında Hacettepe Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Tiyatro bölümünden mezun olmuştur. Ardından yabancı dil eğitimini tamamlamak için İngiltere'ye gitmiştir. 2007 yılında ülkesine geri dönerek Haliç Üniversitesi Konservatuvarında İleri Oyunculuk Yüksek Lisans programına başlamıştır. Bu sırada İstanbul Devlet Tiyatroları'nda oyuncu olarak kariyerine başlamış ardından 2010 yılında yüksek lisans eğitimini tamamlayarak Maltepe Üniversitesi'nde İletişim Bilimleri doktorasına başlamıştır. 2014 yılında "Doktor" unvanını aldıktan sonra 2015 yılında Beykent Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Oyunculuk Bölümü Başkanı olarak görev almaya başlamış. 2021 yılında "Doçent" unvanını almıştır. Halen Beykent Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dekan Yardımcılığı ve Oyunculuk Bölüm Başkanlığı görevlerini yürütmektedir. 2018 yılında kurduğu "Altsahne" isimli tiyatrodaki oyuncu ve yönetmen olarak sanatsal çalışmalarına devam etmektedir.

MODERATÖR

Arş. Gör. Emre YETİM – Oyuncu, BİROY Yönetim Kurulu Sayman Üyesi & Beykent Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sahne ve Gösteri Sanatları Yönetimi Bölümü Araştırma Görevlisi

Arş. Gör. Emre YETİM, 2009 yılında Haliç Üniversitesi Konservatuvar Tiyatro Lisans, 2018 yılında Haliç Üniversitesi Tiyatro Yüksek Lisans, 2016 yılında Anadolu Üniversitesi Adalet Önlisans Programlarından mezun olmuştur. Halen Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Tiyatro Anasanat Dalı Sanatta Yeterlik Programında tez/eser çalışmasına devam etmektedir. 2007 yılından günümüze İstanbul Devlet Tiyatroları, çeşitli özel tiyatroların oyunları ile sinema ve TV yapımlarında bağımsız oyuncu olarak görev almaktadır. 2016'dan bugüne oyuncu telif örgütü Sinema Oyuncuları Meslek Birliği (BİROY) Yönetim Kurulu Saymanlığı ve 2018 yılından bugüne Türk Sinema Vakfı TÜRSAV Yönetim Kurulu Saymanlığı görevlerini yürütmektedir. 2017'den bugüne Çağdaş

Sinema Oyuncuları Derneği (ÇASOD) Yönetim Kurulu Başkan Yardımcısı olarak Uluslararası Aktörler Federasyonu (FIA) delegasyonuna üyedir ve FIA Avrupa Gurubu toplantılarına katılmaktadır. 2016'dan bugüne FIA küresel delegelerinin oyları ile üst üste iki dönem Federasyonun üst yönetim organı olan FIA Yürütme Kurulu üyesi ülke olarak seçilen Türkiye'yi Oyuncular Sendikası delegeşi ile müşterek olarak temsil etmektedir. 2017 yılından bugüne İstanbul Bilirkişilik Bölge Kurulu yetki çevresindeki yargı organlarında telif hakları, sahne sanatları, tiyatro, sinema ve televizyon uzmanlık alanlarında bilirkişi olarak görev almaktadır.

AÇILIŞ KONUŞMALARI

AÇILIŞ KONUŞMASI

Prof. Dr. A. Murat FERMAN

Beykent Üniversitesi Rektörü

Katılımcıların tamamını en içten duygu ve düşüncelerle selamlıyorum, hoş geldiniz diyorum. Duygu ve düşünceyi bir yerde kullandım çünkü telif hakları özellikle sanat söz konusu olduğunda; esinlenmeyle hukuku, duyguyla düşünceyi, mantıkla duyuş, somutla soyutu en iyi bir araya getiren bir platform olarak karşımıza çıkıyor. Netice itibariyle hukuk, virgülüne noktasına kadar çok dikkatli bir dizayn ve tamamıyla şekilsel şartlardan oluşuyor. Malumunuz olduğu üzere çoğumuzun bildiği veya dillere pelesenk olan bir söz vardır. Hukukta usul esastan ve hatta esas kadar önemli ve hatta esastan da daha önemli olabilir. Dolayısıyla bu söz konusu olduğunda aslında kalıplar içine saklanamayan, seri üretime konu edilemeyen, tamamıyla özgürlük, bağımsızlık, ruhun doğaçlaması, esinlenme gibi sübjektif niteliği ağır basan, egosantrik noktaları öne çıkan bir faaliyetin, sanatsal faaliyetin, icracı sanatçılığın aslında hukuk gibi her noktasına, virgülüne kadar tanımlanmış, tamamıyla bir kalıp halinde karşımıza çıkan bütünle hemhal edilmesi aslında fikri hakların korunmasının belki veciz bir ifadesi olsa gerektir.

Bu akşamki birlikteliğimizde uluslararası bir katılımı Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü WIPO'nun özellikle 2012 yılında Pekin'de gerçekleştirilen Konferansı çerçevesinde ulaşılan noktada, bu çerçevede imza koyulan ilkeleri ve bundan sonra icracı sanatçıların fikri haklarının korunması konusunda gelinen aşamayı değişik yönleriyle ele alacağız. Genel geçer bir ifadeyle, marifet iltifata tabidir. Ancak marifetin iyi tanımlanması gerekir ki iltifat doğru dozda ve doğru mahreççe yönlendirilsin. Bu bakımdan, özgürlükçü ve özgün sanatın aslında bir yerde statükocu ve kuralcı hukukla bağdaştırılmasından ziyade, onun da taçlandırılmasından söz ediyoruz. Hukuksuz hiçbir şey kaim değildir. Dolayısıyla sanat ve sanatçılık da ancak hukuki normlar içerisinde varlığını sürdürebilir. Bu genel prensiplerden hareketle, fikri mülkiyetin korunması meselesi öteden beri gündemde olan bir konudur. Türk hukuk sistemi içerisinde görece genç bir disiplinin bir alt çalışma konusunu teşkil ettiğine işaret etmek durumundayız.

Evet, Türkiye'de hukuk sisteminin hem kanun bakımından, hüküm bakımından hem de uygulama ve pratik bakımından fikri mülkiyetler kulvarı görece gençtir, deneyimler sığdır. Ama bu dünya standartlarından bihaber olmamız veya daha azına razı olmamız gibi

bir standart altı yaklaşımı bizlere dayatamaz. Bu bakımdan bu tür etkinlikler, bu tür fikri buluşmalar, söz konusu kulvarda belki daha ileriye gitmemizi sağlayacağı gibi karşılıklı bir beslenmeyi ve karşılıklı beslenme suretiyle daha da ileriye gitmeyi, icracı sanatçılara hak ettikleri hukuki normları takdim etmeyi, kazandırmayı, onlardan yoksun bırakmamayı ve belki de başarıya yolundaki kararlılığımızın somut adımlarından en önemlisini teşkil edecektir.

Bu bakımdan bugün özellikle Beykent Üniversitesi olarak, BİROY Sinema Oyuncuları Meslek Birliği, Telif Hakları Genel Müdürlüğümüz, Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü WIPO ve Uluslararası Aktörler Federasyonu ile birlikte düzenlediğimiz bu platformun çok yararlı görüşmelere ve fikir alışverişine sergi olacağını, bunların burada gündeme getirileceğine inanıyorum. Beykent Üniversitesi özellikle sanatsal faaliyetler ve yaratıcılık konusunda önde olan ve hassas üniversitelerimizden bir tanesi. Hukuk konusundaki yetkinliğimizi ve güçlü tarafımızı, güzel sanatlardaki hak edilmiş ismimizi ve yetiştirdiğimiz sanatçı ve halen bünyemizde bulunan öğretici sanatçı, akademik sanat camiasıyla güçlendirilmiş bir profilimizle el ele yürüyüşümüze devam edeceğiz. Beykent Üniversitesi, Türkiye'nin yüksek öğreniminin içerisinde çeyrek asra yaklaşan geçmişiyle en önemli aktörlerden, yüksek öğrenime katkı sağlayan en önemli kurumlardan bir tanesidir. Ve böyle olmaya, daha önde koşmaya, yenilikçi olmaya da devam edecektir.

Bu genel duygu ve düşüncelerle katılımcıları tekrar selamlıyor, bu toplantının gerçekten olumlu sonuçlar getirmesini temenni ediyorum. Elbette bu düzeyli birlik ve beraberlik, aynı zamanda bir dokümana da bilimsel bir tebliğe de bir belgeye de dönüşecek. Bir bildiri kitapçığı veya seminer kitapçığı olarak sanat dünyamıza ve akademik dünyaya armağan edilecek. Böylece bu yapılan çalışmaların bundan sonra daha ileri çalışmalarla tamamlanması ve birliktelikten doğan güçlü sinerjinin kurgulanması mümkün olacak. Bu genel değerlendirme ve görüşler çerçevesinde başarılar diliyor ve toplantının hayırlı olmasını temenni ediyorum.

AÇILIŞ KONUŞMASI

Aslı ŞAHİN

Sinema Oyuncuları Meslek Birliği BİROY¹ Yönetim Kurulu Başkan Yardımcısı

Değerli Katılımcılar, öncelikle hepiniz hoş geldiniz. Böyle değerli konuklarla bir çalışma gerçekleştirecek olmak, ülkemiz telif sistemini geliştirmek adına çok önemli bir fırsat. Geldiğiniz için BİROY nezdinde, tüm oyuncular adına çok teşekkür ederim.

Sevgili Başkanımız Can Kolukısa maalesef aramızda olmadı. Ama iyi dileklerini gönderdiğini, benim aracılığım la söylememi istedi. BİROY, 2009 yılında Türkiye'nin Avrupa Birliği müktesebatına uyması gerekliliğiyle, Kültür Bakanlığı tarafından oyunculara "Telif sistemi hayata geçirilecek ve siz olmazsanız masanın bir ayağı eksik olduğu için kimseye dağıtamayız" denilerek kurulması desteklenmiş bir meslek birliğidir.

Yıllar içinde bakanlıktan diğer hak sahiplerine, yurtiçi yurtdışı kardeş sektörün tüm paydaşlarına kadar yüzlerce görüşme yapmanın yanı sıra; kampanyalar, projeler, reddedilen davalar gibi farklı süreçler de işlettik. Bu konuların detaylarını zaten Janset konuşmasında değinecek, oralara çok fazla girmiyorum ben. Tüm bunları da olmayan bir parayla yaptık. Çünkü maalesef sektörümüzde bu geçen 12 yıl zarfında halen bir lira bile telif ödenmemektedir.

Bir eseri onlarca farklı oyuncuya icra ettirdiğinizde, her biri birbirinden farklı icra eder. Bir oyuncunun seçilmesi demek, onun özel bir katkısının olması demektir ve artık eser öyle şekillenecektir. İşte bu da oyuncunun bağlantılı hak sahibi olmasının temelidir. Mesleğimizin doğası gereği bir eseri, hususiyetimizi katarak icra ettikten sonra bu eserin olabildiğince çok kişiye ulaşmasını isteriz. Bu durumda eserdeki münhasır haklarımızın kullanılması konusunda bir beis zaten yok. Fakat bu kullanım amaçlı devri yapımcıya yaptıktan sonra yapımcının bunu üçüncü, dördüncü kişilere de devretmesiyle telif hakkı sahibi olmamız da elimizden alınmak istenmektedir. İşte bu noktada adil bedel bizim için bir kurtarıcı görevi görecektir. Şu güne kadar en iyi çalışan sistem, münhasır haklar

¹ BİROY Sinema Oyuncuları Meslek Birliği, görsel ve işitsel alanlarda oyuncuların telif hakkını takip etmek, toplamak ve dağıtmak üzere 2009 yılında 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun 5101 sayılı Kanun'la değişik 42. maddesi ve "Fikir ve Sanat Eseri Sahipleri ile Bağlantılı Hak Sahipleri Meslek Birlikleri ve Federasyonları Hakkında Tüzük" hükümlerine göre kurulmuş ve Kültür Bakanlığı'nın denetimine tabi bir icracı sanatçı meslek birliğidir. Detaylı bilgi için: <http://www.biroy.org/>

yapımcıya devredildiğinde kullanıcıdan alınacak ve toplu hak yönetimine tabi olan devredilemez bir adil bedel sisteminin olmasıdır.

Yasamızda "Uygun bir bedel karşılığı devredilebilir" şeklinde bir ibare var. Fakat bu bahsi geçen bedel, anladığımız anlamda bir uygun bedel olmayıp, aynı zamanda "Uygun bedelin devredilemez olması gerekliliği" ilkesine de aykırıdır. Bu durumun yasada açıkça belirtilmesi gereklidir.

Tüm dünyada telif hakkının, eserin üretilmesiyle birlikte doğduğu, görsel-işitsel alanda tekrar yayın olduğu anda da hak sahibinin hakkının doğduğu kabul edilmektedir. Bizim yasamızda da paralel bir düzenleme bulunmaktadır. Fakat devredilemez adil bedel hakkının da buna uygun olarak süre ve koşula bağlı olmaksızın acilen tanımlanması gerekmektedir.

Bildiğiniz gibi Covid-19 sebebiyle televizyon ve sinema setlerimiz durdu. Yayın akışlarında özlediğimiz, sevdiğimiz eski eserler gösterilmeye başlandı. Evde kaldığımız bu süreçte, bu sektörün önemini çok daha iyi anladık. Çünkü RTÜK Başkanının da ifade ettiği gibi "Rağbet gören yerli yapım ve diziler, içinde bulunduğumuz ağır gündemde de rahatlama adresiniz olarak sizlerle olmaya devam ediyor". Fakat bu sektörde çalışan kişilerin çoğu uzun süredir işsiz. Hiçbir hakkı olmayan oyuncular, pandemi sürecinde otellere, bakım evlerine yerleştirildiler. Fakat bir yandan bu oyuncuların eserleri televizyonlarda hala gösterilerek üzerlerinden para kazanılmaya devam ediliyor.

Yurtdışındaki paydaşlarımız, bize orada toplanan telif haklarımızı vermek için uğraşırken, ülkemizde de hakkımız olan telifi alabilmek adına konunun her yönüyle mücadeleye devam ettik, ediyoruz. Bu noktada uluslararası sözleşmeler de çok önem arz etmekte. Bu sebeple 2019-2023'ü kapsayacak olan Ulusal Fikri Haklar Strateji Belgesi ve Eylem Planı için bakanlık bizden öneri istediğinde, önerilerimizden biri; Pekin Anlaşmasının imzalanması oldu. Ocak 2019'da Strateji Belgesinin hazırlanması için Bakanlığın yaptığı çalıştayda, Pekin Anlaşması'nın imzalanması için bir rapor hazırlanması yine bizim önerimizle Strateji Belgesine eylem planı olarak alındı. Bu belgenin ve çalışmaların geldiği noktayı da merakla bekliyoruz.

12 sene önce kurdurulmamıza sebep olan Avrupa Birliğine uyum süreci bir yandan hala devam ederken, artık uyumlanmamızın da zamanı geldi de geçiyor. Her yıl telif hakları alanında verdiğimiz rapora Pekin Anlaşması'nı da eklemeyi çok istiyoruz.

Bu panelin sonunda; Burkina Faso, Katar, Botsvana'nın kanunlarına da uyarladığı; Cezayir, Belize ve Kamboçya'nın çoktan imzalamış olduğu Pekin Anlaşması'nın en kısa sürede tarafımızca da imzalanmasına bir adım daha yaklaşmış olmayı ve özellikle madde 11 ve 12'de bahsi geçen "adil bedel hakkı" ile ilgili çalışmaların hızla tamamlanmasını arzu ediyoruz. Dinlediğiniz için çok teşekkür ediyorum, tekrar hoş geldiniz diyorum.

AÇILIŞ KONUŞMASI

Prof. Dr. Ali Necip ORTAN

Beykent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dekanı

Üniversitemizin Sayın Rektörü, Sayın Dekan, değerli misafirler ve katılımcılar. Sizleri saygıyla selamlamaktayım.

2012 tarihli WIPO Görsel ve İşitsel İcraların Korunmasına İlişkin Pekin Anlaşması, 30 Nisan 2020 tarihinde 30 ülkenin onayının tamamlanmasının ardından tüm dünyada yürürlüğe girmiştir. Türkiye, henüz yeni sayılan bu anlaşmayı imzalamamıştır. Kısaca Pekin Anlaşması; Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü WIPO'nun, görsel ve işitsel icralar üzerinde, icracı sanatçıların haklarını düzenleyen ilk uluslararası anlaşması niteliğindedir. Pekin Anlaşması, 1961 tarihli Roma Anlaşmasının bir anlamda eki olan, 1996 tarihli WIPO İcralar ve Fonogramlar Anlaşmasını bir adım daha ileri taşımaktadır. Türkiye'nin de 2008 yılında benimsediği WIPO İcralar ve Fonogramlar Anlaşması, sadece müzik icraları üzerinde icracıların haklarını düzenlemiştir. WIPO Pekin Anlaşması ile ise görsel ve işitsel icralar üzerinde de icracı haklarının korunmasını amaçlamıştır. İcralar üzerinde, icracı sanatçılar arasında farkı gidermek suretiyle, bağlantılı hak sahipleri arasındaki eşitsizliği ortadan kaldırmaktadır. Diğer taraftan Pekin Anlaşması, icraların dijital ortamda düzenlenmesine koşut hükümler öngörmekte ve icracı sanatçıların haklarını korumaktadır. Pekin Anlaşmasının diğer bir özelliği; 1996 tarihli WIPO İcralar ve Fonogramlar Anlaşmasına nazaran, anlaşmaya taraf ülkelerin takdirine bağlı olarak, iç hukukunda geniş bir düzenleme alanı bırakmaktadır.

Türkiye henüz anlaşmaya taraf olmamakla birlikte, 1951 tarihli 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun, özellikle 80 ve 82. maddelerinde, bağlantılı haklara büyük ölçüde yer vermiştir. Bu bağlamda, bu saydığım maddeler çerçevesinde, icraların umuma erişilir kılınması, icracı sanatçıların manevi hakları gibi hususlar zaten düzenlenmiştir.

Fakat uzun süredir fikir ve sanat eserleri temel yasamız, reform çalışmalarına tabi kılınmıştır. Bugün bu çalışmalar halen devam etmektedir. Türkiye, Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü WIPO'nun birçok anlaşmasının da üyesidir. Kanımca bu anlaşma imzalandığı takdirde devam etmekte olan Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'ndaki reform çalışmalarında anlaşma hükümleri göz önünde tutulacaktır.

Sözlerimi bu şekilde sona erdirirken, sempozyumun başarılı geçmesini dilemekte, konuşmacılara ve sempozyuma maddi ve manevi desteği veren kurum ve kuruluşlara şahsım adına teşekkür etmekte ve tekrar sizlere saygılar sunmaktayım.

AÇILIŞ KONUŞMASI

Prof. Hamdi ÜNAL

Beykent Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dekanı

Saygıdeğer Rektörüm, Sayın Dekanım, Değerli Katılımcılar; hepinizi candan selamlıyorum. Bu akşam buradasınız, bizimle berabersiniz, Güzel Sanatlar Fakültesiyle beraberiz. Hepinizi bu anlamda tekrar tekrar candan selamlıyorum.

Güzel Sanatlar Fakültesi olarak, Hukuk Fakültemiz ile organize ettiğimiz bu uluslararası etkinliği gerçekleştirilmiş olmaktan onur duyuyoruz. Başta Sayın Rektörümüze teşekkürlerinden dolayı teşekkür ederim. Ayrıca oyunculuk bölümümüze ve emeği geçen herkese şükranlarımı bildirmek isterim. Sanat, yaşamın vazgeçilmez bir parçası olmaya devam ediyor ve her zaman da olacak. Sanatçı da hiç kuşkusuz toplumda yüksek kaliteli yaşamın gelişiminde önemli bir yeri sahiplenmiş konumdadır. Sanatın ve sanatçının toplumsal varlığının önemi, tüm insanlığı derinden etkileyen ve halen etkilemeye devam eden pandemi sürecinde de her zamankinden daha çok ve açık yakın bir şekilde hissedilmektedir.

Alınan acil önlemlerin gereği tüm sektörlerdeki çalışma biçimlerinde, sosyal mesafe ve hijyen tedbirlerinin uygulaması zorunlu olmuş ve buna alternatif olarak evden çalışma uygulamalarıyla insanların pandemi sürecinde evde kalmaları zorunlu hale gelmiştir. Bu süreçte kültür ve sanatın toplum nezdinde en büyük birleştirici ve iyileştirici güçlerden biri olduğu anlaşılmaktadır. Kısıtlama günlerinde, insanların balkonlarına çıkarak birbirlerine şarkı söyleyip dayanışmaları gerek sosyal medyada gerekse ana akım medyada geniş yer edinmiş ve hissedilir yankılar bulmuştur. Kültürel yapımların iyileştirici ve birleştirici etkisi, bu süreçte hepimiz tarafından derinden hissedilmiştir. Standart istihdamın aksine, sanatçıların pek çoğu oldukça düzensiz bir istihdam modeliyle çalışmakta ve tekrarlanan işsizlik dönemleriyle noktalanmış kısa vadeli ve proje bazlı çalışmalarını yaşamsal geçim kaynaklarını oluşturmaktadırlar. Temsil, resital, gösteri, konser, festival ve buna benzer her şekil ve büyüklükteki canlı şovlara ara verilmesi nedeniyle; evden çalışması mümkün olmayan sanatçılar, ani ve endişe verici bir gelir yoksunluğuyla karşı karşıya kalmışlardır. Pandemi sürecinde, tüm ülkelerde çalışmalarına ara verilen sanatçılar; tiyatro, kültür merkezi ve kültür işletmeleri ekonomik olarak sıkıntı yaşamış ve destek olmaksızın varlıklarını sürdüremeyecek duruma gelmişlerdir.

Pandemi sürecinin devam etmesi ve yeni salgın dalgalarının oluşma ihtimalinin yüksek oluşu nedeniyle süreci ve sonucu belirsiz bir döneme girilmiştir. Bu süreçte pek çok sanat grubu ve sanatçı, eserlerinin dijital kopyalarını internetten erişime açmış veya dijital ortama özgü eserler tasarlayarak hayata geçirmişlerdir. Dijital ve isteğe bağlı içerik platformlarının tüm dünyada küresel şekilde yaygınlaşmasıyla sağlanan ekonomik büyüme sanatçıların bu başarıdan adil bir ekonomik fayda sağlayamadığı müddetçe sürdürülebilir olması mümkün görünmemektedir. Kültürel ve sanatsal üretim sadece sanatsal ifade özgürlüğüne teşvik eden çevrenin yaratılıp sürdürülmesine değil yaratıcı zekanın ortaya çıkışını kolaylaştıracak maddi koşulların da yaratılarak sürdürülmesine bağlıdır. Kültürel gelişime katkı sunan sanatçının; ekonomik, sosyal ve mesleki koşullarının iyileştirilmesi fikri üretimin sürekliliğini sağlayacaktır. Fikri mülkiyet hakları da kültürel yaratıcılığa iştirak edenlerin desteklenmesinde en önemli araçların başında gelmektedir. Fikri mülkiyetin korunması, temel insan haklarından biri konumundadır. Özgünlük barındıran ve alışagelmış olmayan her yeni eserin, insanlığın ortak kültürel ve bilimsel mirasına katkı sağladığı hiç şüphesiz muhakkaktır. Özgün bir eserin korunması, onu meydana getiren sanatçıyı koruyacağı gibi yeni üretimlerin de mümkün olmasına zemin hazırlayacaktır. İcracı sanatçıların icarları da insanlığın ortak mirası durumundadır. Bu icarların görsel ve işitsel kayıtlarının icracı sanatçılara fayda sağlaması, adil bir ekonomik fayda sağlamasının yanında ekonomik bir katkıyı da beraberinde getirecektir. Bu açıdan ulusal ve uluslararası sanatçı kuruluşlarıyla, Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü'nün örnek iş birliği sonucu ortaya konulan WIPO 2012 Pekin Anlaşması da gerek uluslararası gerekse ulusal alanda icracı sanatçıların fikri mülkiyet haklarının korunması adına çok büyük bir adımdır. Bugün ulusal ve uluslararası uzman saygın konuşmacıların değerli görüşlerinin, sanatçıların yaratıcılığı olduğu bilim, edebiyat ve sanat ürünlerinden doğan maddi ve manevi çıkarlarının korunmasına katkı sunacağı düşüncesindeyiz ve bunu bekliyoruz.

Bu etkinliğin, fikri mülkiyet alanında önemli bir adım olan Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü, Pekin Anlaşmasının ülkemizin de imzalamasına katkı sağlamasını diliyor ve tüm katılımcılara ve değerli konuklarımıza yüksek saygılarımla hoş geldiniz diyorum tekrar. Teşekkür ederim.

AÇILIŞ KONUŞMASI

Ferne DOWNEY

Uluslararası Aktörler Federasyonu FIA² Başkanı

Toronto, Kanada'nın karlı bir gününden herkese merhaba. Altmıştan fazla ülkede doksandan fazla kuruluşun bulunduğu, yüzlerce hatta binlerce profesyonel icracı sanatçılardan oluşan FIA'nın küresel üyeleri adına sizleri sevgiyle selamlıyorum.

Bizler için hem ne kadar karışık hem de aslında eşi benzeri görülmemiş bir dönem. Yaşadığımız küresel pandemi, herkeste ekonomik, fiziksel ve zihinsel olarak zorlayan derin ekonomik hengame ve bir kriz durumu yarattı. Şunu çok iyi biliyoruz ki, en savunmasız olanlar en çok etkilenenler oldu ve hem sahnedeki hem de ekrandaki aktörler iş olanaklarıyla birlikte geçim kaynaklarının da yok olduğunu gördüler. Yine de evlerimizin güvenli alanları içerisinde televizyonlardan ve bilgisayarlardan izlediğimiz hikayeler bizleri rahatlatıp heyecanlandırmaya devam ediyor. Hiç bu kadar geniş ve daha çok iştirak eden bir seyircimiz olmamıştı, hem de dünya çapında. Farz edelim ki Pekin Anlaşmasını daha fazla ülke imzalamış olsun. Bazı gelir akışları, icracı sanatçıların su üstünde kalmalarına yardımcı olabilirdi. Zamanımızın gerçekliğiyle senkronize olmadığımız için, kendi işleri devam etse de görsel işitsel icracı sanatçıları bu devam eden bağılıklarından gelir elde etmeye ortak olamıyorlar. Yapımcılarla birlikte şarkıcılar ve müzisyenler, yani işitsel sanatçılar korunuyor. Televizyon ve filmlerde yer alan sanatçıların da aynı şekilde korunmasının zamanı geldi de geçiyor.

Buraya nasıl geldiğimize hızlı bir şekilde bakmamızı öneriyorum.

1. 2012'de WIPO'nun Pekin Anlaşmasını kabul etmesi uluslararası Fikri Mülkiyet alanındaki standartların belirlenmesinde gerçekten de ihtiyacımız olan bir gelişmeydi, o zamana kadar görsel işitsel sanatçılar uluslararası seviyede anlamlı bir şekilde koruma açısından eksiklik yaşıyorlardı. Fakat, işitsel sanatçılar

² 1952'de kurulan Uluslararası Aktörler Federasyonu (FIA); sanatçı sendikaları, birlikleri ve profesyonel derneklerinden oluşan küresel bir federasyondur. Dünya çapında 60'tan fazla ülkede 90'a yakın üye kuruluşla yüzbinlerce sanatçıyı temsil etmektedir. FIA'nın temel amacı, oyuncuların (film, televizyon, radyo, dijital medya, tiyatro ve canlı performans), yayıncılık profesyonellerinin, dansçıların, şarkıcıların, opera ve sirk sanatçılarının ve diğerlerinin mesleki ilgi alanlarını dile getirmektir. Uluslararası olarak FIA, temsil ettiği profesyonellerin çalışma hayatlarını etkileyebilecek her türlü konuda çalışır. Öncelikle, icracıların çalışma koşullarını iyileştirmeyi ve ekonomik ve sosyal haklarını ilerletmeyi, aynı zamanda da içinde çalıştıkları kültürel ve yaratıcı sektörün değeri için kampanya yapmayı savunur. Detaylı bilgi için: <https://www.fia-actors.com/>

korunuyordu. İcranın korunabilmesi (ya da korunamaması) sabitliğin doğasına bağlı olarak hesaba katıldığında bu ayırım akla uygun gelmiyor.

2. Uluslararası bir standart eksikliği ve hem Roma Anlaşması hem de WPPT'nin minimum yaklaşımına ciddi bir şekilde uyararak, birçok milli kanunda icracı sanatçılara verilen Fikri Mülkiyet hakları sadece icranın canlı olduğunda ya da icralarının ses kaydının kullanılmasına bağlı olarak işliyor.
3. Kısacası, Fikri Mülkiyet koruması olmadan, özellikle o ülkelerdeki oyuncular ve diğer icracı sanatçılarının- görsel işitsel içeriğe bağlı olarak işe alınıp alınmamasına bakılmaksızın, yaptıkları işten gelir elde etme kaynakları bulunmamaktadır. Bazıları "yıldız" statüsünde oldukları için kişisel baskıları olabiliyor ve bazılarının da kolektif baskıları oluyor. Ayrıca, icralarında profesyonel itibarlarının olumsuz bir şekilde etkileyecek herhangi bir çarpıtma ya da yolsuzluğu engellemek için de sınırlı araçları var. Açıkça söylemek gerekirse bu durum özellikle kadın sanatçılar için çok kritik.
4. Çok az sayıdaki ülkeler bu sınırlı yasal çerçevenin ötesine erişti ve hem işitsel hem de görsel işitsel icralarını benzer bir şekilde korumayı seçiyorlar. Sanatçılar, çevrimiçi çevredeki haklarının uygulanmasında yeterli derecede korunmuyorlar.
5. FIA ve icracı sanatçılara dair diğer kuruluşlar gündemlerinde bulunan görsel işitsel icraların korunmasının temelini atmak için WIPO'da kapsamlı bir şekilde lobi oluşturmuş durumdadır. FIA, icracı sanatçıların münhasır haklarının yapımcılara devrederken zorlayıcı meseleler çevresinde bir orta yol bulmaları için ülkeleri cesaretlendirdi.
6. FIA, 90ların ortalarında, WIPO İcralar ve Fonogramlar Anlaşması'nın kabul edilmesinden 15 yıl sonra, önemli bir oyuncunun (ABD) esnek ve yeni bir hüküm devri temeliyle anlaşmayı imzalamakta istekli olduklarını bildirmelerinde başarılı oldu. Bu durum bir ikilemin kilidini açarak üye ülkelerin pazarlık masasında geri kalan önemli hükümlerde hızlı bir şekilde anlaşmalarına neden oldu. Hakların devrinin düzenlenmesindeki hükümler çerçevesindeki bu beklenmedik konsensüs, uluslararası karar alma süreçleri tarihindeki en uzun kahve molasını sonlandırdı. WIPO Diplomatik Konferansı yeniden başladı ve 2000'de üstlendiği işi sonuçlandırdı.

7. 2012'den bu yana FIA ve bağı sendikalar ülkeleri Pekin Anlaşmasını onaylamaları ya da razı olmaları için teşvik ediyor. Başka bir deyişle, sözleşme tarafı olmaları ve Fikri Mülkiyet korumasının görsel işitsel sanatçıları da kapsayacak bir şekilde genişletirken anlaşmanın kurallarına bağı olacaklarını kabul etmelerini teşvik ediyor. Geçen senin başlarında anlaşmanın yasal açıdan bağlayıcılığını sağlayacak 30 ülke sınırı aşıldı ve WIPO Pekin Anlaşması 28 Nisan 2020'de sonunda yürürlüğe girdi.
8. İlerlemede yaşanan zorluk WIPO üye ülkelerin de katılmasıydı. Anlaşma ancak böyle bir şekilde küresel bir standart belirleyecek ve küresel (ve gittikçe de dijitalleşen) bir çevrede görsel işitsel icraların korunmasında minimum bir seviyede eşit şartlar sağlanmasına katkıda bulunabilir.
9. Görsel işitsel endüstrileri oldukça büyük olan önemli ülkeler hala katılmadı. Bu ülkeler, ABD, AB, BK (Brexit sonrası), Hindistan, Meksika ve Türkiye'yi de içeriyor. Diğer birçok ülke gibi Türkiye'nin büyüyen bir film ve televizyon endüstrisi var, Covid-19 pandemisiyle birlikte sinemaların kapanması ve bütün yapımların uzun bir süre boyunca beklemeye alınmasıyla da bu endüstri çok sert bir darbe aldı. Bu sektördeki serbest çalışanlar bir anda işsiz kaldılar, dolayısıyla da gelirsiz.
10. Bu internet seminerini Türkiye'nin yakın gelecekte Pekin Anlaşması'na katılmayı değerlendirdiği bir olanak olarak görüyoruz. Bu anlaşma, koruma konusunda minimum bir sınır çiziyor ve Türkiye hükümetinin bu anlaşma hükümlerini uygulaması, ülkedeki icracı sanatçıların uzun metrajlı filmlerin ya da ülke içerisinde yapılmış diğer görsel işitsel içeriklerin başarısına olan katkıları karşılığında- yapmış oldukları iş çevrimiçi çevrede de kullanıldığında devam eden ödemeler de dahil adil bir ekonomik getiri elde etmelerine yol açıyor. Pandemi süresinde yayın platformları abone sayılarında ciddi bir yükseliş yaşaması icracı sanatçıları için bu ödemeler muazzam bir fark yaratabilirdi, oysa icracı sanatçılar bu prodüksiyonlardan yaptıkları rol karşılığında aldıkları ücret haricinde herhangi bir ödeme almamışlardır.

Bugünkü konuşmaları sabırsızlıkla bekliyorum ve FIA adına icracı sanatçılarının küresel sesini temsil ettiğim için de çok mutluyum. Teşekkürler.

AÇILIŞ KONUŞMASI

Dr. Ziya TAŞKENT

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Telif Hakları Genel Müdürü

Değerli konuşmacılar, değerli izleyiciler; hepiniz programa hoş geldiniz. Bu, her birimizin o kadar ilgisini çeken, o kadar heves duyduğumuz bir konu olmalı ki çalışma haftasının son günü ve son saatinde hepimiz pür dikkat burada konuşulanları izliyoruz.

İzninizle Telif Hakları Genel Müdürlüğü'nün sorumluluk ve faaliyetlerine dair kısa bir hatırlatma yapayım. Telif Hakları Genel Müdürlüğü, özünde ilgili yasa, 5846 sayılı yasa ve bağlı mevzuatı, dünya genelindeki iyi örneklerle uyumlu tutmaya gayret ediyor. Yasada icracı sanatçılar, komşu hak sahipleri olarak tanınıyor, hakları bu şekilde korunuyor. İcracı sanatçılar, icralarının kullanımına izin vermek ya da kullanımdan menetmek noktasında da münhasır hak sahibi. Son dönemde hız verdiğimiz mevzuat çalışmaları açısından önceliğimiz; yukarıda bahsettiğim o iyi örnekleri modellemek kadar, sektör paydaşları arasında da adaletli ve hakkaniyetli bir dengenin ve bu şekilde çalışan bir sistemin kurulması ve tam karşılığının uygulamada yansıma bulması.

İlkin 2012 yılında müzakere edilen, asgari yeter sayıya ulaşıldığında demin Bayan Ferne Downey'in de belirttiği gibi 2020 Nisan'ında yürürlüğe giren Pekin Anlaşması'na göre; farklı mecraları ve bütün görsel-işitsel pazarları kapsayacak şekilde icracı sanatçıların kendi icraları üzerinde söz sahibi olmaları öngörülüyor.

Halen 38 ülkenin taraf olup kendi iç hukuklarına yansıttığı bu sözleşmeyi ülkemiz de dikkatle izlemekte. Teknolojinin gelişimi ve en son pandeminin de etkisiyle, dijital erişim, işte bu webinarıda yaşadığımız, gördüğümüz gibi çok geniş imkanlar sunuyor. Keza görsel-işitsel üretime erişim de kuşkusuz genişleyen bu imkanlardan payını alıyor. Bakanlığımızın konuya duyduğu dikkat ve verdiği önem aslında bu projeye, BİROY'un yürüttüğü bu projeye verdiği destekte de görülebilir. Ülke pozisyonunun belirlenmesinde; kuşkusuz bugün bize katkı sunacak, sunumlarıyla, uzmanlıklarıyla katkı sunacak konukların söyleyecekleri ve nihayetinde bunların bir panel kitabı haline dönüşmesi ve onun söyleyeceği şey mutlaka dikkate ve değerlendirmeye alınacaktır.

Sözü daha fazla uzatmadan hepinizi saygıyla, sevgiyle selamlıyorum. Verimli bir program olmasını temenni ediyorum. Teşekkürler.

PANEL SUNUMLARI

PANEL SUNUMU

Michele WOODS

Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü (WIPO) Telif Hakları Hukuku Direktörü

Çok teşekkürler ve ayrıca yeni Genel Direktörümüz Daren Tang adına da buraya katılan herkese teşekkür ediyorum ve kendisinin de WIPO adına iyi dileklerde bulunduğunu tahmin ediyorum, galiba birileri benim ABD'den katıldığımı dair bir şeyler söyledi. Aslında ben, 2012'de Pekin Anlaşması konusunda yapılan Pekin Anlaşması Diplomatik Konferansından beri İsviçre'deki Dünya Fikri Mülkiyet Örgütünde çalışıyorum. Diplomatik konferansa katılmışım ve o günden beri de bu hususta çalışıyorum.

Esas amacımız, daha da nicelerinin olacağı ve öncesinde de olduğu gibi uzun bir süredir üzerinde çalıştığımız bu diplomatik konferansa ilişkin isimleri görmek gerçekten çok güzel. O zaman da çalışmalara dahildim, birçok farklı ülkeden kişiler de dahildi ve de diğer paydaşlar ve iş arkadaşlarımla birlikte bir anlaşma metni üye ülkeler tarafından prensipte uygulanmaya başlandıktan sonra ne olacağı üzerine yapılan çalışmalara dahil olmaya devam edeceğiz. Öncelikle anlaşmanın yürürlüğe girmesi ve sonrasında da üye ülkelerin buna katılmasıyla birlikte uluslararası çerçevede geliştirmek uzun bir süreç. WIPO'da bu konu üzerine ne kadar özen göstererek çalışsak da gün sonunda uygulanması üye ülkelerin sorumluluğunda. Bu nedenle, bu konuyla ilgilenen bütün ülkelerdeki ortaklarımızla birlikte çalışmak zorundayız ve Türkiye'nin de bu konuya ilgi göstermesinden çok memnun olduk, Türkiye'nin de Pekin Anlaşmasına çok kısa bir süre sonra katılacağını umuyoruz.

Evet, bu anlaşma hususunda bugün nerede durduğumuza gelirsek, birçok kişinin de belirtmiş olduğu gibi, anlaşma metni Haziran 2012 yılında Pekin'de kabul edildi ve anlaşmanın kabul edilme anının fotoğrafı da burada, anlaşma ilan edildiğinde sahnedekiler ayağa kalkıp alkışladılar. Anlaşma icracı sanatçılara verilen sözlerin gerçekleşmesi için gereken ilk başarıydı.

Anlaşmanın yürürlüğe girmesinden sonraki bir yıl içerisinde 74 ülke anlaşmayı imzaladı. Bu süre bizim anlaşmalarımız dahilinde olağan bir durum olan bir yıllık imza süresidir ve bu süre zarfında WIPO üye ülkelerden 74'ü bu anlaşmayı imzaladı.

Anlaşmayı imzalamak bağlayıcı bir hüküm değildir; imzalamak demek anlaşmanın hükümlerini bilmeye ve onlara bağlı kalmayı gösteren bir taahhüttür. Genelde bir sözleşme

tarafı olmak için ilk adım olarak görülmektedir. Yine de uygulamada yaşanan gecikmelerin belki de üye ülkelerin uzun prosedürleri ya da hükümetlerindeki değişikliklerden dolayı yaşandığını belirtmek isterim. Sözleşme taraflarına baktığımızda muhtemelen üyelerin yarısı imzalayanlar grubundan. Ama anlaşmayı imzalamayıp yine de sözleşme tarafı olduklarını da belirten birçok ülke de bulunmakta. Sözleşme tarafı olmadan önce anlaşmayı imzalamanın gereği yok, şu anda bu mümkün de değil, zaten önemli değil çünkü anlaşmayı onaylamak ve üye ülke olmak mümkün. Şu anda 38 üye ülkemiz var ve üye olan en son ülkeyi de duyurduk, bu seminerde sunulanlardan epey etkilenmiş durumdayım. En yeni üyemiz, Ocak ayında aramıza katılan Togo ve artık Pekin Anlaşmasında 38 sözleşme tarafımız var. Geçen zaman zarfını da göz önünde bulundurursak şu an için 38 hiç de kötü bir sayı değil, ülkelerin yeni anlaşmalara katılması genelde zaman alır, bunu etkileyen birçok faktör var ve neredeyse hiçbiri anlaşmanın esas ilkeleriyle alakalı olmuyor. Eğer bu listeye bakarsanız ülke çeşitliliği ve kapsama alanında başarılı olduğumuzu göreceksiniz; Afrika, Latin Amerika, Avrupa, Pasifik Adaları ve Asya, yani aslında iyi bir kapsama alanımız var. Yine de göreceğiniz gibi, özellikle büyük prodüksiyonlu filmleri ve hatta uluslararası dağıtımda olan filmleri yapan ülkelere bazılarının hala Pekin Anlaşmasına üye olmadığını üzülenek belirtmek istiyoruz. Ve bu durum kesinlikle bizlerin ve WIPO'nun en önemli öncelikleri arasında. Sanırım bunu beklemiyorduk, doğrusunu söylemek gerekirse içinde bulunduğumuz nokta da bu.

Genelde, Avrupa Komisyonunu temsilcilerinin daha önemli öncelikleri ve karmaşaları söyleniyor. Ama bunu çalışma programına kattık ve yakında da ortaya çıkacaktır. Duyduğumuz kadarıyla katılma girişimleri de başladı. Konuşmacılardan bazılarının da belirttiği gibi "Git gide daha da fazla ülke sözleşme tarafı oldukça, bu anlaşma küresel anlamda da önem kazanmaya başlayacak ve bu haklar gerçek anlamda da sadece ulusal değil aksine küresel bir durum haline gelecek." Ulusal olarak hakların olması gerçekten değerli, çünkü bazen insanlar filmlerin uluslararası dağıtımda da olduklarından bahsedildiğini unutabiliyor ve birçok insanın da düşündüğü gibi, o filmlerdeki oyuncuların Pekin Anlaşmasından yararlanan kişiler olduğunu da dikkate almak gerekebilir. Mamafih, anlaşma sadece bu konuları kapsamıyor. Elbette, görsel işitsel işlere, daha önce de bahsi geçmiş olduğu gibi, yaratıldıkları andan itibaren başta televizyon programları olmak üzere video üzerinden yayınlanan programlar da dahil. Bu nedenle, Pekin Anlaşması farklı seviyelerde önem taşıyor, doğru mekanizmalar yerine oturduğunda anlaşma sadece uluslararası anlamda değil ulusal, bölgesel ve lokal olarak da önem taşıyor.

İşte bütün bunları duyduktan sonra, bu konuya fazla değinmemekle birlikte şunu fark ettim ki, Pekin Anlaşmasının iyi bir fikir olduğuna ikna etmem gereken insanlarla konuşmuyorum. Ama icracı sanatçılarıyla ve üye ülkelerin bu anlaşmaya dahil olmalarıyla birlikte ortaya çıkacak avantajlara dair konuştuğumuzda, sadece görsel-işitsel endüstrilerin ekonomik anlamda gelişmesi ve potansiyel olarak daha fazla yatırım çekmek değil, ayrıca bu mekanizmaların güvenli ve efektif bir şekilde dağıtımını da kurmak olduğunu gördük.

Ve gitgide o mekanizmalar daha da kolaylaştı, çünkü dijital dosyaların transferi hem daha düşük bütçelerle hem de daha kolay bir şekilde aktarılmaya başlandı. Yani anlaşmanın faydalarından yararlanmak için o mekanizmaların da kurulması önemli. Görsel-işitsel icracı sanatçıların durumlarını ispatlıyorum, zaten dünyanın bazı bölgelerinde ya da ülkelerinde bundan bahsedildiğini de duymuştuk çünkü genellikle icracı sanatçıların haklarımızı çok taraflı bir anlaşmayla koruyan uluslararası bir tanınmamız var diyebilmeleri gerçekten de çok önemli.

Aynı zamanda kültürü, folkloru ve kültürel çeşitliliği korumakta çok değerli. Bunlar, Anlaşmanın yeterli derecede reklamı yapılmamış unsurları, ama görsel işitsel materyalin çoğu bu kategoriye de girebilir. Gittikçe bu konu hakkında daha çok ülke kaygılarını belirtmeye ve farklı mekanizmalar aramaya başladı ve bu anlaşma da onlara bu konular hakkında yardımcı olacaktır.

Yani, hak sahipleri, icracı sanatçılar, bu aslında insanların düşündüğünden daha geniş bir kitleye hitap edebilir ve tanımlarda da çok ufak değişiklikler olabilir. Anlaşmada temel bir tanım var, sonra da bazı üye ülkelerin kattıkları. Bazı konuşmacıların da belirtmiş oldukları gibi Roma Sözleşmesinin önceki iş tanımları, ayrıca WIPO İcralar ve Fonogramlar Anlaşmasında da bulunuyor. Yani, aktörler, şarkıcılar, müzisyenler, dansçılar gibi geniş bir kitle olan kişiler ve fonksiyonel unsurlar olarak edebi ya da sanatsal işlerini ya da ifadelerini sahnede rol yaparak, şarkı söyleyerek, sahneleyerek, yüksek sesle okuyarak ya da oynayarak, tercüme ederek ya da başka bir şekilde gösterdikleri performansları bulunuyor. Bunun için farklı formüller var ama işin temeli düşündüğümüzden de daha geniş.

Daha fazla vaktinizi almak istemiyorum, çünkü dinlemek istediğimiz değişik bakış açıları da var. Ama bu anlaşmayı göz önünde bulundurduğumuz takdirde, anlaşma çerçevesinde ilgili hakların bulunduğu uluslararası telif hakları bağlamını da düşünüyoruz ve Pekin Anlaşması da İnternet anlaşmaları arasındaki işi yapan nispeten yeni bir anlaşma. WIPO

Telif Hakları Anlaşması ve WIPO İcralar ve Fonogram Anlaşması gerçekten de dijital çağın uluslararası yasal çerçevesini de güncelleştirdi ve bir anlamda burada güncellenen haklar aslında Roma Sözleşmesindeki haklar, ayrıca Roma Sözleşmesinin önemli olmayan hak unsurları Pekin Anlaşmasıyla da güncelleştirilmiştir.

Bu anlaşma için uzun süredir çalışılıyor, çoğunuzun da bildiği anlaşma tarihini anlatmayacağım, çünkü artık ilerlemeye odaklanıyoruz, icracı sanatçıların bu hakları kazanmaları için zaman içerisinde de çok çaba harcanmasıyla birlikte 2000 yılında Cenevre’de yapılan diplomatik konferansla başladığını anlamanız çok önemli.

Askıya alınan o konferans 2012’de yapılan Pekin Diplomatik Konferansıyla yeniden başladı. Pekin’de dikkate alınan birçok metne aslında 2000’de karar verilmişti ve üye ülkeler bunlarda değişiklik yapmadan korumayı kabul ettiler. Bazı üye ülkelerin istekleri üzerine bazı değişiklikler yapılmış olabilir, muhakkak ki mutabık beyanlar olarak belirtilen bazı unsurlarda ufak değişiklikler olabilir, zaten bir konsensüs oluşturulmuştu ve şayet anlaşmadaki her madde müzakereye açık olsaydı, anlaşmanın yapılması zorlaşacaktı.

Çok dürüst bir şey söylemek gerekirse, son zamanlar gerçekten zorlayıcıydı. Son zamanlar derken, fikri mülkiyet anlaşmalarında çok taraflı bir konsensüs oluşturmak için geçirdiğimiz on yılı ya da onu biraz aşan bir süreden bahsediyorum. Çoğunuz için, sıklıkla tekrar eden farklı nedenler aslında anlaşmaların kendileriyle alakalı olan konular değil de daha çok uluslararası ortama bağlı olan konular. İracı sanatçıların yararına olan bu hedeflenen anlaşmayı burada kabul etme şansı varken, geçmişte de birileriyle tartışılan bir metnin kalıp kalmaması hakkındaki değerlendirmelerdir.

Böylece anlaşma altında icracı sanatçıların kazanacağı haklara biraz değilmiş olduk, tabii ki bunları bütün detaylarıyla konuşamayız ama bu haklardan biraz bahsetmek istiyoruz. Örneğin, diğer hak sahiplerinin başka anlaşmalardan aldıkları hem ekonomik hem de telif hakları dahilindeki manevi haklar. Ekonomik haklara değinirsek de yaptıkları iş kopyalandığında, dağıtım, kiralama, örneğin dijital olarak hazır bulundurma, televizyonlarda yayınlama ve kamuya iletimine bağlı olan reproduksiyon hakları var. Bu geniş kapsamlı ekonomik haklar, icracı sanatçılar için çok değerli olabilir.

Ayrıca manevi haklar var, daha önce bundan bahsedilmişti; yapılan işe istinaden, işle bağlantılı, işin icracı sanatçının itibarına bağlı olarak değişmemesi, özünde işin bulunduğu ve bazı alanlarda yapılan değişikliklerinin sanatçının itibarına dair herhangi bir önyargıya neden olmaması gibi. Pekin Anlaşmasının bağlamına özgün olarak, görsel işitsel işin

yapılmasına dair bağlam içerisindeki haklara sahip olunmasına değinilmiştir. Örneğin; kurgunun kısaltılması, dublaj, format değıştirme, ya da bir filmin normal yapım süreci içerisinde manevi haklara bağımsız itirazlara bağılı olmayan diğer gereklilikler. Yine de burada geniş çapta ekonomik ve manevi haklar bulunmaktadır.

Müzakerelere dahil olanlar için en önemli sorun hakların yapımcılara devredilmesi idi, şayet daha önceki durum beyanlarında da duyduğumuz gibi bu konuda da birçok tartışma duyduk. Bu hususta üye ülkelerin verdiği taviz, üye ülkelerin bu seçimlerde opsiyonlu olmalarıdır; hakların yapımcılara devredilmesine izin vermeyi seçebilirler ya da yazılı sözleşmeyi şart koşmayı da seçebilirler. Ama böyle bir zorunluluk olmadığı için başka bir sistemin altında işlemeyi de seçebilirler.

Bu nedenle konuşmamı Pekin’de ülkelerin anlaşmayı imzaladıkları ana dair başka bir fotoğrafla bitirmek istiyorum, bütün üye ülkelerin bir araya geldiği bir süreci başlatmış olduk ve Türkiye’nin de bu ülkelerden biri olması bizi çok mutlu etti. Pekin Anlaşmasının sunduklarını icracı sanatçılarınızın gerçekliği haline getirmek için sizinle keyifle çalışmaya devam edeceğim. Teşekkürler.

PANEL SUNUMU

Dominick LUQUER

Uluslararası Aktörler Federasyonu (FIA) Genel Sekreteri

1. Giriş

1. Giriş

Öncelikle Türkiye Cumhuriyeti hükümetine, Kültür Bakanlığına ve Telif Hakları Genel Müdürlüğüne bu seminerin yapılmasına olanak sağladıkları için teşekkür etmek istiyorum ve WIPO'ya, BIROY'a, Beykent Üniversitesiyle birlikte bu toplantıya katılan bütün oyuncu arkadaşlarıma iyi dileklerimi iletiyorum.

FIA, görsel işitsel sektörde oyuncuları temsil eden tek uluslararası sendika federasyonu. Bütün kıtalardan oyuncu sendikalarını, esnaf birliklerini ve profesyonel birlikleri buluşturuyoruz, tek amacımız; oyuncuların saygılı, güvenli bir çevrede çalışmalarını ve zanaatlarını icra ederken adil bir şekilde geçinimlerini sağlanması.

Birçok insanın düşündüğünün aksine, çoğu oyuncunun profesyonel yaşamlarını sürdürmelerinin ne kadar istikrarsız olduğunu vurgulayarak başlamanın her zaman önemli olduğunu düşünüyorum. Burası, yeteneğe dayalı bir iş gücünün kısa süreli sözleşmeler ve tekrarlanan işsizlik anları arasında gidip geldiği rekabetin çok yüksek olduğu bir çevre. Hem çok düzensiz hem de tahmin edilemeyen bir iş düzeni. Ayrıca, sektörümüzün en olağan durumuysa değişik iş ilişkilerine bağlı temel sosyal imtiyazlara olan erişimleri de çok sınırlı, yani uzun lafın kısası görsel işitsel alandaki oyuncular anca geçimlerini sağlıyorlar. Aldıkları her cast, onların son işi olabiliyor.

Yine de yaptıkları işler performanslarından daha uzun yaşayabiliyor. Kullanılmaya ve gelir sağlamaya devam edebiliyor. Biraz önce belirtmiş olduğum söz konusu düzensiz iş düzenini aslında oyuncular için özel bir önemi de var, bu sayede tek gelire saplanıp kalmıyorlar ve yaptıkları performansın karşılığında alacakları (almayacakları) katkıyla da sınırlı değiller. Bu ihtiyaç, Covid-19 pandemisiyle de daha belirgin bir hale geldi, her ne

kadar birçok prodüksiyon durmuş olsa da film ve televizyon içeriklerinin tüketimi, özellikle de seç-izle olanlar, görülmemiş seviyelere yükseldi.

Her ne kadar hepsinin iniş ve çıkışları olsa da icracı sanatçıların yaptıkları işlerin sömürülmesinden ek gelir elde etmelerine yardımcı olacak iki şey var.

Bunu elde etmenin bir yolu pazarlık etmek. Ya bireysel olarak pazarlık ya da kolektif olarak pazarlık. Birincisi sadece iyi tanınmış icracı sanatçılar için geçerli, çünkü sadece onlar ajansları vasıtasıyla yüksek meblağlı kontratlarda kişisel anlamda yeterli pazarlık edebilecek güce sahipler. Ne yazık ki, çoğu sanatçının tek taraflı olarak yapımcıları tarafından hazırlanmış standart kontratlarında dahi tek bir virgül değiştirme etkileri olmuyor. Oysaki, sendika temsilcileri ve tüzel kişiler olarak yapımcılarla birlikte yapılan kolektif bir pazarlık, istihdam sağlarken çoğu sanatçının bireysel olarak elde edebileceği asgari şartların daha iyi olmasına öncülük edebilir, güçlü ve iyi bir şekilde temsil edilen oyuncu sendikalarının bazıları ciddi bir şekilde baskın çıkararak geleneksel olarak emek gerektiren mevzuların ötesindeki bu durumu aşabiliyor.

Bir diğer seçenek ise, oyunculara fikri mülkiyet hakları tanımak. Ne yazık ki, fikri mülkiyet hakları kağıt üzerinde çok iyi olsa da uygulamada pek faydalı değil, çünkü yasal mekanizmalar sanatçıların yaptıkları iş karşılığında adil bir bedel almalarına ve (başarılı bir şekilde) ticari olarak kullanılmaya devam ettiği sürece ek ödemeler almalarına olanak sağlamıyor.

En iyi seçenek bu iki mekanizmanın da bir bütün olarak kullanılması: sanatçıların kolektif bir şekilde pazarlık etmeleri için yasal çevrenin sağlanması ve kullarındaki gelirin olabildiğince arttırılması için yasal mekanizmalar tarafından desteklenmesi (ya da birlikte çalışılması).

Fikri Mülkiyet hususunda ve son zamanlara kadar, sadece birkaç ülke Fikri Mülkiyet haklarını görsel-işitsel icracı sanatçılara kadar genişletti. Bunun birçok nedeni var, bunlardan biri de WIPO'da herhangi bir uluslararası konsensüs olmaması, yeni standartlara uymak için aceleci bir durum/manevi bir baskı olmaması ve hali hazırda endüstrinin gelirleri arttırmak için iş gücü maliyetini sıkıştırılmayla yetinmesi. Sanatçılara tanınan hakların kaçınılmaz bir şekilde bahsedilen gelirleri düşüreceğine dair bir algı vardı.

2012'de Pekin Anlaşması'nın kabulünden sonra Nisan 2020'de de yürürlüğe girmesiyle artık bu durum değişmeye başlıyor. Şu anda sözleşme taraflarının sayısı 37 ve umarım yakında bu sayı daha da artacaktır.

Pekin Anlaşması'nın amacı, görsel işitsel icraların Fikri Mülkiyetle korunmasında yeni asgari bir uluslararası standart (ya da eşit şartlar sağlayarak) teşvik etmek ve bunun global bir standarda yükselmesi için daha fazla ülkeyi katılmaları için cesaretlendirmek çok önemli. Bu anlaşmayla birlikte zaten uzun zamandır uluslararası bir şekilde devam eden ses kayıtları ve görsel işitsel kayıtlarda olmayan korunma ayrımı da sona erecek. Bu ayrımın geçmişi benzer hakların başlangıcına ve 1961 Roma Sözleşmesine dayanmaktadır.

Oysaki, bugüne kadar dünya genelinde birçok ülke kendi ulusal kanunlarında görsel işitsel performanslar hususunda önemli Fikri Mülkiyet Hakları atfetmemişlerdir, bu durum ülkeler anlaşmanın sözleşme tarafı oldukları anda kaçınılmaz bir şekilde değişecektir. Anlaşma teknik olarak ulusal performansları koruma amaçlı değil aksine diğer tarafların etkisiyle alakalı olduğu için kişi kendisine neden diye sorabilir.

Pekin Anlaşması, eşit şartlar sağlamayı teşvik ediyor. Böylece ülkeler anlaşmada açıkça belirtildiği gibi münhasır haklara dair birbirlerinin performanslarında ulusal muameleyi genişletmeyi ve 11. madde altındaki adil ödeme hakkını kabul edecekler.

Elbette ki bu durum ülkelerin kendi ulusal performanslarını en azından aynı seviyede korumalarına neden oluyor. Çünkü yabancı performansları kendilerinininkinden daha iyi bir şekilde korumaları düşünülemez. Ayrıca anlaşmanın dar kapsamının ötesine uzanabileceklerini ve kendi ulusal performanslarına daha yüksek bir koruma sağlamalarını belirtmek her zaman önemlidir. Anlaşmadaki ulusal muamele mecburiyeti/yükümlülüğü aslında sadece yabancı performanslara ve iç mevzuatlarındaki gibi kendi ulusal performanslarına sağlayacakları ek menfaatleri değil, anlaşmada da açıkça belirtildiği gibi minimum haklar sağlamalarına da mecbur ediyor. Başka bir deyişle, bu durumdaki ulusal muamele kuralları Bern Sözleşmesindekinden çok daha sınırlı. Bu, daha sonra netleşecek sebeplerden dolayı epeyce önemlidir.

Bu nedenle, ülkelerin katılarak ya da onaylayarak sözleşme tarafı olmayı dikkate aldıklarında Pekin Anlaşması'nın ruhunu da göz önünde bulundurmaları önemlidir. Yani nihai hedefini.

Pekin Anlaşması'nın ruhu, amacı; görsel işitsel alandaki icracı sanatçıların daha iyi bir yere getirmektir. Onlara, son derece ihtiyaç duydukları geçim standartlarını yükseltecek korumayı ve yaptıkları işlerin kullanılmasına karşı adil bir bedel almalarını sağlamaktır.

Başka bir deyişle: Pekin Anlaşması'nın ruhu işin “olduğu şekliyle” devam etmesi için değildir. Bu “işin” onların açısından nasıl görüldüğünü size anlatayım.

Genellikle görsel işitsel performans sanatçılarının mevcut durumlarında; (şayet bir ödeme alıyorlarsa) sadece bir kere ödeme alıp sonrasında da süresiz olmak kaydıyla, bütün haklarını yapımcılara devretmeye zorlandıklarını görüyoruz. Ne yazık ki bu, endüstrimizin olağanı haline geldi. Kısa süreli işler arasında gidip gelirken, tekrarlayan işsizliğe tahammül etmek, her ne kadar yapmış oldukları performans kullanılmaya ve gelir oluşturmaya devam etse de sanatçıların başka bir ek gelirleri olmuyor. Ayrıca bu, işlerinin ne kadar başarılı olduğuna bakmaksızın, çoğu sanatçının sözleşme anında kendilerine ödenenden başka bir ödeme almamaları demek.

Hakları olduğunda dahi, genel uygulamada sanatçılar, (işlerinin, şu anda ya gelecekte, dünyanın herhangi bir yerinde, herhangi bir şekilde kullanılması durumunda) ödemelerinin otomatik olarak yapımcılara yapılmasına dair hükümleri imzalıyor, ki bu da onların (o anda ya da gelecekte) herhangi bir korumanın olduğu yetki alanlarında bile dava açmalarını engelliyor.

Tabii ki, Pekin Anlaşması tarafı olmanın bütün bunları otomatik bir şekilde değiştireceğini düşünmemek gerekiyor. Daha önce de belirttiğim gibi sektörümüzde sanatçılara fikri mülkiyet hakları koruması vermenin yolları var.

Pekin Anlaşması hükümlerinden “önemsiz şeyler” uygulanması, mevcut durumda çok az bir etki yaratırken en nihayetinde korumaya çalıştıkları icracı sanatçılara neredeyse hiçbir fayda sağlamaz. Durumun böyle olmasının sebebi, anlaşmanın mutabakatla kabul edilmesi ve yapımcı organların yaptıkları uzlaşmalara hükümetlerin dahil olmasında kökten kırmızı çizgiler çektikleri ülkelerde de bir bakımdan bu ülkelerin de katılmasına ön ayak olmak için imtiyazlar tanınması gerekmesi.

İcracı sanatçılarına, yaptıkları işlerinden elde edilen kardan payda verme imkanı sağlamayan ekonomik haklar vermek hem zaman hem de fırsat kaybına neden oluyor.

Onay ya da kabul ederek anlaşmaya katılmaya çabalayan ülkelerin anlaşmanın bütün potansiyelinden faydalanmaları gerekiyor. Ayrıca sahip oldukları bu olanağı, kendi ulusal

kanunlarına bakmak için kullanırken, Pekin Anlaşmasının ruhuyla da milli muamelenin yükümlülüklerine ilaveten, bu sözleşme gereği minimum değerin ötesinde görsel işitsel icracı sanatçıların korunmasını arttırmak için yeni seçenekleri/mekanizmaları keşfetmekten çekinmemeliler. Başka bir deyişle kendi statükolarından ayrılmak için ellerinden gelenin en iyisini yapmaları gerekiyor.

2. Pekin Anlaşması hakkında bazı gözlemler

Pekin Anlaşması, uzaktan akrabası WPPT'ye biraz benzemektedir. Haklar bütünü aynı.

Gerçi bazı haklar farklı. Bu da üç farklı temel nedenden ötürü:

- a) İşitsel ve görsel işitsel sektörler aynı ekosistemin parçaları olmalarına rağmen fikri mülkiyet korunmasının nasıl işlendiğini yansıtmaları gereken özgünlükleri de bulunuyor.
- b) Pekin Anlaşması, ülkelerin bu hususta zaten kanunlarının olduğu, uyumlaştırılmış standartların yokluğunda ve bir bakıma her birinin WPPT'de zorunlu olmadığı ama Pekin Anlaşması'nda düzenlenmesi gerektiği çeşitli modellerin seçilmiş olduğu bir dönemde, yani daha geç kabul edildi.
- c) Film yapımcılarının, oluşturmuş oldukları bu rahat iş modelini bozacak tereddütsüz bir şekilde karşı geldikleri bir anlaşmaya ayak uydurmaları gerekiyor.

Şu anda bu iki anlaşmanın detaylı karşılaştırmasını yapmak için pek vaktimiz yok, (belki bunu başka bir toplantıda yapabiliriz). Şunu belirtmek gerekir ki:

- a. Manevi hakların korunması çok daha sınırlıdır, yapım ve dağıtım da dahil olmak üzere görsel-işitsel kayıtlar doğası gereği cari hesabın verilmesi gerektiği (özellikle de bütünlük haklarında), yani icranın kullanımının normal seyri sırasında icranın içerisinde yapılan ve kullanım sırasında icracı sanatçının onayıyla yapılan küçük değişiklikler telif hakları dahilindeki manevi hakların ihlali anlamına gelmemektedir. Ayrıca, değişiklikler mühim bir şekilde icracı sanatçının itibarına tarafsızca ön yargılı olmamalı.
- b. Kiralamanın münhasır hakkı; onaylanmamış bir ticari kira özel kopya haklarında önemli bir zarara neden olmadığı sürece ülkeler vaz geçebilir. Ama, kirama hızlı bir şekilde mazi oluyor ve bu nedenle de yaygın bir kopya oluşturulamıyorsa, kopya hakkını maddi

olarak zarara uğrattıyor. Bu nedenle, 2. paragraf neredeyse her zaman uygulanırken 9. maddenin yalnızca taraf ülkeler için opsiyonlu olduğunu söyleyebiliriz.

- c. Yayınlama ve kamuya iletim hakkı; tamamen “alakart” ülkeler ya münhasır hakkı ya da bedel hakkını (gösterim şartlarını belirlemek) tercih edebilirler; ya da bu iki seçeneğin belirli alanlarda veya bir başka yolla kullanımıyla sınırlayabilirler, ya da bu tür kullanımlar için herhangi bir koruma da temin etmeyebilirler.
- d. Zaman içerisindeki uygulama; genellikle ekonomik olan kayıt sonrası haklar proaktiftir, örneğin; her akdi tarafın Pekin Anlaşması’nı yürürlüğe koyduğu andan itibaren var olan belirli icralara uygulanırlar.
- e. Hakların birleştirilmesi: Pekin Anlaşması’ndaki benzersiz şart. Neden: Görsel işitsel prodüksiyonlar kat kat yapılmış pastalar gibidir. Şartlar kuralcı değildir. Genel amacı: (genel hukuk ve medeni kanun gelenekleri gibi) farklı sistemlerin bir arada var olabileceklerini kabul etmek. Buna dayanarak milli muamele reddedilemez. Ayrıca, bu maddeyle kastedilen (ya da en azından bu madde teşvik edici görülen), hakların birleştirilmesine istinaden verilen herhangi bir şartın münhasır haklarla sınırlandırılması ve aksi ispat edilebilir olması gerekmektedir. Ayrıca açık oyla (neredeyse her şeyin çevresini sardığı belirsiz sözleşme şartlarının aksine) yazılı kontratların kullanımını da teşvik edilmelidir.

Madde 12(3) üzerine biraz zaman harcamak istiyorum. Bu şart Pekin Anlaşması tarafından verilen ciddi asgari seviyelerin ötesine geçmeleri ve (sözleşme hukukuna ya da kanuni yetkilere istinaden) yasal mekanizmaları (münhasır hakların devredilmesinden bağımsız olarak ve bu hakların devredilmesinden de sonra bile) icracı sanatçıların kullanım için (telif ücretleri ya da adil bedel) ek ödemeler almalarını sağlamak için ülkeleri teşvik eder.

Pekin Anlaşması’nın amacı her ne kadar diğer sözleşme taraflarındaki icracı sanatçılarındaki fikri mülkiyet korumasını genişletmek olsa da 4. maddenin (Pekin Anlaşması’nın açıkça sunduğu münhasır haklarla sınırlı olan milli muamele ve 11. madde hakları) sınırlayıcı formülüyle birlikte bu şart, sözleşme taraflarının kendi ulusal sistemleri içerisinde görsel işitsel icracı sanatçılara daha güçlü koruma sunmaları için bir teşvik olarak okunabilir.

Bu şart neden önemli? Bence bunun nedeni,

- a. Ek mekanizmaları/meşru yetkileri anlaşmadaki münhasır haklardan ve bu münhasır hakların yapımcılara transfer edilmemesini açıkça ayırması.

- b. Pekin Anlaşması tarafından verilen (azaminin aksine) sıkı bir asgari korumanın kabul edilmesi için ülkeleri teşvik etmesi.
- c. Ülkelere kendi vatandaşlarını, (madde 11.3 altında uygulanabilen) diğer sözleşme taraflarının sanatçılarıyla yüz yüze dosya ayırma ihtiyacı olmadan daha yüksek bir seviyede koruma özgürlüğü vermesi.

Pekin Anlaşması'nın ruhu işte burada daha belirginleşiyor. Ülkeler bu anlaşmayı onaylamayı dikkate almaya başladıklarında, bu çoğu zaman anlamlı hakları kendi icralarına da uygulamaları anlamına gelmektedir, bunu sadece “bir kulübe üye olmak” değil de bir fırsat olarak görmeliler ve kendi sistemlerini anlaşmada belirtilen minimum korumayla aynı seviyeye getirirken ayrıca kendi ülkelerindeki icracı sanatçıların yapmış oldukları işlerin kullanımından önünde sonunda adil ve kontratlarında kendi münhasır haklarının kullanımını yapımcılara devretmelerinin sonucunda aldıkları (genelde basit bir) ödemenin ötesinde güvenilir bir gelir sağlayabilmeleri için yardımcı olacaktır.

Bu önlemler, (örneğin; devretme karanesinin önlenmesi ve münhasır hakların devredilmesinde tek seferde yapılan bir ödeme değil de, kolektif bir şekilde belirlenmiş minimum koşullara bağlı olarak her hak ve her kullanım için icra ödemesinden ayrı olacak şekilde belli bir ödeme saptanarak düzenlenmesi gibi) münhasır hakların yapımcılarıyla nasıl birleştirileceğine dair ciddi düzenlemeleri içerebilir, ayrıca icraları televizyon ağlarında ya da seç-izle platformlarında ticari olarak kullanılmaya devam ettiği sürece ek olarak adil bedel hakkı gibi feragat edilemeyen, kanuni yetkiler ve ödemelerin zorunlu kolektif yönetimlere bağlı olmaları olabilir.

Onaylama ya da katılmayla anlaşmanın sözleşme tarafı olursa bile, nihayetinde icracı sanatçıların ekonomik refahlarını iyileştirme amaçları için biraz daha çabalamak çok önemli. Aksi takdirde, devir karanesi yerel kanunlarda dahil değilse, icracı sanatçılar pazarlık masasının güçsüz tarafında oturmaya devam edecekler ve bütün haklarını, sembolik bir ödeme karşılığında önceden ve sonsuza kadar devretme seçeneğinden başka hakları olmayacak. Bu, kesinlikle onları riskli durumdan çıkartmaya yardımcı olacak bir şey değil.

3. Günümüzde, Türkiye'de görsel işitsel eserlerdeki icracı sanatçıların komşu haklarının hükümleri

Genel olarak, Türkiye en azından kağıt üzerinde, zaten Pekin Anlaşması ile uyumlu görünüyor ve kendi telif hakları kanununun revizyonuyla uğraşmadan Pekin Anlaşması'nın

sunduğu minimum korumanın ötesine de erişmiş durumda. Anlaşmadaki bütün haklar, icracı sanatçılara münhasır haklar olarak kabul edilmiş olarak görünüyor. Bu durum, o hakların devredilme karinesi olarak görünmemesinden ziyade bir yazılı sözleşmeyle gönüllü devredilme talimatına benziyor.

Bu, temelde gayet iyi ama Pekin Anlaşması'nın ruhuna erişmek ve ülkedeki icracı sanatçıların durumunu iyileştirmek için yeterli değil. Ek mekanizmalar kurulmadığı sürece, icracı sanatçıların, bütün münhasır haklarını ömür boyu genelde tek seferlik ve sınırlı bir ödeme karşılığında verdikleri yasal hakları satın alma kontratlarını imzalamaya devam etmekten başka seçenekleri olmayacak.

İlaveten, Türk telif hakları yasasının icralara ait görsel işitsel bir kaydın herhangi bir şekilde kamuya iletiildiği takdirde yazarlara, icracı sanatçılara ve yapımcılara adil bedel garantisi verdiği görülüyor. Böyle bir bedel ödemenin yükümlülüğü kullanıcının üzerine düşüyor.

Bu hüküm, Türkiye'deki icracı sanatçılara herhangi bir çıkar sağlıyor gibi görünmüyor. Üyelerimiz, yapılan tek uygulamanın tüm yasal hakların satın alındığı kontratların ve (bütün icra ücretini ve hakların devredilmesi bedelini kapsayan) tek seferlik ödemeler olduğunu bildiriyor.

Muhtemelen bu yükümlülük Türkiye Pekin Anlaşması'nı onaylarken yapmak zorunda olduğu ve yapabileceği şeyleri belirtiyor. Bunlar kanunda, bunları münhasır hakların devredilmesi çerçevesinde yapılan herhangi bir düzenlemeden ayrı tutulması gereken, kullanıcılar tarafından ödenen ve zorunlu kolektif yönetime bağlı olan ek, feragat edilemeyen ödeme olarak açıkça belirlenmelidir. Bu, icracı sanatçıların söz gelimi yayın yapan platformlarda hazır bulunan icraları yayımlandığında ya da başka bir şekilde kamuya iletiildiğinde devam eden bir ek gelir elde etme hakkı kazandıracaktır.

Anlaşmada belirtilen minimum korumaya ek olacakları için bu haklar için Pekin Anlaşması'na katılırken WIPO'ya herhangi bir özel tebliğde bulunmak gerekmiyor.

PANEL SUNUMU
GÖRSEL İŞİTSEL İCRALARA DAİR PEKİN ANLAŞMASI ÜZERİNE
İNCELEME ve DEĞERLENDİRMELER

Prof. Dr. Tekin MEMİŞ*

Beykent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi

GİRİŞ

Pekin Anlaşması, WIPO'nun Çin'de ilk yaptığı uluslararası anlaşma olarak tarihe geçmesi yanında, ayrıca bu Anlaşma, bugüne kadarki en yüksek katılımı gerçekteştirilen bir uluslararası anlaşma olarak da önemli bir özelliğe sahiptir.

Tam ismi ise "WIPO Görsel-İşitsel İcralara Dair Pekin Anlaşması"dır (Pekin Anlaşması). Anlaşma'nın amacı, icracı sanatçıların haklarının standart bir korumaya kavuşturulması, icracı sanatçıların korunmasıdır. İcracı sanatçıların ise özel olarak himayeye ihtiyaçları vardır. WIPO Genel Direktörü Francis Gurry, bunu şu şekilde ifade etmektedir "Popüler dizilerimizdeki ve filmlerimizdeki oyuncuların ve diğer oyuncuların çoğu, esasen uzun vadeli maaşları, mülkleri veya şöhreti olmayan konser çalışanlarıdır"³.

İcracıların görsel-işitsel icralarındaki haklarının etkili bir biçimde ve her yerde aynı şekilde korunmasının sağlanması ve sürdürülmesi amacıyla sözleşmenin imzalandığı ilk maddede yer almaktadır. Tabii ki bu amacın ve dünya çapında bir standardın sağlanması bakımından Anlaşma'nın oldukça önemli bir yer tuttuğunu ifade etmemiz gerekmektedir.

Anlaşma'nın bir diğer amacı da bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişme ve ilerlemelerin görsel-işitsel icraların yapım ve kullanımı üzerinde yarattığı derin etkiyi göz önünde bulundurarak icralara ilişkin yeni düzenlemeler yapılmasıdır. Yine icracıların görsel-işitsel icralarındaki hakları ile, özellikle eğitim, araştırma ve bilgiye erişim gibi, daha geniş

* Beykent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku Öğretim Üyesi, ORCID: 0000-0002-3354-3226.

³ <https://urheber.info/diskurs/2020-04-28-der-pekinger-vertrag-der-wipo-tritt-in-kraft>

kapsamlı kamu yararı arasında bir denge kurulması ihtiyacı da göz önünde bulundurularak bir denge kurulmaya çalışılmıştır.

Bu Anlaşma'nın önemli özelliği, görsel ve işitsel icraların korunmasıdır. Zira benzer alanda imzalanan anlaşmalar, bu kapsamda bir korumayı görsel işitsel icralar için getirmemiştir.

Bu Anlaşma'ya Türkiye henüz taraf değildir. Anlaşma, bugüne kadar 34 ülke tarafından imzalanmıştır⁴ ve 26. maddesine göre 30 ülkenin taraf olmasını takiben 3 ay sonra yürürlüğe girecektir. Bu çerçevede Endonezya, Anlaşma'ya 28.01.2020 tarihinde imza atmış ve Anlaşma 28.04.2020 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Çalışmamızda Pekin Anlaşması'nın bütün maddeleri ele alınmayacak sadece genel olarak hangi düzenlemeleri içerdiği ile bu Anlaşma'da sözü edilen adil bedel/uygun ücret kavramının üzerinde durulacaktır. Bu kavramın ele alınmasının sebebi, icracı sanatçılarda münhasır hak sisteminden uygun ücret sistemine geçildiğinde her şeyin daha iyi işleyeceği ve düzenli bir gelire kavuşacakları yolundaki ümitleridir. Bu nedenle Türk hukukunda çok ele alınmamış ve pratiği olmayan bu kurumla ilgili kısa ve özet de olsa bilgi verilmeye çalışılacaktır. Yine çalışmamızda bu Anlaşma ile Türkiye'de yürürlükte bulunan 5846 sayılı Kanun ve taraf olan anlaşmalarla da kısaca bir karşılaştırma yapılacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

GENEL OLARAK PEKİN ANLAŞMASI HÜKÜMLERİNİN TANITIMI

I. BENZER ULUSLARARASI ANLAŞMALARLA KARŞILAŞTIRILMASI

Bu Anlaşma öncesinde Türkiye'nin taraf olduğu benzer iki Anlaşma'dan da bahsetmek gerekecektir.

⁴ Bkz. <https://beijingtreaty.com/about/what-is-the-beijing-treaty/>

Bunlardan ilki 1961 Roma Sözleşmesi'dir. Pekin Anlaşması, Roma Sözleşmesi'nden farklı olarak onu tamamlayan hakları icracı sanatçılara vermektedir. Özellikle dijital alandaki gelişmeler sonrasında ortaya çıkan süreçte icracı sanatçıların hakları güçlendirilmiştir.

2/5/2007 tarihli ve 5646 sayılı Kanun'la katılmamız uygun bulunan ekli "WIPO İcralar ve Fonogramlar Andlaşması (WPPT)" ise ikinci anlaşmadır. Bu Anlaşma ile de Pekin Anlaşması'nın benzerliği görülebilir. Ancak bu hükümler tarafından sağlanan korumanın kapsamı ve ülkelerin anlaşmayı onaylarken ve uygularken alabilecekleri seçenekler konusunda ara sıra farklılıklar bulunabilmektedir. Anlaşma hükümlerinin zaman içinde uygulanmasında da farklılıklar bulunmaktadır. Bununla birlikte, iki Anlaşma arasındaki en çarpıcı fark, kesinlikle, anlaşmadaki münhasır ekonomik hakların yapımcıya devredilmesine ilişkin olarak ulusal düzeyde çeşitli mekanizmaların meşruiyetini tanıyan belirli bir hükmün dahil edilmesidir. Ayrıca Pekin Anlaşması'nın 1. maddesi, bu Anlaşmanın TRIPS ve WPPT ile ilgisini tesis etmektedir.

Anlaşma'nın 1996 Anlaşması'ndan sonra yapılmasının en önemli sebeplerinden biri yeni teknolojiler karşısında icracı sanatçıların yeni hükümlerle korunma ihtiyacıdır. Zira WPPT'nin kabul tarihi, 20 Aralık 1996'dır. Henüz bu yıllarda teknolojide bu kadar gelişme olmamıştı. Bu yazıyı okuyanlara henüz o dönemde arama motoru Google'ın olmadığını söylersek bir fikir vermiş olabiliriz. Gerçek kişilerin seçtiği yer ve zamanda erişime izin verilmesine ilişkin eser ve icra sahibine tanınan haklar, Türk Hukuku'na 2001 tarihinde 5846 sayılı Kanun'da yapılan değişikliklerle girmiştir.

II. İCRACI SANATÇI TANIMI ve GENEL İÇERİK

Öncelikle Pekin Anlaşması'nda icracı sanatçının tanımının ülkemiz hukuku bakımından bir değişiklik getirmeyecek ve kabul edilebilir bir şekilde yapıldığı görülmektedir. Pekin Anlaşması'nın 2. maddesinde⁵ "icracı sanatçılar" edebiyat veya sanat eserlerinde ya da folklor⁶ ifadelerinde (rol) yapan, şarkı söyleyen, ifadeler söyleyen, oynayan, yorumlama yapan veyahut icra sergileyen oyuncu, şarkıcı, müzisyen, dansçı ve diğer kişilerdir.

⁵ Bu çalışmada, Pekin Anlaşması'nın Sinema Oyuncuları Meslek Birliği (BİROY) tarafından yapılan çevirisi kullanılmıştır.

⁶ Madde 2(a) ile ilgili kabul gören beyan: "icracı sanatçılar" tanımının bir icra esnasında yaratılan veya ilk kez tespit edilen edebiyat veya sanat eserini icra edenleri de kapsadığı anlaşılmaktadır.

İcracı sanatçı, Türk Hukuku'nda 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun (FSEK) 1. maddesinde diğer komşu haklarla birlikte örtülü de olsa tanımlanmıştır (m.1/k). Bu ifadeler içinde bulunan “*Eser sahibinin manevi ve mali haklarına zarar vermemek kaydıyla ve eser sahibinin izniyle bir eseri özgün bir biçimde yorumlayan, tanıtan, anlatan, söyleyen, çalan ve çeşitli biçimlerde icra eden sanatçılar*”, tam da icracı sanatçıları tanımlamaktadır. Belirtelim ki, bu kısım, icracı sanatçıları tanımladığı gibi Eser Sahibinin Haklarına Komşu Haklar Yönetmeliği'nin 4. maddesinde doğrudan icracı sanatçının tanımı yapılmıştır: “*b) İcracı sanatçı: Sanat eserleri ile folklor eserlerini düzgün biçimde yorumlayan, tanıtan, anlatan, söyleyen, çalan ve çeşitli biçimlerde icra eden oyucuları, ses sanatçıları, müzisyenleri ve dansçıları vb. diğer kişileri... ifade eder*”. Esasen icracı sanatçıların tanımı ile ilgili uluslararası metinlerle Türk Hukuku arasında bir uyumsuzluk bulunmamaktadır.

İcracı sanatçının tanımında Pekin Anlaşması'nın resmi ön müzakerelerde bazı ülkelerin itirazları tartışmaya açılmıştır. Örneğin Hindistan, sanatçıların eserleri doğaçlama yaptıklarında da korumaya sahip olduklarını, yani yalnızca belirli işleri icra ederken değil, yalnızca performans sırasında da eserler yarattıklarının açıklığa kavuşturulmasını bunun açıkça ortaya konulmasını talep etmiştir. Bunu talep etmelerinin gerekçesi ise Anglo-Sakson hukuk sisteminde eserler ancak tespit edildikten sonra korunmaktadır. Ancak, bu itirazın görüşülmesinde sözleşmenin madde 2 (a) 'ya göre, böyle bir eser tanımına bir ilave ve ek bir açıklamaya ilave gerektirmediği konusunda anlaşılmıştır⁷.

Nitekim madde metni ile mutabık kalınan beyana göre (Agreed Statement Concerning)⁸ 2. maddede geçen icracı sanatçılar” tanımının bir icra esnasında yaratılan veya ilk kez tespit edilen edebiyat veya sanat eserini icra edenleri de kapsadığı kabul edilmiştir.

Pekin Anlaşması, görsel-işitsel alandaki sanatçılara (örneğin, aktrisler ve dansçılar), görsel-işitsel performansları açısından, şarkıcıların ve müzisyenlerin akustik performansları için sahip oldukları koruma düzeyinin aynısını sağlar (Pekin Anlaşması'nın 5 ila 14. maddeleri).

⁷ von Lewinski: Ein Happy End nach vielen Anläufen: Der Vertrag von Peking zum Schutz von audiovisuellen Darbietungen (GRUR Int 2013, 12), s. 17.

⁸ Anlaşma'nın hazırlanması sırasında üye ülkeler, metinde yer alan ifadelerin ne şekilde anlaşılması gerektiği hususunda bir Mutabakat Metni imzalamışlardır (bu metin için bkz. <https://wipo.int/en/text/379657>).

Pekin Anlaşması'na göre, performans sergileyen sanatçılar, daha önce tanımlanmamış görsel-işitsel veya görsel performanslarının yayınlanmasına, kamuya açık olarak çoğaltılmasına ve tanımlanmasına izin verme münhasır hakkına sahiptir (Madde 6). Görsel-işitsel icralarla ilgili olarak, çoğaltma (Madde 7), dağıtım (Madde 8), kiralama (Madde 9), kamuya sunma (Madde 10) ile yayın ve kamuya açık münhasır haklara iletim hakları da düzenlenmiştir (Madde 11). Bununla birlikte, bu haklar, sözleşmeyi taraf devletler tarafından adil bir ücret hakkı veya başka bir şekilde sınırlandırılabilir. (Madde 11 Paragraf 2 ve 3).

Pekin Anlaşması, görsel-işitsel alanda çalışan sanatçılara (Madde 5) görsel-işitsel performanslarıyla ilgili olarak herhangi bir şekilde çarpıtma, sakatlama veya itibarlarına zarar verebilecek diğer değişiklikler konusunda sanatçı haklarının korunmasını öngörür. Bu koruma, WPPT'de performans sergileyen sanatçılara akustik performansları için verilen korumaya karşılık gelmektedir.

Pekin Anlaşması, bilgi ve iletişim teknolojilerinin görsel-işitsel performansların üretimi ve kullanımı üzerindeki önemli etkisini öne çıkararak uluslararası kuralların bu gelişmelere uyarlanması ihtiyacını vurgulamaktadır. Ayrıca, özellikle eğitim, araştırma ve bilgiye erişim konularında performans gösteren sanatçıların çıkarları ile daha geniş kamu yararı arasında bir denge kurma ihtiyacını kabul eder.

WPPT ile yakın bağlarına rağmen, Pekin Anlaşması ayrı bir uluslararası anlaşmadır. Madde 1 ve Madde 1 (3) üzerine mutabık kalınan beyanlarda, sözleşmenin hiçbir hükmünün WPPT veya Fikri Mülkiyet Haklarının Ticaretle İlgili Yönleri Hakkında Anlaşma (TRIPS Anlaşması) kapsamındaki hak veya yükümlülükleri etkilemediği açıkça belirtilmiştir. Ayrıca bu Anlaşma'ya taraf olan üye devletlerin hiçbiri WPPT'yi onaylama veya katılma zorunluluğunda değildir.

Anlaşma'da yer alan koruma, öncelikle bir akit devletin vatandaşı olan performans sanatçıları için geçerlidir. Paragraf 2'ye göre, mutad mesken vatandaşlıkla eşdeğer kabul edilir. Sonuç olarak, sözleşme, bir akit devletin vatandaşı olmayan ancak mutad meskeni orada bulunan icracı sanatçılara da uygulanacaktır. Mutad meskenin nasıl tespit edileceği her ülkenin hukukuna göre tayin edilecektir. Bu hükümle, Anlaşma, sadece üye devlet vatandaşlarını değil aynı zamanda bu Anlaşma'ya taraf olan ülkelerde ikamet eden sanatçıları da Anlaşma'nın getirdiği hükümlerden yararlandırmaktadır.

III. ULUSAL MUAMELE İLKESİ

Anlaşma'nın 4. maddesi, "ulusal muamele" ilkesini düzenlemektedir. Ulusal muamele ilkesi, genel itibariyle uluslararası yatırım hukukunda geçerli olan ve ithal ürünün iç pazarda yerli ürün ile aynı vergiye tabi tutulmalarını ifade eder⁹. Benzer ilke, Pekin Anlaşması'na da taşınmıştır. Bu ilkeye göre Anlaşma'ya taraf ülkeler, Anlaşma'da açıkça belirtilen münhasır haklar ve madde 11 uyarınca uygun/adil ücret alma hakkını üye ülkelerin vatandaşları ile orada ikamet edenlere de tanıyacaktır. Ancak ulusal muamele ilkesi mutlak bir ilke değildir, Dünya Ticaret Örgütü'nün anlaşmalarında yer bulan güvenlik, acil koruma önlemleri gibi istisnalara benzememekle birlikte icracı sanatçılara ilişkin özel bir istisna hükmü öngörülmüştür. Ulusal muamele ilkesi, üye ülkelerin kendi sanatçıları için tanıyabileceği ek hakları kapsamamaktadır. Örneğin bir ülkenin icracı sanatçılara özel olarak tanıyabileceği, devlet desteklerinden Anlaşmaya taraf ülke vatandaşları ile buralarda ikamet eden icracı sanatçılar yararlandırılmayabilir.

Anlaşma'nın 2. fıkrasında da ayrı bir istisna hükmü düzenlenmiştir. Buna göre akit devletler, başka bir akit tarafın vatandaşlarına yayın ve kamuya iletim hakkı ile ilgili olarak tanınan korumanın kapsamını ve süresini, diğer devletler tarafından kendi vatandaşlarına tanınan süre ve kapsamla sınırlayabilir. Esasen bu düzenleme, uluslararası hukukta geçerli olan karşılıklılık ilkesine (mütekabiliyet ilkesi) tekabül etmektedir.

Örneğin bir akit devlet, koruma süresini icracı sanatçılar için 50 yıl belirlemiş ise bu durumda diğer bir akit devlet de bu ülke sanatçılarına karşı 50 yıllık bir koruma süresi uygulayabilir.

Uluslararası anlaşmalar, devletler tarafından ihtiraz-i kayıtlarla (çekince) imzalanabilir. İhtiraz-i kayıt, devletin o anlaşmaya taraf olduğu, ancak bazı hükümlerini uygulamayacağı anlamına gelir¹⁰.

Anlaşma'nın 11. maddesinin 3. fıkrasına göre, akit ülke, yalnızca belirli kullanımlar ile ilgili olarak 11. maddenin (1) veya (2) no'lu fıkralarında yer alan hükümleri uygulayacağını

⁹ Talat Kaya, DTÖ Anlaşmalarındaki Yükümlülüklerden Kaçınmaya Olanak Sağlayan İstisna Hükümleri, Hacettepe HFD, 7(2) 2017, s. 175.

¹⁰ Bu konuda bkz. Aslan Gündüz, Milletlerarası Andlaşmalara Çekince (İhtiraz-i Kayıt) Koyma ve 1969 Viyana Andlaşmalar Hukuku Konvansiyonu, Milletlerarası Andlaşmalara Çekince (İhtirazi Kayıt) Koyma ve 1969 Viyana Andlaşmalar Hukuku Konvansiyonu, İÜSBFD. [Yıl 1992](#), Sayı 2, s. 104 vd.

veya bunların kullanımını belirli bir şekilde kısıtlayacağını veyahut (1) ve (2) no'lu fıkraların hükümlerini hiç uygulamayacağını beyan edebilir. İşte bu açık bir ihtirazi kayıttır.

Akit devlet, diğer bir üye devletin Anlaşma'nın 11(3) no'lu maddesinde müsaade edilen çekinceleri koyması halinde bu akit devletin vatandaşı ve bu ülkede ikamet eden icracı sanatçılara ulusal muamele ilkesini uygulamak zorunda değildir. Böylece Anlaşma'da getirilen uygun bedel/adil bedel uygulamasının kapsamı daralabilecektir.

IV. İCRACI SANATÇILARIN MANEVİ HAKLARI

Görsel-işitsel icralarda ve tespit edilen canlı performanslar ve performanslarla ilgili olarak Pekin Antlaşması tarafından verilen kişisel haklar, gerekli değişiklikler yapılarak WPPT'nin sesli canlı performanslar ve ses taşıyıcılarında tespit edilen performanslarla ilgili haklarına tekabül etmektedir. Anlaşmanın 1. Paragrafı performans sergileyen sanatçılara ismin belirtilmesi hakkı ve performanslarının bütünlüğünün korunması hakkını verir.

İsim hakkı, eserle sahibini birbirine bağlar ve eser sahibinin manevi hakları arasında yer alır. Pekin Anlaşması'nın 5/1. maddesi ile isim hakkı kabul edilmiştir. Ancak madde incelendiğinde 1. fıkranın ilk bendinde, ismin belirtilmesi hakkının istisnasına da yer verilmiştir. Gerçekten icranın kullanım biçiminin gerektirdiği bazı hallerde ismin belirtilmesi gerekmez. Örneğin çok kısa bir reklam filminde arkadaki icracının kim olduğuna yer vermek teknik olarak mümkün olmayabilir.

Eser sahibinin en büyük manevi haklarından bir diğeri de eserinin değiştirilmesine, bozulmasına itiraz edebilmesidir. İcracı sanatçıların icraları üzerinde manevi hakları olduğu 5846 sayılı Kanun'da açıkça belirlenmiştir¹¹. Bu kapsamda bu hak, 5846 sayılı Kanun'un 16 ve 17. maddelerine tekabül etmektedir. İcracı sanatçı sahibi, ayrıca Anlaşma'nın 5/1-ii'de ise görsel işitsel tespitlerin bozulmasını önleme hakkına sahiptir.

¹¹ Bkz. FSEK. m. 80/1-A-1: (1) İcracı sanatçılar, mali haklardan bağımsız olarak ve bu hakları devretmelerinden sonra dahi, tespit edilmiş icraları ile ilgili olarak uygulama şartlarının gerektirdiği durumlar hariç, icralarının sahibi olarak tanıtılmalarını ve icralarının kendi itibarlarını zedeleyebilecek şekilde tahrif edilmesi ve bozulmasının önlenmesini talep etme hakkına sahiptirler.

Fikri hukukta, bozma, işleme ve intihal kavramları birbiri ile karıştırılabilmektedir. İşleme, mevcut bir eserden yola çıkarak ve işleyenin de yaratıcı çabasını ortaya koyarak yeni bir eser ortaya koyması iken intihal eserin çalınmasıdır. Buna karşın bozma ya da değiştirme ise esere zarar verecek mahiyette müdahalelerdir. Bu kapsamda teknolojideki gelişmelerin, özellikle dijital dünyadaki tekniklerin esere müdahale olup olmadığı tartışmasını engellemek amacıyla bu maddeyle ilgili mutabık kalınan bir beyan düşünülmüştür. Buna göre: *“İşbu Anlaşma kapsamında ve herhangi başka bir anlaşmaya hanel getirmeksizin, görsel-işitsel tespitlerin doğası, yapımları ve yayımları dikkate alınarak, icranın normal kullanımı esnasında yapılan düzenleme, sıkıştırma, dublaj veya formatlama gibi mevcut veya yeni ortam (medya) veya formatlarda yapılan değişiklikler ve icracı tarafından izin verilen bir kullanım sırasında yapılan değişikliklerin kendi başlarına Madde 5(1)(ii) anlamında bir değişiklik olarak kabul edilmediği anlaşılmıştır. Madde 5(1)(ii) kapsamındaki haklar icracının itibarına bariz şekilde esaslı miktarda hanel getirecek değişikliklerle ilişkilidir. Yalnızca yeni veya değişen teknolojinin veyahut ortamların kullanılmasının Madde 5(1)(ii) kapsamında bir değişiklik olarak kabul edilmediği anlaşılmıştır”*.

Bu açıklamalardan hareketle, daha önce video kasetlerde ya da CD’lerde bulunan kayıtların harddisklere ya da flash belleklere alınması eserde değişiklik anlamına gelmez. Bunlar icranın ne bozulması ne işlenmesi ne de değiştirilmesidir.

Bilindiği üzere manevi haklar, devredilemez, vazgeçilemez ve miras yolu ile intikal etmezler. Bu sebeple kişinin ölümü ile sona erer. Hukuk sistemimizde ölüm sonrası kişilik haklarının korunup korunmayacağı ve korunacak ise ne şekilde korunacağı konusu tartışmalıdır¹². Kanaatimizce kişilik haklarının ölümden sonra da etkisini göstereceğini kabul etmek doğru bir çıkış yolu olacaktır.

5846 sayılı Kanun’da da ölüm sonrası eser sahiplerinin ya da icracı sanatçıların haklarının korunması kabul edilmiştir (m. 19). Ancak icracı sanatçıların manevi haklarının belirlendiği FSEK. m. 80/1’de ölüm sonrası haklarla ilgili bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu noktada Kanun’da bir boşluk olduğu düşünülebilir ise de FSEK. m. 19’daki koruma

¹² Bu konuda bkz. Rona Serozan, Kişilik Hakkının Korunmasıyla İlgili Bazı Düşünceler, İÜMHAD, 1997, Yıl 11, S. 14, s.110; Tekin Memiş/Cemile Turgut, Dijital Mirasta Gözden Kaçanlar, Beykent Üniversitesi HDF, Aralık 2020, C.6, S.12, s. 201 vd.; Gamze Turan Başara, Kişiliğin Korunması Kapsamında Ölümden Sonra Hatıranın Korunması Teorisi, Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 5 - Sayı: 1, s. 341-390.

mekanizmasından icracı sanatçılarında yararlanabileceği Türk Hukuku'nda kabul edilmektedir

Anlaşma da 5/2. maddede icracı sanatçının ölüm sonrası haklarının korunmasına ilişkin özel bir hüküm öngörülmüş ve en azından icracı sanatçının icrasının mali hakları dolana kadar korumanın talep edildiği ülkenin mevzuatına göre izin verilen kişi ya da kurumlarca bu korumanın sağlanacağı açıklığa kavuşturulmuştur. Anlaşma'ya göre Türkiye'de koruma talep edildiğinde FSEK m. 19'da sayılan kişiler bu hakları kullanabileceklerdir. Madde metni incelendiğinde esasen icracı sanatçının haklarının Türkiye'de ölüm sonrasında 70 yıl boyunca korunacağı ve yine bu korumayı kullanabilecek olan kişilerin ve kurumların çerçevesinin de oldukça geniş bir şekilde belirlendiği görülmektedir¹³.

Anlaşma, manevi hakların korunması bakımından da bir istisna getirmektedir. Bu da Anlaşma'nın onay ve imza tarihinde icracı sanatçılara mevzuatları bir önceki fıkrada yer alan tüm haklarının, ölümü sonrasında korunmasını sağlamayan taraflar bu haklardan bazılarının, sanatçının ölümü sonrasında, korunmayacağına ilişkin haklarını saklı tutabileceklerdir.

Getirilen bu istisna, Pekin Anlaşması'nın manevi haklar bakımından zayıf taraflarından biridir. Zira yukarıdaki ulusal muamele ve karşılıklılık ilkeleri gereğince bazı üye ülkelerde icracı sanatçıların manevi haklarının korunmaması, diğer ülkelerde de o ülke icracı

¹³ Bkz. FSEK. m. 19: Eser sahibi 14 ve 15 inci maddelerin birinci fıkralarıyla kendisine tanınan yetkilerin kullanılma tarzlarını tesbit etmemişse yahut bu hususu her hangi bir kimseye bırakmamışsa bu yetkilerin ölümünden sonra kullanılması, vasiyeti tenfiz memuruna; bu tayin edilmemişse sırasıyla sağ kalan eşi ile çocuklarına ve mensup mirasçılara, ana - babasına, kardeşlerine aittir.

Eser sahibinin ölümünden sonra yukarıdaki fıkrada sayılan kişiler eser sahibine 14, 15 ve 16 ncı maddelerin üçüncü fıkralarında tanınan hakları eser sahibinin ölümünden itibaren yetmiş yıl kendi namına kullanabilirler.

Eser sahibi veya birinci ve ikinci fıkralara göre yetkili olanlar, yetkilerini kullanmazlarsa; eser sahibinden veya halefinden mali bir hak iktisap eden kimse meşru bir menfaati bulunduğunu ispat şartıyla, eser sahibine 14, 15 ve 16 ncı maddelerin üçüncü fıkralarında tanınan hakları kendi namına kullanabilir.

Yetkili kişiler birden fazla olup müdahale hususunda birleşmezlerse; mahkeme, eser sahibinin muhtemel arzusunun en uygun bir şekilde basit yargılama usulü ile ihtilafı halleder. 18 inci madde ile yukarıdaki fıkralarda sayılan yetkili kişilerden hiçbiri bulunmaz veya bulunup da yetkilerini kullanmazlarsa yahut ikinci fıkrada belirlenen süreler bitmişse, eser memleketin kültürü bakımından önemli görüldüğü takdirde, Kültür ve Turizm Bakanlığı 14, 15, 16 ncı maddelerin üçüncü fıkralarında eser sahibine tanınan hakları kendi namına kullanabilir.

sanatçılarının manevi haklarının korunmaması sonucunu doğurabilecektir. Tabii ki bu durum ölüm sonrası manevi haklar için getirilmiş bir istisnadır.

Maddenin 3. fıkrasında ise korumanın nasıl olacağı tayin edilmiştir. Buna göre korumanın şekli, usulü ve mahiyeti korumanın talep edildiği ülke hukukuna göre belirlenecektir. Örneğin, Anlaşma'ya taraf ülke vatandaşı Alman olsa bile haklarını Türkiye'de FSEK. m. 19 kapsamında talep edebilecektir.

V. İCRANIN TESPİTİ KONUSUNDA MÜNHASIR HAK SAHİPLİĞİNİN TANINMASI

Anlaşma'nın 6. maddesi, FSEK. m. 80/1-A-2'de de hükme bağlanan bir hakkın icracı sanatçıların münhasır hakkı olduğunu bir kez daha teyit etmektedir. Buna göre icracı sanatçı icranın yayın amaçlı bir icra olması durumu hariç tespit edilmemiş icralarının yayınlanması ve umuma iletimi konusunda münhasır hak sahibidir. Bu hak, diğer uluslararası anlaşmalardaki hakların benzeri bir hakkı bir kez de Pekin Anlaşması'nda düzenlemiştir. Örneğin WPPT. m. 6'da aynı hususu düzenlemektedir.

Hakkın koruduğu amaç, esasen icracı sanatçının henüz tespit edilmemiş eseri üzerindeki ekonomik haklarını korumayı amaçlasa da özünde icracının icrasının ne zaman görünür kılınması hakkında karar verme yetkisine dayanmaktadır. Maddenin "ii" bendinde ise icracı sanatçının tespit edilmemiş icraların tespiti konusunda da münhasır hak sahibi olduğu vurgulanmıştır. İcra, algılanabilir olmakla birlikte şayet tespit edilmemiş ise bu halde bir kez daha bu icraya erişilemeyecektir. Örneğin bir konser kaydedilmedi ise bu konserde icra edilenleri bir kez daha dinlemek mümkün olmamaktadır. Esasen icra gayri maddi bir varlıktır ve maddi bir araç üzerine kaydedildiğinde icra tekrarlanabilir bir hale gelir¹⁴. İşte Anlaşmanın bu hükmü ile gayri maddi bir icranın tespiti konusunda münhasır bir hak tanınarak ve sanatçının tespiti engelleyerek daha sonra da icralarını tekrarlayarak bunların getirileri üzerinde de icracı sanatçıların hak sahibi olabilmesine imkân tanınmıştır.

VI. ÇOĞALTMA HAKKI

¹⁴ Nuşin Ayiter, Hukukta Fikir ve Sanat Ürünleri, 2. Baskı, Ankara 1981, s. 128.

Anlaşma'nın 7. maddesi, tespit edilmiş bulunan görsel/işitsel icralarının doğrudan veya dolaylı olarak, her türlü ve her şekilde, çoğaltılmasına yetki verme hakkının münhasıran icracı sanatçılarda olduğunu hükme bağlamıştır. Bu hüküm, Türk Hukuku'nda FSEK. m. 80/1-A-2'de icracı sanatçılar için verilen münhasır hakkın içeriği ile aynıdır¹⁵. Bu madde, performans gösteren sanatçılara görsel-işitsel özelliklerde belirtilen performanslarının doğrudan veya dolaylı olarak çoğaltılması için münhasır hak verir. Münhasır hak, kullanımının sadece hak sahibine ait olduğunu, başka kimsenin kullanamayacağını ve eğer kullanacaksa bunun sadece hak sahibinin izni ile mümkün olmasını ifade eder.

Anlaşma'daki bu düzenleme aynı zamanda WPPT madde 7'deki ifadeye karşılık gelir. Anlaşmanın 7. maddesinde mutabık kalınan bir beyan da mevcuttur. Buna göre: “7. maddede öngörülen çoğaltma hakkı ve bu kapsamda 13. madde içerisinde hükmedilen istisnalar dijital ortam, özellikle de dijital olarak kullanılan icralar için de tam anlamıyla geçerlidir. Korunan icranın dijital olarak elektronik bir ortamda saklanması bu maddede bahsedilen çoğaltma kapsamında olduğu anlaşılmaktadır”. Mutabık kalınan bu deklarasyon, çoğaltma hakkının dijital sektör için de geçerli olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Bu nedenle, halihazırda dijital biçimde belirtilen bir performansın elektronik olarak saklanması veya bir analog taşıyıcı üzerinde belirtilen bir performansın sayısallaştırılması, bu maddenin anlamı dahilinde bir çoğaltma oluşturur.

Her ne kadar çoğaltma kavramı FSEK. m. 80/1A-2'de geçse de ve çoğaltmaya ilişkin diğer tanımlayıcı unsurlar verilmese de bunun sorun teşkil etmediğini belirtmek gerekir. Zira fikri hukukta asıl olarak çoğaltma hakkı FSEK. m. 22'de düzenlenmektedir. Bu hüküm, dijital dönemin özelliklerine uygun bir şekilde kaleme alınmıştır. Pekin Anlaşması'nın 7. maddesinde yer alan bu düzenleme WPPT'nin de 7. maddesi ile uyumlu bir şekilde kaleme alınmıştır. Buna göre icracılar, tespit edilmiş bulunan icralarının doğrudan ya da dolaylı olarak, her türlü ve her şekilde çoğaltılması konusunda münhasır yetkilidirler.

¹⁵ Bkz. FSEK. m. 80/1-A-2: (2) Bir eseri, sahibinin izniyle özgün bir biçimde yorumlayan icracı sanatçı, bu icranın tespit edilmesine, bu tespitin çoğaltılmasına, satılmasına, dağıtılmasına, kiralanmasına ve ödünç verilmesine, işaret, ses ve/veya görüntü nakline yarayan araçlarla umuma iletimine ve yeniden iletimine ve temsiline izin verme veya yasaklama hususunda münhasıran hak sahibidir.

VII. YAYMA HAKKI

Pekin Anlaşması'nın 8. maddesi, yayma hakkını düzenlemektedir. Hükümde kullanılan ibarelerden de hareketle (“eserin aslı veya çoğaltılmış nüshası”) yayma hakkının maddi varlığı olan eser örnekleri için söz konusu olacağı genellikle kabul edilmektedir. Bu noktada benzer bir yaklaşımı Pekin Anlaşması'nda da görmek mümkündür. FSEK. m. 80/1-A-2'de de yayma hakkı kapsama alınmıştır. Anlaşma'da da 8. maddeye göre icracı sanatçılar, tespit edilen icralarının asılları ya da kopyalarının mülkiyetinin devri konusunda münhasır hak sahibi kılınmıştır. Bu maddeye ilişkin mutabık kalınan beyan ise asıl ve kopyaları izah etmektedir: “Bu maddelerde yayma hakkı ve kiralama hakkı bağlamında kullanılan “esas ve kopya” ifadeleri, yalnızca somut birer nesne olarak piyasada dolaşıma sunulan tespit edilmiş kopyalar anlamına gelir”.

Maddenin ikinci fıkrası ise tükenme hakkı ile yayma hakkı arasındaki ilişkiyi düzenlemektedir. Tükenme hakkı, eser sahibi ya da icracı sanatçının hak sahibi olduğu fikri ürün bir kez piyasaya hak sahibinin rızası ile sürüldü ise artık bu nüshalar üzerinde daha sonraki satışlara engel olma hakkının ortadan kalkmasıdır. Örneğin icracı sanatçı, icranın tespit edildiği 500 CD için satışa onay verdikten sonra, artık piyasada bunların alınıp satılmasına, el değiştirmesine karışamaz. Tükenme ilkesi, eserden yararlanılmasını gerektiren genel menfaat ile eser/icra sahibinin menfaatlerinin dengelenmesine hizmet eden bir ilkedir¹⁶. Bu kapsamda Anlaşma'ya taraf olan ülkelerin kendi hukuk sistemlerinde kabul edilen tükenme ilkesi Anlaşma'dan etkilenmeyecektir. Anlaşma'ya taraf olan ülkelerde farklı farklı tükenme ilkeleri kabul edilmiş olabilir. Yani diğer bir deyişle, ulusal, uluslararası ya da bölgesel tükenme ilkesi kabul edilmiş olabilir. Bu Anlaşma'nın 8. maddesinin 2. fıkrasına göre ülkelerin kabul ettikleri tükenme ilkesine ve sistemine Anlaşma'nın onaylanmasının bir etkisi olmayacaktır. Hemen belirtelim ki, hukukumuz bakımından ülkesel tükenme ilkesi kabul edilmiştir. Bunun anlamı, icracı sanatçının rızası ile yalnızca Türkiye'de piyasaya sürülmüş tespitlerin alım satımına artık icracı sanatçı

¹⁶ Mustafa Aksu, Fikir ve Sanat Eserleri Hukukunda Yayma Hakkının Tükenmesi Ve Avrupa Adalet Divanının 3 Temmuz 2012 Tarihli Usedsoft/Oracle Kararının Hukukumuzda Bu Açıdan Etkisi Bağlamında Değerlendirilmesi, TFM 2015/1, s. 4.

müdahale edemez¹⁷. Diğer bir deyişle icracı sanatçı, kendi rızası ile piyasaya sürülmüş olan tespitlerin her ne kadar Türkiye içindeki satışlarına yani alım satımlarına, ikinci el işlemlerine karışamaz ise de bu tespitlerin yurtdışında satımına engel olabilir. Bu tespitlerin yurt dışında satılabilmesi için yeniden kendisinin iznine ihtiyaç duyulacaktır.

VIII. KİRALAMA HAKKI

Pekin Anlaşması'nın 9. maddesi kiralama hakkı konusunu düzenlemektedir. Bu madde, performans sanatçılarında görsel-işitsel özelliklerde belirtilen performanslarının orijinallerini ve kopyalarını kiralama konusunda münhasır hak verir. Türk Hukuku'nda FSEK. m. 80/1A-2'de icracı sanatçıların kiralama hakkı düzenlenmiştir. Anlaşma'ya göre kiralama hakkı, Akit Devletlerin ulusal mevzuatına göre tanımlanacaktır. Türk Hukuku'nda kiralama hakkı, Eser Sahiplerinin Haklarına Komşu Haklar Yönetmeliğinde şu şekilde tanımlanmıştır: “Üzerine seslerin ya da görüntülerin ya da her ikisinin kaydedildiği maddi araçların bir kopyasının ticari amaçla belli bir süre için ücret karşılığında zilyetliğinin el değiştirmesini, ifade eder”.

İracı sanatçıların icraların yayılmasına izin vermeleri, onların aynı zamanda tespit edilen icralarının ticari amaçlarla halka kiralanmasına da izin verdiği anlamına gelmez. Belirtelim ki, yayma hakkı ayrı bir hak, kiralama hakkı ise ayrı bir haktır. Anlaşma'nın 9. maddesinin 1. fıkrası özellikle bu hususu vurgulamaktadır.

Anlaşma'nın 9. maddesinin 2. fıkrası ise birinci fıkraya bir istisna getirmektedir. Buna göre şayet kiralama sonucu icra sahibinin çoğaltma hakkı anlamsız kalmayacak ise, diğer bir deyişle kiralama sonucu artık eserin çoğaltılmış nüshalarının satın alınması anlamsız kalmayacak ise akit devletler icracı sanatçılara ilk fıkrada belirlenen hakkı vermeyebilirler.

Burada şahsi olarak belirtmeliyiz ki, bu konuda devletlerin kiralama hakkının çoğaltma hakkını zedelediği gerekçesini ileri sürmeleri bu dönemde mümkün olmamalıdır. Zira her türlü kopyalamaya yarayan araç üretilmiştir ve kopyalamaya mâni her türlü engel de

¹⁷ FSEK m. 23/2: “Kiralama ve kamuya ödünç verme yetkisi eser sahibinde kalmak kaydıyla, belirli nüshaların hak sahibinin yayma hakkını kullanması sonucu mülkiyeti devredilerek ülke sınırları içinde ilk satışı veya dağıtımı yapıldıktan sonra bunların yeniden satışı eser sahibine tanınan yayma hakkını ihlal etmez”.

kolaylıkla aşılabilmektedir. Bu nedenle bu Anlaşma'daki 9/2. madde, temelsiz bir hüküm olarak ölü doğmuştur, ancak akit devletlerin yine de bu hükmü işletebilme imkanları mevcuttur.

IX. UMUMA ERİŞİLEBİLİR KILMA HAKKI

İcracı sanatçıların diğer bir hakkı da Anlaşma'nın 10. maddesinde düzenlenmiştir. FSEK. m. 80/1-A-2'de umuma erişilebilir kılınma hakkı ile benzer bir düzenleme içermektedir. Madde metni, icracı sanatçılara icralarına umumun kendi seçtiği yer ve zamanda erişim sağlayabilmesi konusunda münhasır yetki tanımıştır. Bunlar, web sayfalarına konulan içerikleri, sosyal medya içeriklerini ve benzer nitelikteki bütün yayınları kapsamaktadır.

X. UMUMA İLETİM HAKKI

Anlaşmanın 11. maddesi, icracı sanatçılara tespitlerinin yayınlanması ve umuma iletimi konusunda münhasır hak tanımıştır. FSEK. m. 80/1-A-2'de aynı hak daha geniş bir şekilde icracı sanatçılara tanınmıştır. Ancak burada ilginç bir başka düzenleme ile daha karşılaşılmaktadır. Bu da maddenin ikinci fıkrasında yer almaktadır. Buna göre "Anlaşma'ya taraf olan ülkeler WIPO Genel Direktörü'ne gönderecekleri tebligat ile, görsel-işitsel tespitlere tespit edilmiş olan icraların yayın veya umuma iletim amaçlı doğrudan veya dolaylı olarak kullanımı için (1) no'lu fıkrada tanınan izin verme hakkı yerine, adil bedel alma hakkı tanıyacaklarını beyan edebilirler. Anlaşmanın tarafları aynı zamanda adil bedel alma hakkının kullanımı ile ilgili koşulları mevzuatlarında ifade edeceklerini de beyan edebilirler".

Adil bedele ilişkin bir düzenleme, Türk Hukuku'nda bulunmamaktadır. Ancak esasları, Türk Hukuku'nda belirlenerek icracı sanatçılara münhasır hak sağlamak yerine adil bir bedel öngörülebilecektir. Pekin Anlaşması'nı, icracı sanatçılar tarafından çekici kılan husus da budur. Zira Anlaşmanın bu hükmünü, bugüne kadar yayın kuruluşları tarafından kullanılan ancak hiçbir zaman alamadıkları bedele bu yolla kavuşma fırsatı ve vesilesi olarak görmektedirler. Adil bedelle ilgili konu 11. madde de ayrıca geçtiği ve sıklıkla son

zamanlarda gündeme geldiği için bu konu hakkında aşağıda üzerinde daha ayrıntılı durulacaktır.

Anlaşma'nın 3. fıkrasında ise bu anlaşmanın 1 ve 2 no'lu fıkralarında yer alan hükümlerin yani münhasır hak ya da adil bedel konusunda farklı kısıtlamalar getirebilmesine imkân vermekte hatta bu hükümleri hiç uygulamama hakkı da tanımaktadır.

Karşılıklılık ilkesi gereğince bir ya da birkaç üye ülkenin icracı sanatçılara bu hakkı vermemesi durumunda, umuma iletim hakkı konusunda icracı sanatçılar bakımından son derece dezavantajlı durumların ortaya çıkacağı açıktır. Bu durumda birden fazla ülkede icracı sanatçılar, bu hakları elde edemeyeceklerdir.

XI. HAKLARIN DEVRİ

Anlaşma'nın 12. maddesinde hakların devrine ilişkin düzenlemeler yapılmıştır. Pekin Anlaşması'a, göre görsel ve işitsel icraların tespiti yapıldığında bu hakların yapımcıya devri kendiliğinden gerçekleşecektir. Yani görsel ve işitsel icracı sanatçılar karşısında hak sahipliği, eğer aksine bir sözleşme yapılmadı ise söz konusu tespiti yapanlara kendiliğinden intikal edecektir (m. 12/1). Yapımcıya intikal eden haklar, Anlaşma'nın 7-11. maddesindeki haklardır. Ancak taraflar aksine bir sözleşme yaparak, hakların icracı sanatçıda kalacağını kararlaştırabileceklerdir. Pekin Anlaşmasındaki bu hüküm, FSEK'teki düzenlemenin tam tersidir. FSEK. m. 80'de bu kuralın aksi öngörülmüştür. Yani icracı sanatçıların haklarının yapımcıya intikali için icracı sanatçıların bu hakları sözleşme ile devretmesi gerekir. 5846 sayılı Kanun'un 80/5. maddesine göre de icracı sanatçılar uygun bir bedel karşılığında haklarını yapımcıya devredebilmektedirler. Bu açıdan bakıldığında ana kuralın tersine çevrildiği görülmektedir. Pekin Anlaşmasına göre hakların icracı sanatçılarda kalmasına ilişkin sözleşme, devrin yapıldığı yerdeki ulusal mevzuata uygun bir şekilde gerçekleşmelidir. Anlaşma'nın 2. fıkrası, sözleşmenin geçerlilik şartlarının da devrin yapılacağı ülkenin hukuklarına göre belirleneceğini hükme bağlamıştır. Bu halde 5846 sayılı Kanun'un 52. maddesine göre Türkiye'de yapılacak bir devir sözleşmesi için devredilecek olan hakların tek tek belirtilmesi ve sözleşmenin yazılı bir şekilde yapılması geçerlilik şartıdır.

Burada Anlaşma'nın 12. maddesi, icracı sanatçı ile yapımcı arasında tespitin yapılmasıyla hakların yapımcıya intikal edeceğini düzenlemektedir. Burada icracı sanatçıların münhasır haklarının elinden alındığı düşünülebilir. Ancak asıl sorun da zaten buradadır. Zira uygulamada yapımcı, henüz icra gerçekleşmeden bütün hakları imzalattığı sözleşmelerle zaten uhdesine alabilmektedir. Bu durumda FSEK. m. 80/5'te yer alan "uygun bedel" her şeyin karşılığı olmaktadır. Bu nedenle icracı sanatçılara tanınan münhasır hak, icracı sanatçıların sorunlarını çözmekte yetersiz kalmaktadır.

Böyle bir uygun ücretlendirme hakkı ilk kez 92/100 / EEC Direktifi'nde (madde 4), performans sergileyen sanatçıların (ve yazarların) konumunu güçlendirmek ve onlara uygun ücreti güvence altına almak için öngörülmüştür. Bu düzenlemeye göre; yazar ya da icracının filmin aslını ya da kopyasını kiralamış olsa bile yine de adil bir ücret alma hakkını elinde tuttuğunu, bu haktan feragat edilemeyeceği, adil ücretle ilgili hususların meslek birlikleri eliyle düzenlenmesi konusunda üye ülkelere yetki verilmesini düzenlemiştir. Direktif'ten farklı olarak Pekin Anlaşması ise, adil bedeli saklı ve vazgeçilmez bir hak olarak görmemiş bunu Anlaşma'ya üye ülkelerin takdirine bırakmıştır.

Pekin Anlaşması'nın 12. maddesinin 3. fıkrası, akit devletlere münhasır hakların devrinden bağımsız olarak bireysel ya da toplu yahut diğer şekillerde gerçekleşen anlaşmalarla Anlaşma'nın 10 ve 11. maddelerindekiler ya da bütün haklar için icracı sanatçılara icrasının her bir kullanımı karşılığında telif bedeli ya da adil bedel alma hakkı tanıyabileceklerini belirtmiştir. Özellikle burada vurgulamalıyım ki, Pekin Anlaşması, yapımcıya devirden sonra üye ülkelere mutlaka icracı sanatçılara adil bedel hakkı tanımayı zorunlu kılmamaktadır. Bu husus, üye ülkelerin tercihine bırakılmıştır. Diğer bir deyişle sorun eski ve tanıdık sorunun aynıdır.

XII. SINIRLAMA VE İSTİSNALAR

İracı sanatçılara Pekin Anlaşması ile tanınan hakların sınırları konusunda da Anlaşma'nın 13. maddesinde düzenlemeler getirilmiştir. Buna göre üye ülkeler, edebiyat ve sanat eserleri ile ilgili getirilen sınırlama ve istisnaları, icracı sanatçıların haklarına da getirebileceklerdir. Üzerinde mutabık kalınan beyan şu şekildedir: "*WIPO Telif Hakları Sözleşmesi'nin (WCT) 10. maddesi ile ilgili kabul gören beyan (sınırlama ve istisnalarla ilgili) bu Anlaşma'nın 13. Maddesi (sınırlama ve istisnalarla ilgili) için de duruma uygun*

değişikliklerin yapılması kaydıyla (mutatis mutandis) geçerlidir". Görüleceği üzere açıkça WIPO Telif Hakları Sözleşmesi'ne 10. maddesine atıf yapılmaktadır. İlgili hükmü burada öncelikle hatırlatmak gerekmektedir. Buna göre akit devletler, ulusal mevzuatlarında edebiyat ve sanat eserleri sahiplerine tanınan haklarda eserin olağan kullanımını engellemeyecek ve eser sahibinin meşru haklarına zarar vermeyecek bazı özel durumlarda sınırlama ya da istisnalar koyabilecektir. Böylece bu tür sınırlamaları uygulanabilmesi, Akit Devletler tarafından sağlanan kısıtlama ve istisnaların, Edebiyat ve Sanat Eserlerinin Korunmasına İlişkin Bern Sözleşmesi, madde 9'a göre uygulanması gerekli üç aşamalı teste geçmesini gerektirir¹⁸. Üç aşamalı test, dijital sektör için de eksiksiz olarak geçerlidir.

XIII. KORUMA SÜRESİ

Anlaşma'nın 14. maddesi koruma süresini düzenlemektedir. Anlaşma'da icracı sanatçılar için koruma süresi icranın tespit edildiği yıldan itibaren 50 yıl olarak öngörülmüştür. 5846 sayılı Kanun'da ise bu süre ilk tespitin yapıldığı tarihten itibaren 70 yıl olarak belirlenmiştir. Bu durumda koruma süresinin üye devletlerde ne olacağı karşılıklı ilkesi gereğince belirlenecektir.

XIV. TEKNİK ÖNLEMLER

Anlaşma'yı önemli kılan, teknik koruma ve hak yönetim bilgilerine ilişkin düzenlemelerdir. Anlaşma'nın 15. maddesine ilişkin mutabık kalınan beyanlarda da dile getirildiği üzere teknik koruma önlemlerinin geniş yorumlanması anlayışı esas alınmıştır. Ancak yine belirtelim ki bu konuda WIPO İcralar ve Fonogramlar Anlaşması'nda zaten bir

¹⁸ Bu konuda bkz. Serap Helvacı/ Eray Aksın Atar, Fikir Ve Sanat Eserleri Hukukunda Üç Aşamalı Test, Cevdet Yavuz'a Armağan, s. 1289 vd. ("Üç aşamalı teste birinci aşama; sınırlandırmanın belirli ve özel bir duruma ilişkin olması gerekliliğidir. İkinci aşama; sınırlandırmanın, hak sahibinin eserini olağan şekilde kullanması halinde elde edeceği yarara aykırılık teşkil etmemesidir. Üçüncü aşama ise; sınırlandırmanın, hak sahibinin meşru menfaatlerine makul bir sebep olmaksızın zarar vermemesidir". Bkz. s. 1294).

düzenleme bulunmaktadır. Türk Hukuku'nda esasen haklar ve koruma açısından ele alındığında Pekin Anlaşması'nda sağlanan korumanın gereklerinin yerine getirildiği görülmektedir.

XV. HAK YÖNETİM BİLGİLERİ İLE İLGİLİ YÜKÜMLÜLÜKLER

Anlaşma'nın 16. maddesinde hak yönetim bilgileri ile ilgili düzenlemeler getirilmiştir. Bu hükümle, üye devletler, hakların kullanılması ve elektronik bilgilerin korunması için yeterli maddi yaptırımlar ve usuli uygulama prosedürleri sağlamakla yükümlü kılınmışlardır. WCT'nin 12. maddesine dayanan 1. Paragraf, sözleşmeciler devletlerin yeterli ve etkili yasal yollar sağlaması gereken eylemleri tanımlar. Bu, bir yandan elektronik bilgilerin yetkisiz olarak kaldırılmasını veya değiştirilmesini ve diğer yandan yetkisiz yayılımını, yayma, yayınlama veya kamuya açık iletişim amacıyla ithal edilmesini veya elektronik bilgilerin kaldırıldığı bilgisiyyle kullanıma sunulmasını içerir.

Maddenin 2. Fıkrası ise hakların kullanılmasına ilişkin bilgi türünü belirtir: Bu tür bilgiler, icracı sanatçıyı, icrasını veya icra hakkının sahibini tanımlayan bilgileri, aynı zamanda bir performansın kullanım koşulları veya temsil eden sayıları veya kodları içerir. Bu bilgi, bir performansın görsel-işitsel tanımına eklenmelidir. Taraf Devletler diğer bilgileri korumakta özgürdür. 16. madde üzerinde mutabık kalınan beyan, WCT 12. maddesi hakkında mutabık kalınan beyana atıfta bulunur ve ikincisinin gerekli değişiklikler yapılarak bu madde için de geçerli olduğunu beyan eder. Madde 16'nın malların serbest dolaşımını engellemeye veya Pekin Antlaşması ile tanınan hakların kullanılmasını engellemeye hizmet etmemesi gerektiğini açıkça ortaya koymaktadır.

XVI. DİĞER USULİ HÜKÜMLER

Pekin Anlaşması'nın diğer maddeleri, Anlaşma'nın nasıl uygulanması gerektiğini, imzalamanın ya da Anlaşma'dan nasıl çekinileceğine ilişkin hükümler içermektedir. Bu hükümler maddi içerikten daha ziyade usule dair olduğu için tek tek üzerinde durulmayacaktır.

İKİNCİ BÖLÜM

ADİL BEDELE İLİŞKİN TARTIŞMALAR VE PEKİN ANLAŞMASININ DEĞERLENDİRİLMESİ

I. PEKİN ANLAŞMASI'NIN İCRACI SANATÇILAR İÇİN ÖNGÖRDÜĞÜ ADİL BEDELE İLİŞKİN TEMEL YAKLAŞIMLAR VE TARTIŞMALAR

Pekin Anlaşması'nın, FSEK. m. 80/1-A-5 hükmünden ayrıldığını yukarıda izah etmiştik. 5846 sayılı Kanun'un yaklaşımı, icracı sanatçılara tespit edilen icraları üzerinde münhasır hak tanımak iken, Pekin Anlaşması, tespit edilen icralar üzerinde aksine sözleşme yoksa hakları yapımcıya bırakmak ve icracı sanatçılara adil/uygun bedel hakkı tanımaktadır.

Burada görsel ve işitsel icra sahipleri için münhasır hak sahibi olmak daha uygun gibi görünmektedir. Zira münhasır hakka sahip olan icracı sanatçı eseri kullandırıp kullandırmama hakkına da sahiptir. Ancak eser sahiplerinde daha koruyucu bir işlev gören münhasır hak, icracı sanatçılarda aynı işlevi görememektedir.

Görsel ya da işitsel bir eserin icrasında yapımcı, bütün hakları zaten en başından devralmakta ve eser ve icranın sonraki getirilerinden icracı sanatçılar mahrum kalmaktadır. Bu sözleşme ile icradan kaynaklanan haklarını devretmeyen icracı sanatçılarla ise çalışılmamaktadır. Bu nedenle münhasır yetkinin icracı sanatçılara tanınması koruyucu işlevinden uzaklaşmaktadır. Bu sebeplerle Pekin Anlaşması'nda ya da daha önce ilk karşımıza çıkan Avrupa Birliği Direktiflerinde telif ücretine alternatif olarak öngörülen adil bedel hakkı öngörülmeğe başlanmıştır.

Avrupa Birliği'nin Bilgi Toplumunda Fikri Haklar ve Komşu Hakların Harmonizasyonuna İlişkin Direktif'in (2001/29/EG)¹⁹ dibacesinin 10. maddesinde konu ile ilgili gerekçeyi şu şekilde aktarmakta fayda vardır:

¹⁹ Bkz. RICHTLINIE 2001/29/EG DES EUROPÄISCHEN PARLAMENTS UND DES RATES vom 22. Mai 2001 zur Harmonisierung bestimmter Aspekte des Urheberrechts und der verwandten Schutzrechte in der Informationsgesellschaft, ABl, L 167/10, 22.6.2001.

“Yazarlar ve icracılar yaratıcı ve sanatsal açıdan aktif olmaya devam edeceklerse, yapıtlarının kullanımı için uygun bir ücret almaları gerekir; bu, yapıtları finanse edebilmeleri için yapımcılar için de geçerlidir. Ses taşıyıcıları, filmler veya multimedya ürünleri gibi ürünler üretmek ve hizmetler sağlamak için, örneğin isteğe bağlı hizmetler, önemli yatırımlar sunabilmek için gereklidir. Ancak fikri mülkiyet hakları yeterince korunursa hak sahiplerine yeterli ücret ödenebilir ve bu yatırımlardan tatmin edici bir geri dönüş sağlanabilir”.

Benzer bir yaklaşım Avrupa Birliği'nin DSM-Direktifi'nin²⁰ 73'üncü gerekçesinde de şu şekilde konu ele alınmaktadır: “Yazarların ve icracıların ücretleri, eserin geneline veya bir bütün olarak diğer konuya, eser sahibinin veya icra sanatçısının katkısıyla, tanınan veya devredilen hakların fiili veya potansiyel ekonomik değeri ile makul ve dengeli olmalıdır ve piyasa uygulamaları veya işin fiili kullanımı gibi ilgili davanın diğer tüm koşulları dikkate alınmalıdır. **Toplu ödeme bile orantılı bir ücret olabilir, ancak kural olmamalıdır. Üye Devletler, her sektörün özelliklerini dikkate alarak, sabit oranlı ödemenin yapılabileceği özel durumları belirleyebilmelidir. Üye Devletler, yürürlükteki Birlik yasasına uymaları koşuluyla, diğerlerinin yanı sıra toplu pazarlık ve diğer prosedürleri içerebilen çeşitli mevcut veya yeni oluşturulmuş prosedürler yoluyla adil ve orantılı ücretlendirme ilkesini uygulama konusunda özgür olmalıdır”.**

Pekin Anlaşması'nda da bu sebeple zorlanmamakla birlikte icracı sanatçılar için adil bedel ödeme yolunu üye devletlere açık tutmuştur, öne çıkarmıştır.

İracı sanatçıların görsel ya da işitsel icralarının tespitinden bir kere kazanç elde etmesi ve sonrasında herhangi bir gelirlerinin olmaması, onların yaratıcılıklarını engelleyecektir. Tarihi süreçte icracı sanatçılara İtalyan Telif Hakkı Yasası, birinci ve ikinci kullanımlarda uygun bir ücret sağlamıştır. Alman Hukuku'nda adil ücret hakkı, 1965'ten bu yana tanınmaktadır.

²⁰ Bkz. RICHTLINIE (EU) 2019/790 DES EUROPÄISCHEN PARLAMENTS UND DES RATES vom 17. April 2019 über das Urheberrecht und die verwandten Schutzrechte im digitalen Binnenmarkt und zur Änderung der Richtlinien 96/9/EG und 2001/29/EG, Abl, L 130/92, 17.5.2019.

II. ADİL BEDELİN HUKUKİ TEMELİ

Adil bedel/uygun bedel kavramı, “icracı sanatçıların ve fonogram yapımcılarının belirli bir fonogramın yayınlanması karşılığında ücret alma konusundaki çıkarları ile üçüncü tarafların bu fonogramları yayınlatabilme konusundaki çıkarları arasında uygun bir dengenin kurulmasına makul şartlar ve bedellerle izin verilmesi” olarak tanımlanabilir.

Adil bedelin hukuki mahiyeti konusunda bir görüş²¹, bu tazminat taleplerini ilgili kullanım hakkının zayıflatılması veya işlevsel bir eşdeğeri olarak görürken Alman öğretisi ve içtihatlarının çoğunluğu ise, münhasır hakkın yerine geçen aliud (bir başka şeyin ifası) gibi ancak bir eksi değer de telafisi niteliğini taşımayan malvarlığı talebi olarak görür²².

Kanaatimizce, adil bedel talebi, esasen icracı sanatçıların hakkı olan bir alacağın Kanun eliyle şekil değiştirmiş bir telafi halidir. Bu talebin kullanılmasında meslek birlikleri aktif bir şekilde rol oynamaktadırlar.

III. FAYDA VE SAKINCALARI

Yaratıcı insanlar açısından, meslek toplulukları aracılığıyla gerçekleştirilen yasal bir ücret hakkı, ekonomik açıdan, dağıtım yönü yeterli olduğunda icracıların eline geçen münhasır bir haktan genellikle daha avantajlı olabilecektir²³.

Münhasır hak ise ancak sözleşme yapmaya hazır bir karşı taraf varsa sonuç doğurabilmektedir. Özellikle bu hak bir meslek birliği tarafından ileri sürülebiliyor ve eser ya da icra sahibinin bundan pay alma hakkı varsa sonuç doğurabilmektedir. Yukarıda da bahsettiğimiz üzere icracı sanatçıların yapımcılarla bu konuda sözleşme müzakerelerinde güçleri oldukça zayıftır. Bu nedenle çoğu kez, icracı sanatçılara güçlü taraf dilediği sözleşme şartlarını dikte ettirebilmektedir.

²¹ Ulmer, s. 203 (Naklen, Armelle Grandjean, Die Angemessene Vergütung ausübender Künstler im digitalen Zeitalter, Diss., Bayreuth 2021, s. 38)

²² Schrickler/Lowenheim, § 27, Rn. 7, Rossbach, s. 74, 79; Dreier/Schulze § 27 Rn. 10 (naklen, Grandjean, s. 38).

²³ Dietz, Grur Int 2015, 313 (naklen, Grandjean, s. 39).

Buna karşın adil bedel de bütün icraları aynı şekilde değerlendirmesi, icranın daha ön planda olmasına bakılmaması ve icracı sanatçıların icrasının da ayrı ayrı değerlendirilmemesi ve toptancı bir yaklaşım olması sebebiyle eleştirilere açıktır.

Önce kullanılıp sonra ücretin tahsil edilemediği ve bu konuda uyuşmazlık çıkarıldığı bir durumda ise icracı sanatçıların ücretlerine kavuşamaması da dikkate alınması gereken bir risktir. Bu durumda icracı sanatçının elinden alınan münhasır hakkının karşılığında adil bedel ücreti de geçmez ya da geç geçerse bu durum icracı sanatçıların mevcut durumlarını daha da kötüleştirebilecektir.

İracı sanatçılarla icracılarını kullanan kişilerin bu noktada uzlaşamayacakları ve çözümün mahkemelere kalması hali, icracı sanatçıları daha da zayıf bir konuma sürükleyecektir. Bu noktada aslında adil bedel kullanımının ne olacağı konusunda bir pratik de ülkemizde bulunamamaktadır. Türkiye uygulamasında yargı sürecinin çok uzun sürmesi ve bu süreçte icracı sanatçıların hiçbir bedel alamamaları da öngörülmesi gereken ciddi bir risktir.

5846 sayılı Kanun'da yapılması düşünülen değişiklik Taslak'larında da "adil bedel/uygun bedel" öngörülmekte idi. Örneğin 25. maddede bulunan umuma iletimle ilgili kısımda eser sahiplerinden izinsiz olarak "Sinema eseri sahibi ve film yapımcısı arasında akdedilen yapım sözleşmesinde aksi belirtilmedikçe eser sahibi; yayın, yeniden iletim ve erişime sunma haklarını yapımcıya devretmiş sayılır" denilmekte idi. Sinema eserinin ilk gösteriminden 3 yıl sonra ise bu eseri yayınlayan, yeniden ileten ve erişime sunanlardan uygun bedel talep edilebilecektir ve bu haktan da feragat caiz değildir. Benzer şekilde icracı sanatçılarla ilgili m. 80/A'da öngörülen değişiklikle de icracı sanatçı ile film yapımcısı arasında yapım sözleşmesinde aksi belirtilmedikçe icracı sanatçı; yayın, yeniden iletim ve erişime sunma haklarını film yapımcısına devretmiş sayılacağı, icracı sanatçının, filmin hukuka uygun bir şekilde ilk gösteriminden itibaren üç yıl geçtikten sonra filmleri yayınlayan, yeniden ileten ve erişime sunanlardan uygun bedel talep hakkına sahip olacağı, bu hakkın, devir ve feragat konu olamayacağı ve sadece meslek birlikleri aracılığıyla takip edilebileceği düzenlenmişti. Ancak bunlar, yasalaşamamıştır.

İracı sanatçılara, icralarının kullanımı halinde adil bedel hakkı tanınması da her ne kadar Pekin Anlaşması'na göre taraf ülkelerin takdirine bağlı olsa da uygulamanın bu yönde gelişmesi ümit edilmektedir. Bu durumda görsel ve işitsel eserlerde icracı sanatçılar, icra ettikleri eserlerden uzun vadede gelir elde ederek ekonomik durgunluk dönemlerinden daha az etkilenecektir. Temenni edilen ve beklenen en azından budur.

IV. PEKİN ANLAŞMASINA TARAF OLMAK YA DA OLMAMAK?

Öncelikle belirtmek gerekir ki, 1996 tarihli WIPO İcralar ve Fonogramlar Anlaşması'na taraf olan ülkelerin çok büyük bir kısmının Pekin Anlaşması'na taraf olmadığı görülebilmektedir²⁴. Bunun muhtemel sebebi, 1996 WIPO anlaşmasına taraf olan ülkelerin birçoğunda zaten icracı sanatçılar için yeterli korumanın sağlanmış olmasıdır. Ancak bu sayıları henüz bu aşamada karşılaştırmak iyi bir fikir vermeyebilir. Zira Pekin Anlaşmasının kabulü, WPPT'ye göre henüz çok yenidir.

Sözleşmenin bütün olarak yorumlanmasından yola çıkarak en azından WIPO 1996 Anlaşması'na taraf olmayan dünyadaki birçok ülkede de icracı sanatçıların haklarının korunmasına hizmet edecektir.

Pekin Anlaşması'nın WPPT'ye taraf olmayan ülkeler tarafından da imzalanması önemlidir. Gerek WPPT gerekse Pekin Anlaşması ile icracı sanatçıların haklarının daha geniş bir coğrafyada korunabilmesi mümkün olacaktır.

Pekin Anlaşması'nın diğer önemli bir yönü ise teknolojiyi daha yakından takip eden ve teknolojik gelişimlere daha uyumlu bir uluslararası anlaşma olmasıdır. Anlaşma'nın amaçlarından biri de zaten teknolojiadaki gelişimler karşısında icracı sanatçıların haklarının daha iyi korunabilmesidir.

Pekin Anlaşması'nı, 1996 tarihli İcralar ve Fonogramlar Anlaşması'ndan (WPPT) ayıran diğer bir yönü ise Anlaşma'nın üye ülkelere, taraf ülkelerin takdirine bağlı olarak iç hukuklarında geniş bir düzenleme alanı bırakmış olmasıdır.

Pekin Anlaşması'nın birçok hükmünde, devletlerin çekince koyabilmesine imkân sağlayan düzenlemeler bulunmaktadır. Devletler, bazı hükümleri uygulamayacağını ileri sürebilmektedir. Özellikle adil bedel/uygun bedel konusunu düzenleyen hükümlerine üye devletlerin çekince koyabilmesi mümkündür.

Bunlar Anlaşma'nın aşağıdaki maddelerinde karşımıza çıkmaktadır:

²⁴ Bkz. https://wipolex.wipo.int/en/treaties/ShowResults?search_what=C&treaty_id=20 (29 Ocak 2021).

- a) Madde 11 (1) ve (2). fıkralarında sağlanan haklarda diğerk ÷lke vatandaşları için sınırlama hakkı (m. 4/2) ve ayrıca madde 11/3'teki halde, yani çekince konulmuş ise uygulanmama hali.
- b) Anlaşma'ya taraf ÷lkelere yayın ve umuma iletim hakkı için izin verme hakkı yerine adil bedel alma hakkı tanıyabilme imkânı (m. 11).
- c) Yayın ve umuma iletim haklarında sadece belirli kullanımlar için münhasır hak vermeme ve adil bedel almama hakkını da hiç uygulamama (m. 11/3).
- d) Hakların devri konusunda hakların otomatik devrinin de düzenlenebileceği ya da ayrıca sözleşme ile devrin öngör÷lebilmesi (m. 12).
- e) Anlaşma'ya taraf ÷lkelerin bireysel ya da toplu ya da diğerk anlaşmalarla icranın her türlü kullanımını karşılığında telif bedeli ya da adil bedel alma hakkı tanıyabilmeleri (m.12).
- f) Madde 19'da bazı çekinceleri belirterek bazı icralara uygulanmayacağını kararlaştırabilmeleri.

SONUÇ

Bir ÷lkenin uluslararası sözleşmeye taraf olması ya da kanunlarında bir hakkı düzenlemesinin bütün sorunları çözmeyeceği tecrubesine sahip olduğumuz kanaatindeyim. Bu kapsamda Pekin Sözleşmesi'ne taraf olmak, icracı sanatçılarının sorunlarını birdenbire çözmeyecektir.

Pekin Sözleşmesi'ne taraf olmanın icracı sanatçılar bakımından getireceği en büyük fayda, daha güncel bir uluslararası Anlaşmaya taraf olmaktır. Özellikle WPPT'ye taraf olan Türkiye'nin Pekin Anlaşması vesilesi ile bir kez daha icracı sanatçılarının yapımcılar karşısındaki güçsüz durumunu ve kronikleşmiş sorunlarını çözmek için bir fırsat bulacağı düşüncesindeyim. Adil bedel/uygun bedel kavramının sadece Kanunlara konulması, uygulamadaki sorunları çözmeyecektir. Bu nedenle söz konusu bedellerin meslek birlikleri tarafından nasıl takip edilebileceği, uygun bedelin yatırılmadığı hallerde ayrı yaptırımların da ayrıntılı bir şekilde düzenlenmesi gerekir.

Nihayetinde uluslararası bir anlaşma statüsünde olan Pekin Anlaşması'nın icracı sanatçılarının icralarının daha geniş bir alanda ve bugüne kadar koruma sağlanamayan coğrafyada korunmasına imkân sağlamaktadır. Bu nedenle icracı sanatçılarının yaratıcı emeklerinin karşılığını alabilmelerine hizmet eden bu Anlaşma'ya taraf olunmasının adalet ve hakkaniyet bakımından yarar sağlayacağı düşüncesindeyim.

PANEL SUNUMU

Janset PAÇAL

Sinema Oyuncuları Meslek Birliği Denetleme Kurulu Başkanı

Herkese merhaba. On bir yıl önce kariyerimin zirvesindeyken gerek çalışma şartları gerekse telif hakları konusunda yapılan haksız uygulamalar sonucu, bu konudaki örgütleri kurmak ve ilgili yasaları çalışmak için kariyerime ara verdim. 1950'li yıllarda telif ile ilgili yasa yapılmış ve bugüne kadar birkaç kez esaslı değişikliklere uğramış. Ve maalesef her seferinde, konu hep bazı detayları ile ele alındığı için sistem sağlıklı kurulamıyor ve uygulanamıyor.

Oysa sektörün gelişip daha iyi üretim sağlaması için, sadece yapım tarafı değil yaratıcı kesim de gerekli hakkı almalı. Bu niyetle BİROY Kültür Bakanlığı'nın destek ve isteğiyle 2009 yılında kuruldu. Bugün toplam 497 üyemiz bulunuyor. Üyelerin hepsi görsel işitsel icralarıyla hak sahibi olan icracı sanatçılardan oluşuyor. Bu süreçte, okuduğumuz, öğrendiğimiz ve yasanın bizden beklediğı çalışmaları yapabilmek için attığımız her adımda, problemin sadece icracı sanatçıları temsil eden bir telif birliğinin olmamasından çok daha fazlası olduğunu da anlamış olduk.

Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku çok farklı dil ve terminolojiye sahip. Kimi bulunmakla birlikte güzel bir telif yasamız var. Örneğin mali haklar konusunda Pekin Anlaşması sanatçının vefatının ardından elli yıl minimum koruma süresi öngörürken bizim yasamızda bu süre yetmiş yıldır. Yine bizim yasamızda icracı sanatçıların mali hakları ile bu haklardan ayrı ve mali haklar devredilse dahi devam eden manevi haklar da tanımlanmış bulunuyor. Ancak, uygulamada bu özellikle mali hakların kullanımı mümkün olamıyor. Çünkü özellikle sinema ve TV sektöründeki görsel işitsel eserler açısından daha sete çıkmadan imzalanan sözleşmelerle sadece icracı sanatçıların değil senarist, yönetmen ve diğer hak sahiplerinin tüm mali hakları sınırsız ve süresiz şekilde yapımcılara devrediliyor. Sözleşmedeki tek bir ücretin içerisinde hem setteki veya stüdyodaki fiili çalışma ücreti hem de telif ücreti ödenmiş gibi bir durum tüm sektör için zorunlu olarak uygulanıyor. Hiçbir hak sahibi kendi haklarını bu şekilde devretmeyi özgür iradesi ile istemiyorken, işsiz kalmamak ve sektörden dışlanmamak için eşitsiz taraflar arasındaki bu sözleşmeleri imzalamak zorunda kalıyorlar. Bu nedenlerle haklar yasada varken uygulamada bu

haklardan fayda sağlamak maalesef sinema TV sektörü için mümkün olamıyor. Oysaki aynı yasa ile müzik icracılar hem işitsel hem de görsel işitsel eserlerden haklarını alabiliyor. Yasamızda icracı sanatçılar mali haklarını uygun bir bedel karşılığında devredebilir yazıyor. Ancak uygun bedel konusunda kesin bir gereklilik olmaması ve uygun bedel belirleme hakkının telif birliklerine verilmemesi nedeniyle hiçbir icracıya özellikle telif bedeli ödenmesi söz konusu olmuyor. Tek ücret ödenerek hem çalışma ücreti hem de telif ücreti ödendiği varsayılıyor. İşte bu noktada mahkemelerin de bu yapıyı anlaması ve daha doğru kararlar vermesi çok zor olabiliyor. Çünkü mali haklara ilişkin icracı sanatçılar bir dava açtığında en başta imzaladıkları sözleşmeler nedeniyle bu kişilerin artık haklarının olmadığına karar veriliyor. Ve haklı olduğunuzu ispat etmek tam bir çileye dönüşüyor. Öyle ki, telif birliği olarak ilk yasal suç duyurumuzda, yetkili merci yasada açıkça icracı sanatçı=oyuncu yazmadığı gerekçesiyle; oyuncunun icracı olduğunu bizim ispatlamamızı istedi. Bu konuyu Kültür ve Turizm Bakanlığı Telif Hakları Genel Müdürlüğü'ne ilettiğimizde, onlar da şaşkınlıklarını gizleyemedi ve oyuncunun icracı olduğuna dair ilgili tüm bilgi ve belgeleri yetkili mercilere ulaştırmak üzere bize verdi. Ancak yetkili merci maalesef bu yazıyla da ikna olmadı ve itirazımız kabul görmedi. Yasada tanımlı haklarımız için yasal yollardaki girişimlerimizde eksik yorum ve uygulamaları tespit ederken, diğer tarafta yapımcı ve yayıncı telif örgütlerine ilettiğimiz görüşme taleplerimizin de protokol görüşmesinden öte ciddiye alınmadığını gördük.

Yayıncılarla yaptığımız toplantılarda, onların iddiası, yapımcı ile her şey içinde anlaştıkları ve telifi yapımcılardan istememiz gerektiği idi.

Yapımcı birlikleri ile yaptığımız toplantılarda ise;

- Size ödese nasıl dağıtacaksınız?

- Çok kalabalıksınız hangi birinize ödeyeceğiz?

- Telif alırsanız işçi sayılmazsınız ama! (zaten serbest meslek olarak çalışılmaya zorlanıyoruz ve işçi olarak çalışmıyoruz)

Şeklinde, tamamen var olan yasayı kendi çıkarları doğrultusunda manipüle eden söylemlerle telif sisteminin icracı sanatçıları da kapsayan adil ve sürdürülebilir bir hal almasına engel olduklarını ve süreci mevcut haliyle maalesef gördük.

Yapımcılar da bağlantılı hak sahibi aslında onların da telif alması söz konusu oysa ama bu süreçte eser sahipleri ve bağlantılı hak sahiplerinin karşısında durmayı tercih

ediyorlar. Pekin anlaşmasının imzalanması bizim için çok önemli. Öncelikle devletimiz, sanatın ve sanatçının korunmasına yönelik anayasadaki düzenleme ve yaratıcı kesimin ülke ekonomisine milyon dolarlar boyutunda ihracat katkısı sağlamasından dolayı sanatçılarını bunu borçlu. Dünyadaki icracı sanatçılarla ilgili tüm uluslararası anlaşmalara taraf olmamız zorunlu, sonrasında ise yasalarımızı bu anlaşmalara uygun hale getirmeliyiz. Yine yasalarımız herkes için anlaşılır şekilde kaleme alınmalı, oldukça teknik olan bu alan yasa uygulayıcı ve taraflarca aynı açıklıkta anlaşılmalı, çok açık ve net bir şekilde oyuncunun da telifini ne şekilde koruyacağı belirtilmelidir. Burada önerdiğimiz uygun bedelin hak devri için çalışma ücretinden ayrıca zorunlu olması ve bu bedelin sanatçıların telif birlikleri tarafından belirlenmesi ve idare edilmesidir. Çünkü olabilir ve yapılabilir gibi ifadelerin maalesef ülkemizdeki uygulamaların istisnasız şekilde icracıların fayda sağlamalarını engellediğini görüyoruz.

Örneğin, hepimiz anlaşma ve muvafakatname imzalıyoruz. Evet, normalde bu belgeler hem telif hem ücret ile ilgili tüm hakların anlaşma serbestisi içinde devir şeklinde gerçekleşiyor. Ülkemizde, mümkünse ayaküstü ve hatta okutulmadan, tek taraflı ve her hakkı gasp dolu maddelerden oluşan anlaşmaları imzalattıyorlar ve üzerine muvafakatname de imzalatılarak her hakkı mühürlüyorlar. Baktığımız zaman anlaşma serbestisi ancak fiili olarak bu bir dayatma ve zorunluluk halini almış durumda. Artık bir anlaşma serbestisinden bahsedilemez. Bugün bir oyuncu haklarını devretmediği hiçbir işte yer alamamaktadır. Eser sahipleri ve icracı sanatçılar haklarını alamadıkça ülke ekonomisinin uğradığı zararın telafisi giderek daha da zorlaşıyor çünkü asıl yaratıcı kesimin hiçbir desteği ve güvencesi olmuyor. Bunu da pandemi döneminde çok acı bir şekilde deneyimledik. Tüm bu olumsuzluklar içinde dahi, yurtdışı ilişkilerimizi geliştirmeyi başardık ve ilgili uluslararası birliklerle hep dirsek temasında olmaya özen gösterdik. Bu çalışmalar sayesinde, Kültür Bakanlığı ve Telif Hakları genel müdürlüğünün de desteği ile İspanya'daki telif sistemini öğrenmek için oraya giderek bilgilendirme toplantılarına katıldık ve yaptığımız olumlu görüşmeler sonucunda oyuncuların ilk telifini de almış olduk. Aynı hakkı kendi ülkemiz için de işletmek istiyoruz. Pekin anlaşması, önceki anlaşmaların korumadığı görsel-işitsel tespitlerin korunması, eserlerin en son teknolojik gelişmeler ve dijital yayınların artması sonucunda kapsamlı münhasır haklar tanınması, icracı sanatçının haklarını devretmesinden bağımsız olarak icrasının her türlü kullanımı karşılığında telif bedeli ya da asıl bedel alma hakkı tanınabileceğini açıkça belirtmiş olmasıdır. Günümüz ihtiyaçlarını gidermeye yönelik bu anlaşma mutlaka imzalanmalıdır. Dolayısıyla Pekin Anlaşması'nın

imzalanmasını ve yine altını çizerek söylüyorum, ülkedeki anlayışı da göz önünde tutarak, hiçbir şüpheye veya suistimale sebep vermeyecek açıklıkta belirtilmesine hem oyuncu birliği hem sektör olarak ihtiyacımız var. Çünkü ilgili birimlerin tüm ayakları yere sağlam bastığı sürece kazançlı bir duruma gelebiliriz. Bugüne kadar teliflerin verilmemesinin, yükümlü olan taraflara pek katkısı olmadığını da gözlemlerken, bir kere de sesimizin duyulmasını ve bu şeklin denenmesini istiyoruz. Kaybedecek hiçbir şey yok çünkü sürekli kayıptayız ancak kazanacak çok şeyimiz var. Öncelikle sektörde güvenin tazelenmesi gerekiyor bu da herkesin hakkını alacağını bilmesiyle mümkün. Konuşma sürem 15 dakika olduğunu biliyorum ama fazla da uzatmak istemiyorum çünkü yaşadıklarımız, dünyada, gücünü kanıtlayamayan eğlence sektörü birimlerinin yaşadıkları ile çok benzer. Ben, kalan sürem diğer konularımıza daha fazla soru sorulabilmesi ve misafir uzmanlarımızın bu anlaşmayı neden imzalamamız gerektiğini daha iyi anlatabilmeleri için soru- cevap kısmına ilave etmek istiyorum İcracı Sanatçı Meslek Birliği olarak, öncelikle burada bulunan ve bizleri dinleyen her birlik, birim ve kuruma teşekkür ediyorum. Ve diliyorum ki yapımcı ve yayımcılar tarafından ciddiye alınmayan taleplerimiz hem Kültür Bakanlığı hem de uluslararası ilgili tüm paydaşlarımızın desteğiyle bu sefer çözüme ulaşır. Sevgi ve saygılarımla.

PANEL SUNUMU

Doç. Dr. Tuğçe Mine AKTULAY ÇAKIR

Beykent Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dekan Yardımcısı

Oyunculuk Bölüm Başkanı

Sayın Rektörüm, sayın dekanlarım, değerli katılımcılar ve değerli izleyiciler, hepimize saygı ve selamlarımı sunarım.

Böylesine önemli ve anlamlı bir etkinlikte sizlerle birlikte olmaktan mutluluk duyduğumu ifade ederek sözlerime başlamak istiyorum. Bugün bu etkinlik için dijital olanaklar sayesinde pek çok ülkeden uzmanın bir araya gelmesi bile kanaatimce yaşamımızın ne kadar hızlı ve köklü bir değişim içerisinde olduğunu bizlere bir kez daha kanıtlamaktadır.

İçinde bulunduğumuz dijital çağda gelişen ve değişen teknoloji ile yaşamlarımızda olduğu gibi sanatın tüm alanlarında da bir değişim ve dönüşüm başladı. Bu değişim ve dönüşüm, bizleri birbirimize her zamankinden daha fazla yakınlaştırırken; meslektaşlarımız için de icralarının tüm dünya ölçeğinde yaygınlaşmasına ve etkilerinin artmasına imkân sağlamaktadır.

Günümüzde oyuncular, global bir kültür endüstrinin tam kalbinde bulunmaktadır. Ancak, küreselleşen kültür endüstrileri, icracı sanatçılar için fırsatlar sunmakla birlikte, her zamankinden daha fazla korunmalarını da gerekli kılmaktadır. İşte tam bu noktada dünya birbirine bu kadar yakınlaşırken Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü'nün (WIPO'nun) sanatı ve sanatçıları yasal olarak koruma faaliyetleri, tüm insanlığın ortak mirası olan kültürün korunmasına ve geleceğe taşınmasına alan açıyor. WIPO Görsel-İşitsel İcralara Dair Pekin Anlaşması, oyuncu, dansçı, müzisyen, şarkıcı gibi bir eseri yorumlayan, oynayan, söyleyen ve dahi icra eden tüm sanatçıların global ölçekte korunması hususunda tüm dünyaya bir fırsat sunmaktadır.

Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü (WIPO), Cenevre merkezli, hükümetler arası uzman bir BM kuruluşu olup, telif hakkı ve komşu haklar da dâhil olmak üzere, yalnızca fikri mülkiyete odaklanan bir kuruluştur. Bu örgüte üye devletler, bu alandaki yasa ve yönetmeliklerin dünya çapında uyumlaştırılmasına katkıda bulunmak ve yeni uluslararası

normlar geliştirmek için dzenli olarak Dnya Fikri Mülkiyet Örgütü'nde (WIPO) bir araya gelirler.

Dnya Fikri Mülkiyet Örgütü'nde daimi gözlemci statüsüne sahip, sivil toplum kuruluğu olarak Uluslararası Aktörler Federasyonu da (FIA), hükümetler arasında diğer icracı kuruluşlarla birlikte köprüler kurmada önemli bir rol oynar ve görsel-işitsel icraların uluslararası korunmasına yönelik ülkeleri uzlaşmaya dayalı bir yaklaşıma teşvik eder. Uluslararası Aktörler Federasyonu (FIA), farklı ülkelerde set, sahne, stüdyo oyuncularının örgütlendiği sendikalar ve meslek örgütlerinden oluşan bir çatı örgütü, federasyondur. 1952'de kurulan bu federasyon, dünyada 60'tan fazla ülkede 90'a yakın üye kuruluşla birlikte yüz binlerce oyuncuyu temsil eder. FIA, temsil ettiği profesyonellerin çalışma yaşamlarını etkileyebilecek tüm konularda, uluslararası boyutta çalışmalar yürütmektedir. Sanatçıların çalışma koşullarını iyileştirmeye, ekonomik ve sosyal haklarını geliştirmeye, aynı zamanda çalıştıkları kültürel ve yaratıcı sektörü de geliştirmeye yönelik çalışmalar yürütmektedir.

FIA, WIPO'daki devletlere 60'ların başından beri ayrımcılığa maruz kalan görsel - işitsel icraların fikri mülkiyet koruması konusunda anlaşmaya varmaları için devamlı bir şekilde baskı uygulayarak, 2011 yılında, hakların devri konusunda çığır açan yeni bir hükmü başarılı bir şekilde teşvik etmeyi başarmıştır. Böylece uzun bir çıkmazın kilidini açmış ve Pekin'deki 2012 Diplomatik Konferansının başarılı bir şekilde sonuçlanmasının önünü açmıştır. FIA, WIPO Pekin Anlaşması'nın onaylanması için çağrıda bulunmak ve ulusal hukuk sistemlerine uygulanması konusunda tavsiyelerde bulunmak isteyen tüm icracı sanatçıları sendika ve kuruluşlarına uzmanlık ve destek sağlamayı taahhüt eder.

Türkiye'den 1995 yılında Çağdaş Sinema Oyuncuları Derneği ÇASOD'un ardından 2012 yılında Oyuncular Sendikası, Uluslararası Aktörler Federasyonu (FIA) üyesi olmuştur. Türkiye, 2017 yılında da FIA Yönetim Kuruluna seçilmiştir.

Türkiye'de aynı zamanda pek çok meslek birliği olmakla birlikte aramızda yönetim kurulu saymanı Emre Yetim'in ve Denetleme Kurulu Başkanı Janset Paçal'ın da bulunduğu 2009 yılında kurulmuş olan BİROY (Sinema Oyuncuları Meslek Birliği), görsel ve işitsel alanlarda oyuncuların telif hakkını takip etmek, toplamak ve dağıtmak üzere faaliyetlerini sürdüren bir meslek birliğidir. BİROY, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun 5101 sayılı Kanun'la değişik 42. maddesi ve "Fikir ve Sanat Eseri Sahipleri ile

Bağlantılı Hak Sahipleri Meslek Birlikleri ve Federasyonları Hakkında Tüzük" hükümlerine göre kurulmuştur ve Kültür Bakanlığı'nın denetimine tabidir.

Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü (WIPO) Pekin Anlaşması

Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü (WIPO) Pekin Anlaşması, ilk kez icracı sanatçıların görsel - işitsel icralarına ilişkin fikri mülkiyet haklarını kabul eden yeni bir uluslararası anlaşmadır. İcraların giderek daha görsel - işitsel hale gelmesi ve gerçekten küresel olarak faydalanıldığında, bu alandaki sanatçıların haklarını kabul eden belirli bir anlaşmanın yokluğunun çağdışı ve haksız bir aykırılık olduğu hissedilmiştir. Bunun öncesinde tüm icraların fikri mülkiyet haklarını korumak için ilk uluslararası anlaşma, İcracı Sanatçılar, Fonogram Yapımcıları ve Yayın Kuruluşlarının Korunmasına Dair 26.10. 1961 Tarihli Roma Sözleşmesi idi. Roma Sözleşmesi, yeni bir çığır açmış ancak icracı sanatçılar için sınırlı koruma sağlamış ve icracı sanatçılara manevi haklar sağlamamıştır. Buna ek olarak, hükümlerinden biri görsel - işitsel tespit için tüm maddi hakları da açıkça reddetmektedir. Bu nedenle 1961 tarihi, yalnızca 2012 yılında WIPO Pekin Anlaşması tarafından onarılan uluslararası düzeyde ses ve görsel - işitsel kayıtların fikri mülkiyet koruması arasındaki uzun bir ayırımın başlangıcı olmuştur.

1996'da WIPO Diplomatik Konferansı, görsel - işitsel tespitlere benzer bir işlem genişletemese de Roma Sözleşmesindeki korumayı nihayet güncellemiş ve ses icralarının Fikri Mülkiyet haklarını arttırmıştır. Benzer şekilde, 2000'deki bir başka Diplomatik Konferans, 19 önemli madde üzerinde geçici bir anlaşmaya varmış, ancak icracı sanatçıların haklarının yapımcılara devri konusundaki hassas konularda farklı görüşler uzlaştırılmadığı için bir anlaşma sağlanamamıştır. Gerçekten de bu konuda kabul edilebilir bir uzlaşma bulmak, görsel- işitsel icra anlaşmasının sonuçlandırılmasının bu kadar uzun sürmesinin ana nedenidir.

2012 yılında kabul edilen WIPO Pekin Anlaşması, 60'lı yılların başlarından bugüne kadar dünya ülkelerinin çoğunda ses icralarının tek başına korunmasıyla sonuçlanan ayrımcılığı resmen sona erdiren önemli bir başarıdır. Pekin Anlaşması, izleyiciye nasıl sunulduklarına ve fikrin doğasına (işitsel veya görsel) bakılmaksızın, tüm icraların fikri mülkiyet haklarının korunmayı hak etmesi iddiasına adalet getiren bir anlaşmadır. WIPO

Pekin Anlaşması, edebi ve sanatsal eserlerin veya folklor ifadelerinin tüm icraların doğası ne olursa olsun korunmasını hak ettiği kabul eder, böylece sonunda kayıtları düzenler ve ülkelerin fikri mülkiyet hükümlerini buna göre değiştirmeye teşvik eder.

Pekin Anlaşması'nın ilk ve öncelikli hedefi, en az 30 ülkenin anlaşmayı onaylamasını sağlamak ve böylece kendi hükümlerine bağlı kalma niyetlerini bildirebilmektir. Bu, WIPO Pekin Anlaşması'nın yürürlüğe girmesi için ulaşılmaması gereken kritik sayıdır. Açıkçası, anlaşmanın asgari bir küresel standart haline gelmesi için çok daha fazla ülkenin kendi örneklerini takip etmesi gerekecektir.

Sonuç

Türkiye'de yasalarımızda icracı sanatçıların mali hakları olmakla birlikte, bu haklar en başından yapımcılara sınırsız ve süresiz şekilde devredildiğinden, icracı sanatçıların sonrasında ekonomik hak sağlayamadıkları görülmektedir. Bu nedenle Pekin Anlaşmasının önerdiği hakların devri için adil bedelin ödenmesi gerekliliği sistemi ve adil bedelin sanatçılara ait meslek birlikleri eliyle belirlenmesine ilişkin yasal düzenlemeler icracı sanatçıların icralarından ekonomik fayda sağlamasını ve ayrıca manevi hakları tanımlayarak itibarlarının korunmasını, icracı ile icra arasındaki bağın kopmamasını sağlayacaktır.

Anlaşma yürürlüğe girerse ve ulusal mevzuatımız anlaşmaya uygun şekilde düzeltilirse, ülkemizdeki icracı sanatçıların hakları anlaşmaya taraf diğer tüm ülkelerde de asgari koruma seviyesine ulaşacaktır. Ulusal muamele adı bu karşılıklılık durumu gereğince ancak kendi ülkende tanıdığı haklar kadar karşı ülkeden hak talep edilebilmesine imkân vermektedir. Bu nedenle, ülkemizin anlaşmaya taraf olarak onaylaması hem de ulusal mevzuatımızda icracı sanatçıların telif hakkına erişebileceği düzenlerin yapılması, sanatçılarımızın dünyadaki birçok ülkedeki icracı sanatçılarla aynı haklara sahip olmasına imkân verecektir.

Türk Dizi ve Filmlerinin Dünya ölçeğindeki başarısı ile dizi ihracatında dünyada ikinci konumda olmamız göz önünde bulundurulduğunda, Pekin Anlaşması Türk icracı sanatçıların anlaşmaya taraf ülkelerde kullanılan icralarının korunması ve dahası Türk oyuncularının ve Türk kültürünün tanınmasına da fayda sağlayacaktır.

Pekin Anlaşması, icracı sanatçılara ve onların görsel - işitsel icralarına yönelik küresel anlamda asgari ölçüde maddi ve manevi koruma sağlamaktadır. Ülkeler, WIPO

Pekin Anlaşması'na taraf olarak görsel - işitsel icraların değerini kabul etmekte ve icralar için ulusal sınırların ötesinde izleyicilerle buluşmaya teşvik eden istikrarlı bir yasal çerçeve oluşturmaya katkıda bulunmakta, aynı zamanda icracı sanatçılarının yasal çıkarlarını artırarak eserleri ile iyi bir yaşam sürmelerini, gelecek kaygıları taşımamalarını, refah seviyelerini arttırmalarını sağlamaktadır. Bu anlaşmanın onaylanması, genellikle ulusal düzeyde icracı sanatçılarının haklarının korunmasına da odaklandığından, anlaşma açıkça nitel, sürdürülebilir ve çeşitlendirilmiş bir kültürel ortamın elde edilmesine katkıda bulunmaktadır.

Ayrıca gelişen teknolojiyle birlikte internet kullanımının yaygınlaşmasıyla; kullanıcılarına sürekli bir yayın yerine, isteğe bağlı içerikler sunan dijital platformların/yayınlarla olan ilgi ile artan çeşitlilik dikkate alındığında Pekin Anlaşması'nın bu yayınları da kapsamaya ayrıca önem arz etmektedir. Ülkemizde de yaygın şekilde kullanılan ve pek çok Türk eserin üretildiği dijital platformların tüm dünyadaki kullanımları da dikkate alındığında, anlaşmaya taraf diğer ülkelerdeki dijital platformlarda kullanılan Türk yapımlarında rol alan icracı sanatçıların bu ülkelere de ekonomik fayda sağlayabilecek olması, Pekin Anlaşması'nın Türkiye açısından ne denli önemli olduğunu göstermektedir.

İçinden geçtiğimiz Covid-19 pandemisi sürecinde, tüm dünyada özellikle sanat alanında yüksek oranlara ulaşabilen kayıt dışı çalışmanın yarattığı olumsuzluklar her zamankinden fazla hissedilmiştir. Sanatın her alanında kayıt dışılığı ortadan kaldırmak ve üretimlerin ulusal ekonomiye katkısını belirlemek için Kültür ve Turizm Bakanlığınca alınan önlemler kapsamında Türkiye'deki "Özel Tiyatrolar İçin Kayıt Sistemi" getirilerek sağlanan destekler artırılmış ve kayıt koşulu olarak Ticaret Odalarına kaydolmaları talep edilmiştir. Böylece kaydolmak isteyen her bir özel tiyatronun uluslararası NACE faaliyet kodları, kayıtlı çalışanları tespit edilerek özellikle canlı sahne sanatları alanındaki kayıt dışılığın önlenmesi sağlanmıştır. Yine bakanlıkça yapılan düzenlemelerle sigortalı oyuncu çalıştıran tiyatrolara destek miktarları daha fazla artırılmış ve alanda tüm taraflar kayıtlı çalışmaya teşvik edilmiştir. Genel Sanat Yönetmenliğini yaptığım tiyatro da bu kapsamda sanatsal üretimlerini sürdürmektedir.

Örnek vermek gerekirse, Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı Güzel Sanatlar Müdürlüğü, 11 Mart 2020 tarihinde Dünya Sağlık Örgütü tarafından "pandemi" olarak ilan edilen salgın sürecinde en çok etkilenen sektörler arasında yer alan tiyatro sanatına sürecin olumsuz etkilerini azaltmak; özel tiyatroların oyunlarını sanatseverlerle

buluşturmak ve yerli yazarların yeni oyunlarını da sektöre tanıtmak amaçlarıyla ‐Dijital Tiyatro‐ adlı projeyi hayata geçirilmiştir. Söz konusu projede özel tiyatrolar projelerini "Dijital Oyun" ve "Sesli Oyun" olmak üzere iki başlıkta sunabilme ve destek alabilme imkânı bulmuştur. Bu bağlamda tiyatro icrasının içindeki tüm emekçiler bu destekten faydalanabilme imkânı bulmuştur.

Yukarıda örneklerini verdiklerim, ulusal olarak kültür varlığı oluşturmada, sektörlerin sürdürülebilir olmasında önemli bir adım olmuş ve olacaktır. Kültürel alandaki bu srdrebilirliğin sadece kamu desteğiyle ayakta tutulamayacağı da göz önünde bulundurulduğunda bunun sürdürülebilir olması için telif hakları önemlidir.

Sonuç olarak, Pandemi sürecindeki kısıtlamalarda kültürel yapımlar tüm insanlığa umut ve moral aşılamıştır. Pek çok ülkede olduğu gibi ülkemizde de gerek denekli kamu tiyatroları gerekse özel tiyatroların oyunlarının görsel işitsel kayıtları kamuya sunulmuştur. Gelineen noktada online tiyatro kayıtlarının yer aldığı dijital platformlar ülkemizde de yaygınlık kazanmıştır. Pekin Anlaşması hem global hem ulusal ölçekte görsel işitsel icraları gelişen teknolojileri kapsayacak şekilde yasal olarak koruma altına alacağı için özellikle önemlidir. Pandemi süreci tüm toplumlara birliktelik, beraberlik ve dayanışmanın önemini hatırlatırken; Pekin Anlaşması da bu dayanışmanın uluslararası bir simgesi olarak tüm dünya icracı sanatçıları için özel ve önemli bir konumda yer almaktadır.

Beni dinlediğiniz için teşekkür ederim.

PANEL SUNUMU

Dr. Ernst BREM

İsviçre Oyuncular Sendikası (SBKV) Eski Hukuk Danışmanı, İsviçre Bağlantılı Hak Sahipleri Meslek Birliği (SWISSPERFORM) Eski Yönetim Kurulu Üyesi, Fribourg ve St. Gallen Üniversiteleri'nde Fikri Mülkiyet Hukuku Eski Öğretim Görevlisi

Sayın Rektör, Sayın Öğrenciler, Telif Hakları Genel Müdürü, Sinema Oyuncuları Meslek Birliği BİROY Başkanı ve Üyeleri, FIA ve WIPO'nun Sayın Temsilcileri, Sayın Meslektaşlarım,

Bu organizasyonda sizlerle konuşmak benim için çok keyifli ve onur verici. Pandeminin damga vurduğu bu günlerde, aktörlerin hakları icralarının kullanımına dair hem özel hem de eşi benzeri olmayan bir anlam kazandı. Pandemi, birçok ülkede canlı organizasyonların, icraların ya da sinematik sunumların yapılmasını olanaksızlaştırdı, yapım aşamasındaki filmler tamamen iptal edildi ya da ertelendi.

İcraların medyada, televizyonda ve çevrimiçi olarak devam etmesi değerlendiriliyor ve bu durum, sanatçıların genellikle tek geçim kaynağı. Aynı zamanda icralarının medya yoluyla kullanılması, sahne sanatlarında seyirci menfaatinin korunmasına olanak sağlıyor. Yine de hepimiz çok da uzak olmayan bir gelecekte seyircilerin sinema ve tiyatro salonlarını dolup taşıyacağını umuyoruz.

İsviçre 11 Mayıs 2020'den beri Pekin Anlaşması üyesidir. Bu yasal belgeyle olan deneyimimiz hala oldukça az ve bu nedenle, bu durma işler devam etmeye başladığında gerçekten bakabileceğiz. Sonuçlarının tamamen ortaya çıkması yıllar içerisinde görülecektir.

İsviçre'nin Anlaşmaya katılmasıyla birlikte gördüğümüz sonuçlardan üçünü belirtmek isterim:

- Tamamen yasal sonuçlar
- Finansal sonuçlar
- Aktörlerin durumları üzerindeki etkisi

Sunumumu bitirirken, Dominick'in de ricası üzerine çokça tartışılan bir duruma değinmek istiyorum:

- Yabancı sanatçılar için para alınması.

1. İsviçre'nin görsel işitsel icracı sanatçıların haklarına dair olan Anlaşmaya erişimiyle birlikte ortaya çıkan sonuçlar

1992 İsviçre Federal Kanunu, sanatsal icraları genel olarak korumaktadır ve icracı sanatçıların görsel işitsel icraları, bunların yayınlanması ve ticari olarak yayınlanmış görsel işitsel kayıtların benzer bir şekilde yeniden yayınlanması hususlarında Roma Anlaşmasının (RC) 12. Maddesine uygun olarak bir bedel alma hakkı vermektedir. İsviçre Federal Kanunu 1992'de yürürlüğe girdi ve 2007'de tekrar düzenlendi, dolayısıyla İsviçre, Pekin Anlaşmasının onaylanması için gereken bütün yasal revizyonları zaten kendi iç işlerinde uygulamış oldu.

Bunu şu şekilde özetleyebiliriz, İsviçre'nin Pekin Anlaşmasına erişiminin görsel işitsel sektördeki İsviçreli sanatçıların üzerinde, zaten Pekin Anlaşmasıyla verilen hakların yıllardır İsviçre kanunlarıyla desteklendikleri için doğrudan bir etkisi olmadı. Ama Anlaşmaya katılmaya dair tartışmalar, İsviçre'deki görsel işitsel sektördeki sanatçıların yasal durumlarının lehine Pekin Anlaşmasında sunulan minimum standartların ötesinde geliştirmeleri için kanun koyucuların iyi niyetlerini ortaya çıkardı. Örneğin, kanun koyucular seç-izle platformlardaki filmlerin kullanılmasındaki münhasır haklara ilaveten bedel hakkı vermiştir. Aynı şekilde, icracı sanatçıların hak süreleri 50 yıldan 70 yıla uzatılmıştır.

Bütün bunların ötesinde Anlaşma, terminolojik ve kavramsal bir çerçeve yaratmıştır, ki bu da görsel işitsel sanatçıların haklarına dair uluslararası seviyede ve kanunu kıyaslama açısından tartışmaların yapılmasına olanak sağlamıştır. Zamanında İsviçre yasal literatüründe oyuncu hakları hususunda neredeyse hiç kimse hiçbir şey yayımlamamış olsa da Anlaşmanın kabulünden sonra bu konu hakkındaki yayımların dergilerde arttığını görüyoruz. Bir keresinde oyuncu bir arkadaşım, biraz da alaycı bir şekilde, avukatlara çok fazla gelir ve kazanç getireceği için Anlaşmayı nezaketle karşılayacağını söylemişti.

2. İcracı sanatçılar yönünden Anlaşma kabulünün finansal sonuçları

Ne yazık ki bunlar Şu anda belli değil. Anlaşmanın kabulüyle icracı sanatçılar otomatik olarak daha yüksek ücret ve maaŐ alacakları anlamına gelmemektedir. Bunun haricinde, Pekin Anlaşmasının kabul edilmesi medya sektöründeki icracı sanatçılar haklarının sendikalar tarafından daha iyi bir Şekilde temsil edilmesine izin veren bir çerçeve oluŐturmaktadır. En nihayetinde uluslararası seviyede kabul edilen bu haklar onların pazarlık etme güçlerini son derece güçlendirecektir.

3. Oyuncuların durumları üzerindeki etkisi

Pekin Anlaşmasının kabulü üzerindeki görüşmeler sanatçılar sosyal durumlarının daha sık ele alınmasına sebep olmuştur ve böylece genel olarak onların çıkarları için bir iyi niyet yaratılmıŐtır. WIPO himayesi altındaki bu Anlaşma, görsel işitsel sektördeki sanatçılar yaratıcı endüstrilerin daha saygın bir alanına taŐımıŐtır. Pekin anlaşmasına katılınca, sahne sanatları üzerine yapılan işler ve bunun değeri daha geniş bir kitlenin odak noktası haline geldi.

Fikrimce, Pekin Anlaşmasının oyuncuların durumu üzerindeki tesiri ve etkisi bu anlaşmanın sonuçlarının ne kadar önemli olduğunu uzun sürede gösterecektir. Bu anlaşmaya varırken birçok konuda uzlaşma yapılması gerekiyordu, özellikle de film yapımcılarının aleyhine ve bu da bu Anlaşmanın icracı sanatçılar tarafından uzun bir süredir tartıŐılmasına neden oldu. Yine de İsviçreli sanatçılar arasındaki yaygın düşünce bu Anlaşma için FIA'nın uzun süredir devam eden çabalarının buna değdiği ve Anlaşmanın oyuncuların uluslararası statüsünü de açıkça değerlendiğini göstermektedir.

4. Yabancı uyrukluların korunması

İsviçre kanunları altındaki münhasır kanunlar, Pekin anlaşması altında ve özel kopya ve kiralama için ücret haklarının bütün icracı sanatçılar uyruk ve oturumuna bakmaksızın geçerli olacağını var sayar.

Yine de ciddi bir istisna var, ki bu da yaptıkları işin yayınlanması, yeniden yayınlaması, umumi yayınlar ya da ticari olarak mevcut görsel-işitsel kayıtların sunumları için ödeme alma hakkıdır. Bu istisna kolektif bir yönetim kapsamında görsel işitsel hakların İsviçre PMO SWISSPERFORM'un ilgili derlemelerinin yaklaşık olarak üçte ikisini etkileyen en önemli ekonomik alanını kapsamaktadır. İsviçre Telif Hakları Kanununun 35. (4) maddesine istinaden mutad meskenleri İsviçre olmayan yabancı sanatçılar yaptıkları

işler karşılığında sadece vatandaşı oldukları ülkenin İsviçre vatandaşlarına benzer hakları olduğu takdirde bu işlerin yayınlanması, yeniden yayınlanması, umumi yayınlanması ya da ticari olarak mevcut görsel-işitsel kayıtların sunumları için ödeme alma hakları bulunuyor. Benzer haklar, ilgili ülkelerdeki meslek birlikleri tarafından derlenmiş, İsviçre vatandaşları için, ayırım gözetmeksizin eşit ekonomik haklar olarak addedilmelidir.

İsviçre yasaları, Pekin Anlaşması yürürlüğe girmeden önce icracı sanatçıların münhasır haklarını bu suretle korumuştur. Ayrıca, karşılıklılık dikkate alındığında, yayınlar ve umuma iletim bedelleri de alındı. İsviçre kolektif yönetim örgütü SWISSPERFORM, İtalyan ve İspanyol sanatçıların İsviçre televizyonlarında yayınlanan filmleri için bir karşılık alır ve ilgili meblağı İtalya ve İspanya'daki kolektif yönetim örgütlerine transfer eder. Ayrıca, dijital kablo ağlarındaki ABD filmlerinin yeniden yayınlanması için lisans bedellerini toplar ve ilgili meblağı ABD sendikalarına üyelerine önceden dağıtması için transfer eder. Diğer taraftan İsviçreli sanatçılar da ilgili hakların bahsi geçen ülkelerde kullanımını için bir karşılık almışlardır.

İsviçre kolektif yönetim örgütü, "bahsi geçen yabancı sanatçılara toplanan meblağı dağıtmadan yabancı sanatçılar için herhangi bir tahsilat olmaması"na ilişkin Pekin Anlaşması'nın 4. maddesinin irdelenmesi bağlamında Lukka Leides'in değindiği ilkenin mümkün olduğu kadar karşılanması için bu nedenle çabalıyor. İsviçre yasaları İsviçre Telif Hakları Yasasınının 49. maddesi gereğince bu ilkeye zaten 1992'den beri riayet ediyordu. Kolektif yönetim örgütlerinin gerekli aşamaları ve dağıtım için istenen belgeleri hazırlamaları kanunen zorunlu. Bunu başarmak içinse büyük bir kısmı SCAPR'ın çatısı altında yaşanan uluslararası iş birliklerine güveniyorlar.

Pekin Anlaşması'nın kabulüyle ne/neler değişiyor?

Pekin Anlaşması'nın bağlılık meselelerini genişlettiği açık. Pekin Anlaşması'nın 3. Maddesi gereğince, sadece üye ülkelerin vatandaşları olan sanatçılar değil, aynı zamanda mutad meskenleri o ülkeler olan icracı sanatçılar da Anlaşma konusu farz edilecek ve bu suretle de Anlaşmadan faydalanabilecekler. Bu durum, önemli yapımcıların olduğu ülkelerin Anlaşmaya katılmalarıyla birlikte resmi sektöre bağlı olarak bedel almaya hak kazanan sanatçılar çemberini genişletmelidir.

İsviçre, Pekin Anlaşması Madde 11 (2) ve (3)e ilişkin aşağıdaki şartı koşmuştur:

“Madde 11(1)de değinilen münhasır yetki yerine ve 9 Ekim 1992 tarihli İsviçre Telif Hakları Yasasının 35. Maddesi gereğince İsviçre, kolektif yönetime bedel konusu hakkı ve yayınlamak, yeniden yayınlamak ya da piyasada bulunan görsel-işitsel kayıtlardan yapılan görsel-işitsel kayıtların umumi yayınları için karşılıklı bedel ilkesi hakkı vermektedir.”

Burada tartışılması gereken “bedel konusu hakkı” şartı aynı zamanda “kolektif yönetim konusu” kavramıyla bağlı olup olmamasıdır. Bu şart, ülkenin vatandaşlarıyla birlikte Pekin Anlaşması Madde 11 gereğince sanatçılara devredilebilen münhasır haklar sağlayan ülkelerde oturan kişilere de uygulanabilir mi? Belki de bu sorunun cevabını mahkemeler karar verecektir.

Özetlemek gerekirse, yabancı sanatçıların verdikleri hizmet karşılığında alacakları ücretlerin toplanmasında Pekin Anlaşmasının etkisi aşağıdaki gibi tasvir edilebilir:

“Dağıtım olmadan toplama olmaması” prensibi Pekin Anlaşmasının sessiz prensibi olarak görülebilir.

Yabancı sanatçıların Pekin Anlaşması Madde 11 gereğince hakları kapsamında korunmalarının boyutu Anlaşmaya erişim esnasında yapılan ulusal şartlara bağlı oluyor. İlaveten bu durum korunmanın belirli kriterlere bağlı olduğunu gösterebilir. Ayrıca ülkelerin iç hukukları yabancı sanatçıları korumalı mı ve eğer ödemeler, kolektif yönetim örgütleri tarafından toplanırsa, ilgili örgüt toplanan ödemeleri yabancı icracı sanatçılara da faal bir şekilde takası için ilgili şartları sunmak zorundadır.

WIPO
Dünya
Fikri Mülkiyet
Örgütü

TARİH: 24 HAZİRAN 2012

Görsel-İşitsel İcraların Korunmasına Dair
Diplomatik Konferans

Pekin, 20- 26 Haziran 2012

GÖRSEL İŞİTSEL İCRALARA DAİR PEKİN ANLAŞMASI

Diplomatik Konferans tarafından 24 Haziran 2012'de kabul edilmiş ve 28 Nisan 2020'de yürürlüğe girmiştir.

Görsel-İşitsel İcralara Dair Pekin Anlaşması

İÇERİK

Önsöz

Madde 1: Diğer Anlaşma ve Sözleşmeler ile İlişki

Madde 2: Tanımlar

Madde 3: Korumadan Faydalanacak Kişiler

Madde 4: Ulusal Muamele

Madde 5: Manevi Haklar

Madde 6: Tespit Edilmemiş İcralarda İcracıların Mali Hakları

Madde 7: Çoğaltma Hakkı

Madde 8: Yayma Hakkı

Madde 9: Kiralama Hakkı

Madde 10: Tespit Edilmiş İcraları Erişilebilir Kılma Hakkı

Madde 11: Yayınlama ve Kamuya İletim Hakkı

Madde 12: Hakların Devri

Madde 13: Sınırlama ve İstisnalar

Madde 14: Koruma Süresi

Madde 15: Teknolojik Tedbirlerle ilgili Yükümlülükler

Madde 16: Hak Yönetim Bilgileri ile ilgili Yükümlülükler

Madde 17: Formaliteler

Madde 18: İhtiraz ve Tebligat

Madde 19: Belirlenen Süre içerisinde Uygulama

Madde 20: Hakların Uygulanmasının Temin Edilmesi

Madde 21: Kurul

Madde 22: Uluslararası Büro

Madde 23: Anlaşmaya Taraf Olabilmek için Gerekli Koşullar

Madde 24: Anlaşma Kapsamındaki Hak ve Yükümlülükler

Sayfa 76 / 13

Madde 25: Anlaşmanın İmzalanması

Madde 26: Yürürlük

Madde 27: Anlaşmaya Taraf Kabul Edilme Tarihi

Madde 28: Anlaşmanın Feshi

Madde 29: Anlaşmanın Dilleri

Madde 30: Garantör

Önsöz

Sözleşmenin Tarafları,

İcracıların görsel-işitsel icralarındaki haklarının etkili bir biçimde ve her yerde aynı şekilde korunmasının sağlanması ve sürdürülmesi amacıyla,

Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü'nün (WIPO) kurulmasına ilişkin Sözleşmenin Genel Kurulu tarafından 2007 yılında benimsenen, kalkınma ile ilgili hususların Örgüt çalışmalarının ayrılmaz bir parçasını teşkil etmesini sağlamak amacıyla taşıyan, Kalkınma Gündemi tavsiyelerinin önemini dikkate alarak,

Mali, sosyal, kültürel ve teknolojik gelişmeler sebebiyle ortaya çıkan sorunlara yeterli çözümler sunulmasını sağlamak üzere yeni uluslararası kurallar koyulması ihtiyacını göz önünde bulundurarak,

Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişme ve ilerlemelerin görsel-işitsel icraların yapım ve kullanımı üzerinde yarattığı derin etkiyi göz önünde bulundurarak,

İcracıların görsel-işitsel icralarındaki hakları ile, özellikle eğitim, araştırma ve bilgiye erişim gibi, daha geniş kapsamlı kamu yararı arasında bir denge kurulması ihtiyacını göz önünde bulundurarak,

20 Aralık 1996 tarihinde Cenevre'de imzalanan WIPO İcra ve Fonogramlar Sözleşmesi'nin (WPPT) icracılara sunulan korumayı görsel-işitsel tespitlere tespit edilmiş icraları da kapsayacak şekilde genişletmediğini göz önünde bulundurarak,

20 Aralık 1996 tarihli Belirli Telif Hakkı ve Komşu Hak Konularına İlişkin Diplomatik Konferans tarafından benimsenen Görsel-İşitsel İcralar Tavsiye Kararına atıfta bulunarak,

Aşağıdaki maddeler üzerinde mutabakat sağlamıştır:

Madde 1

Diğer Anlaşma ve Sözleşmeler ile İlişki

- (1) Bu Anlaşma'da yer alan herhangi bir madde Tarafların WPPT veya 26 Ekim 1961 tarihinde Roma'da imzalanan Uluslararası İcracı Sanatçılar, Fonogram Yapımcıları ve Yayın Kuruluşlarının Korunmasına Dair Sözleşme kapsamında birbirlerine karşı sahip oldukları mevcut yükümlülükleri değişikliğe uğratmaz.
- (2) Bu Anlaşma kapsamında sunulan koruma edebiyat ve sanat eserlerinden doğan telif haklarının korunmasını hiçbir şekilde etkilemez. Sonuçta, bu Anlaşmanın hiçbir hükmü söz konusu korumaya hanel getirecek şekilde yorumlanamaz.
- (3) Bu Anlaşma WPPT dışında herhangi bir anlaşma ile ilişkilendirilemez veyahut diğer sözleşmeler kapsamındaki hak ve yükümlülüklerle hanel getirmez^{25, 26}.

²⁵ Madde 1 ile ilgili kabul gören beyan: Bu Anlaşma'da yer alan hiçbir hükmün WIPO İcra ve Fonogramlar Sözleşmesi'nde (WPPT) yer alan herhangi bir hak ya da yükümlülüğe veya bunların yorumlanmasına etki etmediği anlaşılmıştır. Ayrıca, 3. fıkranın bu anlaşmaya imza atan herhangi bir taraf için WPPT'ni imzalama veya kabul etme ya da bu sözleşmenin herhangi bir hükmüne uygun hareket etme yükümlülüğünü getirmediği anlaşılmıştır.

²⁶ Madde 1(3) ile ilgili kabul gören beyan: Dünya Ticaret Örgütü'ne (DTÖ) üye olan Anlaşma Taraflarının Fikri Mülkiyet Haklarının Ticaret ile ilgili Boyutları (TRIPS) Anlaşması'nın tüm ilke ve amaçlarını kabul ettikleri ve bu Anlaşma'daki

Madde 2

Tanımlar

İşbu Anlaşma Kapsamında:

- (a) “İcracı Sanatçılar” edebiyat veya sanat eserlerinde ya da folklor²⁷ ifadelerinde (rol) yapan, şarkı söyleyen, ifadeler söyleyen, oynayan, yorumlama yapan veyahut icra sergileyen oyuncu, şarkıcı, müzisyen, dansçı ve diğer kişilerdir,
- (b) “Görsel-işitsel tespit” ses veya ses temsili eşlik eden veya etmeyen hareketli görüntünün söz konusu görüntülerin algılanıp, çoğaltılabilmesi veya bir cihaz aracılığıyla iletilmesini²⁸ sağlayan somut bir nesneye tespit edilmesidir,
- (c) “Yayınlamak” ses veya görüntü ya da ses ve görüntünün veyahut bunların temsillerinin kablosuz yollarla kamunun alabilmesi amacıyla iletilmesidir; böyle bir iletim uydu aracılığıyla yapıldığında da yayındır; şifrelerin çözülmesini sağlayan araçlar kamuya yayın kuruluşu tarafından veya onun rızası ile sağlandığında yapılan şifreli sinyal iletimi de “yayın”dır.
- (d) Bir icranın “umuma iletimi” tespit edilmemiş bir icranın veya görsel-işitsel bir tespitteki icranın yayın dışında bir araç ile kamuya iletilmesidir. Madde 11 kapsamında “umuma iletim” görsel-işitsel bir tespit üzerine tespit edilen icranın umuma duyulur veya görünür veyahut duyulur ve görünür kılınmasıdır.

Madde 3

Korumadan Faydalanacak Kişiler

- (1) Anlaşma’nın Tarafları işbu Anlaşma kapsamında sağlanan korumanın diğer Anlaşma Tarafları’nın vatandaşı bulunan icracılara sunmayı taahhüt eder.
- (2) Anlaşma’ya Taraf olan ülkelerden herhangi birinin vatandaşı olmayan ancak bu ülkelerden bir tanesinde sürekli ikamet eden icracı sanatçılar, bu Anlaşma kapsamında, söz konusu ülkenin vatandaşı kabul edilirler.

Madde 4

Ulusal Muamele

- (1) Anlaşma’ya taraf olan her bir ülke Anlaşma’ya taraf olan diğer ülkelerin vatandaşlarına işbu Anlaşma’da özellikle verilen münhasır haklar ve işbu Anlaşma’nın 11. maddesinde yer alan adil bedel alma hakkı ile ilgili olarak kendi vatandaşlarına gösterdiği muameleyi göstermeyi taahhüt eder.

herhangi bir hükmün, rekabet ile mücadele uygulamalarına dair hükümler dahil ancak bunlarla sınırlı olmayacak şekilde, TRIPS Anlaşması hükümlerini etkilemediğini anladıkları anlaşılmıştır.

²⁷ Madde 2(a) ile ilgili kabul gören beyan: “icracı sanatçılar” tanımının bir icra esnasında yaratılan veya ilk kez tespit edilen edebiyat veya sanat eserini icra edenleri de kapsadığı anlaşılmaktadır.

²⁸ Madde 2(b) ile ilgili kabul gören beyan: Madde 2 (b)de yer alan “görsel-işitsel” tespit tanımının WPPT’nin 2(c) Maddesine hâlel getirmediği teyit edilmiştir.

- (2) Anlaşma'ya taraf olan bir ülke, anlaşmaya taraf olan diğer bir ülkenin vatandaşlarına (1) no'lu fıkra kapsamında, işbu Anlaşma'nın 11(1) ve 11(2) maddeleri ile verilen haklar hususunda sağlanan korumanın kapsam ve süresini, kendi vatandaşlarının söz konusu ülke içerisinde sahip olduğu haklara göre sınırlandırma yetkisine sahiptir.
- (3) Anlaşmaya taraf olan bir ülkeye, (1) no'lu fıkroda hükmedilen yükümlülük, diğer bir taraf ülkenin işbu Anlaşma'nın 11(3) no'lu maddesinde müsaade edilen ihtirazlardan faydalanması ölçüsünde uygulanmaz ve böyle bir ihtirazı yapan Anlaşma tarafına da ihtirazın yapılması ölçüsünde uygulanmaz.

Madde 5

Manevi Haklar

- (1) İcracı sanatçının mali haklarından bağımsız olarak ve hatta bu hakların devrinden sonra dahi, icracının canlı temsilleri veya görsel-işitsel tespitlere tespit edilmiş icraları ile ilgili olarak aşağıdaki haklara sahip olunur:
 - i. İcranın kullanım biçiminin gerektirdiği hallerde ismin zikredilmemesi hariç, icrasında icracı sanatçı olarak anılmak ve
 - ii. Görsel-işitsel tespitlerin özelliğini de uygun şekilde dikkate alarak, icrasında itibarına hanel getirecek her türlü bozma, değişiklik veya tadilata itiraz etmek
- (2) (1) no'lu fıkroda icracı sanatçıya verilen haklar, sanatçının ölümü sonrasında, en azından mali hakların süresi dolana kadar devam eder ve korumanın talep edildiği taraf ülkenin mevzuatınca izin verilen kişi ve kurumlarca kullanılır. Ancak, işbu Anlaşma'yı imza veya onay tarihlerinde, mevzuatları icracı sanatçının bir önceki fıkroda yer alan tüm haklarının ölümü sonrasında korunmasını sağlamayan taraflar bu haklardan bazılarının, sanatçının ölümü sonrasında, korunmayacağına hükmedebilirler.
- (3) İşbu madde kapsamında verilen hakların korunması ile ilgili düzeltme yapma yolu korumanın talep edildiği taraf ülkenin mevzuatı çerçevesinde belirlenir²⁹.

Madde 6

Tespit Edilmemiş İcralardaki İcracıların Mali Hakları

İcraları ile ilgili olarak sanatçılar aşağıda belirtilenler için yetki verme hususunda münhasır hak sahibidirler:

- (i) İcranın zaten yayın amaçlı yapılan bir icra olması hariç, tespit edilmemiş icralarının yayınlanması ve umuma iletimi; ve
- (ii) Tespit edilmemiş icralarının tespit edilmesi

²⁹ Madde 5 ile ilgili kabul gören beyan: İşbu Anlaşma kapsamında ve herhangi başka bir anlaşmaya hanel getirmeksizin, görsel-işitsel tespitlerin doğası, yapımları ve yayımları dikkate alınarak, icranın normal kullanımı esnasında yapılan düzenleme, sıkıştırma, dublaj veya formatlama gibi mevcut veya yeni ortam (medya) veya formatlarda yapılan değişiklikler ve icracı tarafından izin verilen bir kullanım sırasında yapılan değişikliklerin kendi başlarına Madde 5(1)(ii) anlamında bir değişiklik olarak kabul edilmediği anlaşılmıştır. Madde 5(1)(ii) kapsamındaki haklar icracının itibarına bariz şekilde esaslı miktarda hanel getirecek değişikliklerle ilişkilidir. Yalnızca yeni veya değişen teknolojinin veyahut ortamların kullanılmasının Madde 5(1)(ii) kapsamında bir değişiklik olarak kabul edilmediği anlaşılmıştır.

Madde 7

Çoğaltma Hakkı

İcracılar sanatçılar görsel-işitsel tespitlere tespit edilmiş bulunan icralarının doğrudan veya dolaylı olarak, her türlü ve her şekilde, çoğaltılmasına yetki verme hakkına münhasıran sahiptirler³⁰.

Madde 8

Yayma Hakkı

- (1) İcracılar görsel-işitsel tespitlere tespit edilen icralarının esas ve kopyalarının satış veya mülkiyet devri ile umuma iletimi için yetki verme hakkına münhasıran sahiptirler.
- (2) Bu Anlaşma'da yer alan hiçbir madde Anlaşma'ya taraf olan ülkelerin, tespit edilen icranın esas veya kopyasının mülkiyetinin icracının izni (yetki vermesi) ile ilk kez satışı veya diğer türden mülkiyet devri sonrasında (1) no'lu fıkrada belirtilen hakkın tükenmesi ile ilgili koşulları, var ise, belirleme özgürlüğünü etkilemez.³¹

Madde 9

Kiralama Hakkı

- (1) İcracılar, görsel-işitsel tespitlere tespit edilmiş olan icralarının esas ve kopyalarının, icracı tarafından veya icracının yetki vermesi üzerine yayılması sonrasında dahi, Anlaşma'ya taraf olan ülkelerin ulusal yasalarınca belirlendiği şekilde, ticari amaçlarla umuma kiralanmasına yetki verme münhasır hakkına sahiptir.
- (2) Ticari amaçlı kiralama söz konusu tespitlerin fazla miktarlarda kopyalanmasına sebep olup icracıların münhasır çoğaltma hakkına maddi zarar getirmiyorsa, Anlaşmanın tarafları (1) no'lu fıkrada belirtilen yükümlülükten muaftırlar³².

Madde 10

Tespit Edilmiş İcraları Erişilebilir Kılma Hakkı

İcracı sanatçılar görsel-işitsel tespitlere tespit edilmiş icralarının kablolu veya kablosuz yollarla, umumun kendi seçtiği yer ve zamanda erişim sağlayabileceği şekilde erişilebilir kılınmasına izin verme (yetkilendirme) hakkına münhasır sahiptirler.

³⁰ Madde 7 ile ilgili kabul gören beyan: 7. maddede öngörülen çoğaltma hakkı ve bu kapsamda 13. madde içerisinde hükmedilen istisnalar dijital ortam, özellikle de dijital olarak kullanılan icralar için de tam anlamıyla geçerlidir. Korunan icranın dijital olarak elektronik bir ortamda saklanması bu maddede bahsedilen çoğaltma kapsamında olduğu anlaşılmaktadır.

³¹ Madde 8 ve 9 ile ilgili kabul gören beyan: Bu maddelerde yayma hakkı ve kiralama hakkı bağlamında kullanılan "esas ve kopya" ifadeleri, yalnızca somut birer nesne olarak piyasada dolaşıma sunulan tespit edilmiş kopyalar anlamına gelir.

³² Madde 8 ve 9 ile ilgili kabul gören beyan: Bu maddelerde yayma hakkı ve kiralama hakkı bağlamında kullanılan "esas ve kopya" ifadeleri, yalnızca somut birer nesne olarak piyasada dolaşıma sunulan tespit edilmiş kopyalar anlamına gelir.

Madde 11

Yayın ve Umuma İletim Hakkı

- (1) İcracı sanatçılar görsel-işitsel tespitlere tespit edilmiş icralarının yayınlanması ve umuma iletimine izin verme hakkına münhasıran sahiptirler.
- (2) Anlaşma'ya taraf olan ülkeler WIPO Genel Direktörü'ne gönderecekleri tebligat ile, görsel-işitsel tespitlere tespit edilmiş olan icraların yayın veya umuma iletim amaçlı doğrudan veya dolaylı olarak kullanımı için (1) no'lu fıkra da tanınan izin verme hakkı yerine, adil bedel alma hakkı tanıyacaklarını beyan edebilirler. Anlaşmanın tarafları aynı zamanda adil bedel alma hakkının kullanımı ile ilgili koşulları mevzuatlarında ifade edeceklerini de beyan edebilirler.
- (3) Anlaşma'ya taraf herhangi bir ülke yalnızca belirli kullanımlar ile ilgili olarak (1) veya (2) no'lu fıkralarda yer alan hükümleri uygulayacağını veya bunların kullanımını belirli bir şekilde kısıtlayacağını veyahut (1) ve (2) no'lu fıkraların hükümlerini hiç uygulamayacağını beyan edebilir.

Madde 12

Hakların Devri

- (1) Anlaşma'ya taraf ülke ulusal yasaları kapsamında icracının icrasının görsel-işitsel bir tespit ile tespit edilmesine rıza gösterdikten sonra ulusal yasalarca belirlenen koşullara göre icracı ile görsel-işitsel tespitin yapımcısı arasında aksine yapılan bir sözleşme olmadığı sürece işbu Anlaşma'nın 7 ila 11. maddelerinde öngörülen münhasır yetki verme haklarının söz konusu görsel-işitsel tespitin yapımcısı mülkiyetine geçtiğini veya yapımcı tarafından kullanılacağını veyahut yapımcıya devrolduğunu öngörebilir.
- (2) Anlaşma'ya taraf ülke ulusal yasaları uyarınca yapımı gerçekleşen görsel-işitsel tespitler ile ilgili olarak ilgili rıza veya sözleşmenin yazılı ve her iki tarafça veya her iki tarafın yetkili temsilcileri tarafından imzalanmış olmasını şart koşabilir.
- (3) Yukarıda belirtilen münhasır hakların devrinden bağımsız olarak, ulusal yasalar veya bireysel, toplu ya da diğer anlaşmalar icracı sanatçıya işbu Anlaşma'nın 10 ve 11. maddelerinde belirtilenler de dahil, icrasının her türlü kullanımı karşılığında telif bedeli veya adil bedel alma hakkı tanıyabilir.

Madde 13

Sınırlama ve İstisnalar

- (1) Anlaşmanın tarafları, ulusal mevzuatlarında icracı sanatçıların korunması ile ilgili olarak ulusal yasalarında edebiyat ve sanat eserlerinde telif haklarının korunması hususunda tanınanlarla aynı veya bunlara benzer sınırlama veya istisnalar getirebilirler.
- (2) Anlaşmanın tarafları, işbu Anlaşma kapsamında öngörülen haklara ilişkin sınırlama ve istisnaları icranın normal kullanımına ters düşmeyen ve icracının meşru çıkarlarına makul olmayan ölçüde hanel getirmeyen özel durumlarla sınırlı tutarlar³³.

³³ Madde 13 ile ilgili kabul gören beyan: WIPO Telif Hakları Sözleşmesi'nin (WCT) 10. maddesi ile ilgili kabul gören beyan (sınırlama ve istisnalarla ilgili) bu Anlaşma'nın 13. Maddesi (sınırlama ve istisnalarla ilgili) için de, duruma uygun değişikliklerin yapılması kaydıyla (mutatis mutandis) geçerlidir.

Madde 14

Koruma Süresi

İşbu Anlaşma kapsamında icracı sanatçılara tanınan korumanın süresi, en azından, icranın tespit edildiği yıl sonundan başlayarak 50 yıllık sürenin sonuna kadar sürecek şekilde hesaplanacaktır.

Madde 15

Teknolojik Tedbirlerle ilgili Yükümlülükler

Anlaşmanın tarafları icracı sanatçıların işbu Anlaşma kapsamındaki haklarını kullanmaları ile bağlantılı olarak ve icralarını söz konusu icracı veya yasalarca müsaade edilmemiş eylemleri sınırlı tutmak amacıyla başvurdukları etkili teknolojik tedbirleri etkisiz hale getirmeye yönelik yeterli yasal koruma ve etkili yasal çözümler sunarlar^{34, 35}.

Madde 16

Hak Yönetim Bilgileri ile ilgili Yükümlülükler

(1) Taraflar aşağıda belirtilen ve işbu Anlaşma kapsamındaki herhangi bir hakkın ihlaline sebep, vesile olacak, ihlali kolaylaştıracak veya saklayacak eylemlerden herhangi bir tanesini bilerek veya hukuki çözümler bağlamında bilmek için yeterli sebebe sahipken yapanlara karşı yeterli ölçüde ve etkili yasal çözümler sunar:

- i. Yetki almamış olduğu halde elektronik hak yönetim bilgilerini kaldırmak veya değiştirmek
- ii. Elektronik hak yönetim bilgilerinin izinsiz kaldırıldığını veya değiştirildiğini bilerek görsel-ışitsel tespitlere tespit edilmiş olan icra veya icra kopyalarının izinsiz yayılması, yayma amaçlı ithal edilmesi, yayınlanması veya umuma iletimi ya da erişilebilir kılınması

(2) Bu maddede ifade edilen “hak yönetim bilgileri” görsel-ışitsel bir tespitte tespit edilen icraya eklendiğinde icracıyı, icracının icrasını veya bir icradaki herhangi bir hakkın sahibini tanımlayan bilgiler veya icranın kullanım koşulları hakkındaki bilgi ile bu bilgileri temsil eden her türlü sayı veya kod anlamına gelir³⁶.

³⁴ Madde 13 ile ilişkili olarak Madde 15 ile ilgili kabul gören beyan: Bir görsel işitsel icraya teknolojik tedbirler uygulandığında ve faydalanıcının söz konusu icra ile ilgili yasal erişim izni olup, hak sahipleri tarafından söz konusu icra için faydalanıcının ilgili taraf ülkenin ulusal yasaları kapsamında sınırlama ve istisnalardan faydalanması için uygun ve etkili tedbirler alınmadığında, bu maddede yer alan herhangi bir hükmün Anlaşma’ya taraf ülkenin, madde 13 uyarınca faydalanıcının söz konusu taraf ülkenin ulusal yasalarında öngörülen sınırlama ve istisnalardan faydalanması için etkili ve gerekli tedbirler almasına engel olmadığı anlaşılmıştır. Bir icranın tespit edildiği görsel-ışitsel esere sağlanan yasal korumaya hanel getirmeksizin, Madde 15 kapsamındaki yükümlülüklerin işbu Anlaşma’yı uygulanabilir kılan ulusal yasa kapsamında korunmayan veya artık korunmayan icralar için uygulanamayacağı anlaşılmıştır.

³⁵ Madde 15 ile ilgili kabul gören beyan: “icracılar tarafından kullanılan teknolojik tedbirler” ifadesi, WPPT’de de olduğu gibi geniş anlamda yorumlanmalı, temsilcileri, lisans verilen veya hakları devralanlar dahil olmak üzere yapımcılar, servis sağlayıcılar ve verilen yetkiye dayalı olarak icraların iletim veya yayın yoluyla kullanımı ile ilgilenen kişiler dahil icracılar adına yapılanlar da bu bağlamda düşünülmelidir.

³⁶ Madde 16 ile ilgili kabul gören beyan: WCT’nin 12. maddesi ile ilgili kabul gören beyan (Hak Yönetim Bilgileri ile ilgili yükümlülük hakkında) gerekli değişiklik yapılmaya (mutatis mutandis) Anlaşma’nın 16. maddesi (Hak Yönetim Bilgileri ile ilgili yükümlülük hakkında) için de geçerlidir.

Madde 17

Formalitelere

İşbu Anlaşma'da öngörülen hakların kullanılması herhangi bir formaliteye tabi değildir.

Madde 18

İhtiraz ve Tebligatlar

- (1) Madde 11(3) hükümleri kapsamında işbu Anlaşma'ya ilişkin herhangi bir ihtiraza müsaade edilmez.
- (2) Madde 11(2) veya 19(2) kapsamında yapılacak herhangi bir tebligat onay ve imza araçları kullanılarak yapılabilir ve tebligatın geçerlilik tarihi Anlaşma'nın tebligatı yapan Taraf Ülke için yürürlüğe girme tarihi olarak kabul edilir. Her türlü tebligat daha sonra da yapılabilir ancak tebligat WIPO Genel Direktörü tarafından teslim alınmasını müteakip 3 ay sonra ya da tebligatta belirtilen daha geç bir tarihte geçerlilik kazanır.

Madde 19

Belirlenen Süre içerisinde Uygulama

- (1) Anlaşmaya taraflar işbu Anlaşmanın yürürlüğe girdiği tarihte var olan tespit edilmiş icralar ve bu Anlaşmanın her bir taraf ülke için yürürlüğe girdiği tarih sonrasında ortaya çıkan her türlü icra için bu Anlaşma kapsamında koruma sunulacağını taahhüt ederler.
- (2) (1) no'lu fıkrada yer alan hükümlere bağlı olmaksızın, Anlaşmaya taraf ülke WIPO Genel Direktörüne tebligat göndererek işbu Anlaşmanın 7 ila 11. maddeleri hükümlerini veya bunlardan bir veya birkaçını anlaşmanın taraf ülke için yürürlüğe girme tarihinde var olan tespit edilmiş icralara uygulamayacağını beyan edebilir. Söz konusu taraf ülke için, diğer taraflar belirtilen maddelerin uygulamasını söz konusu taraf ülke için anlaşmanın yürürlüğe girdiği tarihten sonra ortaya çıkan icralarla sınırlı tutabilirler.
- (3) İşbu Anlaşmada sunulan koruma her bir sözleşme için anlaşmanın yürürlüğe girmesi öncesinde yapılan eylem, imzalanmış sözleşme veya elde edilen haklara hâlel getirmez.
- (4) Anlaşmaya taraflar mevzuatlarında, işbu anlaşmanın yürürlüğe girme tarihi öncesinde bir icra ile ilgili yasal eylemler gerçekleştiren kişilerin icra ile ilgili aynı eylemlerinin işbu anlaşmanın ilgili taraflar için yürürlüğe girmesi sonrasında madde 5 ve 7 ila 11 altında öngörülen haklar kapsamında tabi olacağı geçici hükümler belirleyebilirler.

Madde 20

Hakların Uygulanmasının Temin Edilmesi

- (1) Taraflar hukuk sistemlerine uygun şekilde, işbu Anlaşmanın uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alırlar.
- (2) Taraflar işbu anlaşma kapsamında tanınan hakların ihlaline karşı, ihlalleri önlemeye yönelik hızlı çözümler ve gelecekteki ihlaller açısından caydırıcı olacak çözümler dahil, etkili çözümlerin bulunması için gerekli uygulama usullerinin ulusal yasalarında belirlenmesini sağlarlar.

Madde 21

Kurul

- (1) (a) Taraflardan oluşan bir kurul bulunur.
(b) Her bir taraf ülke kurul içerisinde bir delege ile temsil edilir ve bu delegeye alternatif delegeler, danışman ve uzmanlar destek verebilir.
(c) Her bir delegasyonun masrafları delegasyonu belirleyen Taraf ülkeye karşılanır. Kurul WIPO'dan Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun yerleşik uygulaması kapsamında gelişmekte olan ülke statüsünde kabul edilen veya piyasa ekonomisinde geçiş aşamasında olan taraf ülke delegasyonlarının katılımları için finansal destek vermesini talep edebilir.
- (2) (a) Kurul işbu anlaşmanın muhafazası ve geliştirilmesi ve işbu anlaşmanın uygulanması ve işletilmesi ile ilgili konularla ilgilenir.
(b) Kurul belirli hükümetler arası kuruluşların işbu anlaşmaya taraf olarak kabul edilmeleri bağlamında Madde 23(2) kapsamında kendisine verilen işlevi yerine getirir.
(c) Kurul işbu anlaşmanın revizyonu için her türlü diplomatik konferansa davet ile ilgili karar alır ve böyle bir diplomatik konferansın düzenlenmesi için WIPO Genel Direktörü'ne gereken talimatları verir.
- (3) (a) Devlet statüsündeki her bir taraf ülke tek bir oya sahip olur ve bu oyu kendi namına kullanır.
(b) Hükümetler arası kuruluş statüsündeki Taraflar kendisine Üye Devletlerin yerine oylamaya katılabilir, oy sayısı anlaşmaya taraf olan üye ülkelerin sayısına eşittir. Kendisine üye olan devletlerden herhangi biri oy hakkını kullanır ise veya tam tersi durumlarda hükümetler arası kuruluş oylamaya katılamaz.
- (4) Kurul Genel Direktörün daveti üzerine toplanır ve istisnai durumlar olmadığı sürece, WIPO Genel Kurulu ile aynı dönemde ve aynı yerde bir araya gelir.
- (5) Kurul kararlarını uzlaşma ile almaya gayret gösterir ve olağan üstü oturumların toplanması, karar yeter sayısı şartları ve işbu anlaşmanın hükümlerine göre çeşitli kararlar için gerekli çoğunluk dahil olmak üzere kendi usul kurallarını belirler.

Madde 22

Uluslararası Büro

WIPO Uluslararası Bürosu anlaşma ile ilgili idari işleri yürütür.

Madde 23

Anlaşmaya Taraf Olabilmek için Gerekli Koşullar

- (1) WIPO'ya üye herhangi bir devlet işbu anlaşmaya taraf olabilir.
- (2) Kurul yetkin bulunduğu ve işbu anlaşma kapsamındaki konularda kendisine üye tüm devletler açısından bağlayıcı mevzuata ve iç usulleri uyarınca işbu anlaşmaya taraf olma yetkisine tam anlamıyla sahip olduğunu beyan eden her türlü hükümetler arası kuruluşu işbu anlaşmanın tarafı olarak kabul etme kararı alabilir.
- (3) Avrupa Birliği, bir önceki fıkrada belirtilen beyanı işbu anlaşmayı kabul eden diplomatik konferansta gerçekleştirerek işbu anlaşmaya taraf olabilir.

Madde 24

Anlaşma Kapsamındaki Hak ve Yükümlülükler

İşbu anlaşmanın aksine bulunan belirli hükümler geçerli olmak kaydıyla, her bir taraf işbu anlaşma kapsamında öngörülen haklara sahip ve yükümlülüklerden mesuldür.

Madde 25

Anlaşmanın İmzalanması

İşbu anlaşma kabulünden sonra uygun bir tarafça WIPO Merkez Ofisinde bir yıl boyunca imzaya açılır.

Madde 26

Yürürlük

İşbu anlaşma madde 23'te belirtilen 30 uygun taraf onay veya imza araçlarını temin ettikten üç ay sonra yürürlüğe girer.

Madde 27

Anlaşmaya Taraf Kabul Edilme Tarihi

İşbu anlaşma:

- (i) Madde 26'da belirtilen 30 uygun taraf için anlaşmanın yürürlüğe girme tarihinde itibaren bağlayıcı özellik kazanır
- (ii) Madde 23'te belirtilen diğer uygun tarafların her biri için taraflar onay veya imza araçlarını WIPO Genel Direktörü'ne temin ettikten sonraki üç ayın bitiminde bağlayıcı özellik kazanır.

Madde 28

Anlaşmanın Feshi

İşbu Anlaşma WIPO Genel Direktörü'ne tebligat gönderilmesi ile taraflarca feshedilebilir. Her bir fesih WIPO Genel Direktörü fesih tebligatını aldıktan bir yıl sonra yürürlüğe girer.

Madde 29

Sözleşmenin Dilleri

- (1) İşbu anlaşma İngilizce, Arapça, Çince, Fransızca, Rusça ve İspanyolca dillerinde tek kaynak belge olarak imzalanmıştır, tüm bu dillerdeki versiyonları eşit derecede doğrudur.
- (2) (1) no'lu fıkrada belirtilen diller dışındaki bir dilde oluşturulacak resmi bir metin ilgilenen tarafın talebi üzerine, ilgilenen tüm taraflarla istişare edilmesi sonrasında WIPO Genel Direktörü tarafından oluşturulur. Bu fıkra kapsamında "ilgilenen taraf" resmi dili veya resmi dillerinden biri söz konusu olan WIPO'ya üye devlet ve Avrupa Birliği ve resmi dillerinden bir tanesi söz konusu ise işbu anlaşmaya taraf olabilecek diğer her türlü hükümetler arası kuruluş anlamına gelir.

Madde 30

Garantör

WIPO Genel Direktörü işbu anlaşmanın garantörüdür.

Kaynak : Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü WIPO

Daha fazla bilgi için: https://www.wipo.int/beijing_treaty/

Sinema Oyuncuları Meslek Birliği BİROY

Kuloğlu Mah. Gazeteci Erol Dernek Sk. No:8 K:3 Beyoğlu / İstanbul Tel: 0 212 343 16 80 Faks: 0 212 343 16 79 Web: www.biroy.org